

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA

Finanční gramotnost studentů vysokých škol se zaměřením na zemědělství
v České republice

disertační práce

Autor: Ing. Markéta Beranová
Školitel: doc. Ing. Antonín Valder, CSc.
Katedra obchodu a financí

Praha 2019

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 PŘEHLED O SOUČASNÉM STAVU PROBLEMATIKY A ODBORNÉ LITERATURY	7
1.1 Gramotnost a funkční gramotnost.....	7
1.2 Finanční gramotnost.....	7
1.2.1 Vymezení pojmu finanční gramotnost.....	8
1.2.2 Peněžní gramotnost.....	11
1.2.3 Cenová gramotnost	18
1.2.4 Rozpočtová gramotnost	26
1.3 Společensko-ekonomický kontext finanční gramotnosti	33
1.4 Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti.....	33
1.4.1 Vývoj a legislativa finančního vzdělávání v České republice	34
1.5 Finanční gramotnost studentů	40
1.6 Zemědělství.....	48
2 CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE	52
3 ZVOLENÉ METODY ZPRACOVÁNÍ.....	54
3.1 Metodika zpracování přehledu o současném stavu problematiky a odborné literatury	54
3.2 Předvýzkum.....	55
3.3 Dotazníkové šetření.....	56
3.4 Specifikace zvolených charakteristik a postup naplnění vzorku.....	58
3.5 Aplikované statistické metody	61
3.6 Znalostní skóre	64
3.7 Metodické poznámky k disertační práci	66
4 VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE	67
4.1 Uskutečněný předvýzkum.....	67
4.1.1 Výsledky předvýzkumu I.....	67
4.1.2 Výsledky předvýzkumu II.	68
4.1.3 Výsledky předvýzkumu III.	69
4.2 Výsledky dotazníkového šetření	69
4.2.1 Oblast rozpočtové gramotnosti	69
4.2.2 Oblast cenové gramotnosti.....	91
4.2.3 Oblast peněžní gramotnosti	109
4.2.4 Výsledky znalostního skóre	114
4.3 Identifikace nejproblémovějších oblastí	120
4.3.1 Zajištění potřeb ve stáří.....	120
4.3.2 Externí zdroje financování.....	123
4.4 Doporučení a návrhy	124
4.5 Shrnutí výsledků a diskuse.....	128
4.5.1 Oblast rozpočtové gramotnosti	128
4.5.2 Oblast cenové gramotnosti.....	131

4.5.3	Oblast peněžní gramotnosti	133
4.5.4	Znalostní skóre.....	134
ZÁVĚR		136
5	POUŽITÉ ZDROJE.....	139
6	SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A GRAFŮ	153
6.1	Seznam tabulek	153
6.2	Seznam schémat	156
6.3	Seznam grafů.....	156
7	PŘÍLOHY	157

Seznam zkratk použitých v disertační práci:

CPI	Consumer Price Index = index spotřebitelských cen
ČNB	Česká národní banka
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
EHP	Evropský hospodářský prostor
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
ISCED	International Standard Classification of Education = mezinárodní standardní klasifikace vzdělání
LIBID	London Interbank Bid Rate = Londýnská mezibankovní depozitní sazba
LIBOR	London Inter Bank Offered Rate = Londýnská mezibankovní zápůjční sazba
MD	money demand = poptávka po penězích
MF ČR	Ministerstvo financí České republiky
MP ČR	Ministerstvo průmyslu České republiky
MS	money supply = nabídka peněz
MŠMT ČR	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development = Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
PPI	Producer Price Index = index cen výrobců

ÚVOD

Digitalizovaný globální svět jako relativně nové komunikační prostředí je doménou především mladé generace. Současní mladí lidé se narodili a vyrůstali ve světě, který je úzce propojen prostřednictvím komunikačních a počítačových technologií, které jsou touto generací vnímány jako přirozená součást jejich každodenního života. Realita v životě jedince se však spolu s dynamickým vývojem ekonomiky i společnosti paradoxně stává složitější. S rostoucími možnostmi ve všech oblastech života, stoupají také nároky na znalosti a zvyšuje se náročnost všech rozhodovacích procesů. Jinak vyjádřeno s širokým spektrem možností je stále složitější obstat v každodenním životě. Mezi znalosti, které jsou nezbytné pro úspěšné a zodpovědné fungování člověka ve státech s vyspělou ekonomikou, patří bezesporu také znalosti z oblasti finanční gramotnosti.

V této souvislosti je stále více kladen důraz na odpovědnost jednotlivce za svá rozhodnutí. Lidé, kteří mají adekvátní finanční znalosti, mohou činit optimální finanční rozhodnutí, efektivně spolupracovat s poskytovateli finančních služeb a produktů a mohou s větší pravděpodobností dosáhnout svých finančních cílů a zlepšit svou životní úroveň. Také jsou schopni se vypořádat s finančními riziky a dalšími potenciálními negativními vlivy a zároveň podporovat hospodářský růst státu.

V generaci mladých roste podíl vysokoškolsky vzdělaných lidí, a proto lze předpokládat, že v budoucnosti po vstupu do produktivního období svého života, to budou právě tyto osoby, které budou zastávat klíčové pozice jak v privátním, tak i ve státním sektoru a svými postoji a rozhodnutími tak budou ovlivňovat tvář celé společnosti. V této souvislosti je nutno zmínit také problém stárnutí populace zemí s vyspělou ekonomikou v celosvětovém měřítku, které je v současnosti často diskutovanou otázkou a jehož důsledky není možno v dlouhodobém horizontu predikovat. Tento stav může mít v budoucnosti významný vliv na důchodové a penzijní systémy jednotlivých států, a tím i na stabilitu jejich národního hospodářství.

Z uvedeného vyplývá důležitost finančního vzdělávání mladé generace v oblasti finanční gramotnosti, zjišťování jejich postojů při rozhodování o financích, orientace v základním pojmosloví a sledování reálných znalostí ekonomických a finančních veličin. V rámci základního a středního školství je finanční gramotnost v České republice zakotvena jako součást rámcových vzdělávacích programů jednotlivých vzdělávacích institucí. Na úrovni terciárního sektoru vzdělávání není tato problematika zastřešena komplexním způsobem, ale

je řešena individuálním způsobem v rámci jednotlivých vysokých škol zpravidla formou zařazení některých segmentů do tematicky odpovídajících předmětů.

Na základě uvedeného lze tedy konstatovat, že problematika finanční gramotnosti mladých lidí představuje důležitou zájmovou oblast z hlediska budoucího ekonomického a společenského vývoje České republiky, ale také všech ekonomicky vyspělých zemí světa.

1 PŘEHLED O SOUČASNÉM STAVU PROBLEMATIKY A ODBORNÉ LITERATURY

Tato část je zpracována jako aktuální přehled o současném stavu problematiky a odborné literatury. Tento přehled tvoří výchozí teoretický rámec pro vytvoření vlastní práce. V této kapitole jsou vymezeny klíčové pojmy, je zde podrobně popsána každá složka finanční gramotnosti a v závěru tato část obsahuje přehled a výsledky realizovaných výzkumů v celosvětovém měřítku i na národní úrovni se zaměřením na finanční gramotnost vysokoškolských studentů. Poslední subkapitola je věnována zemědělství, neboť se jedná se o oblast, na kterou je práce zaměřena.

1.1 Gramotnost a funkční gramotnost

V oblasti vymezení pojmu gramotnost panují rozdílné názory a jeho definování je tedy nejednoznačné. Nebeská (2017) popisuje gramotnost zjednodušeně jako dovednost číst a psát. Ševčík (2017) uvádí, že gramotnost není vrozená, ale postupně se utváří v průběhu života každého jedince v kooperaci se sociálně-kulturními faktory, kam je možné zařadit školní i rodinnou výchovu a vzdělávání. Průcha (2009) považuje gramotnost za jev komplexní, komplikovaný a zároveň proměnlivý, kdy v rámci tohoto posledního aspektu je kladen větší důraz na funkční pojetí gramotnosti.

Funkční gramotnost se přechyluje od ovládnutí základních dovedností, kterými jsou psaní, čtení a počítání k umění získat, zpracovat, porozumět a osvojit si informace a využít je v běžném každodenním životě (Ševčík, 2017). Průcha (2009, s. 80) definuje funkční gramotnost „jako vybavenost člověka pro realizaci různých aktivit potřebných pro život v současné civilizaci.“ Rabušicová (2002, s. 18) shrnuje gramotného člověka jako takového „který může být zapojen do všech aktivit, v nichž je pro efektivní fungování v jeho skupině a komunitě vyžadována gramotnost, a také které mu umožňují pokračovat ve využívání čtení, psaní a počítání v zájmu jeho vlastního a komunitního rozvoje.“

1.2 Finanční gramotnost

Jednou ze součástí funkční gramotnosti je gramotnost finanční. Finance a finanční toky jsou jedním z nejdůležitějších prvků moderní společnosti. V této souvislosti dochází k růstu i u významu finanční gramotnosti v rámci funkční gramotnosti obyvatelstva jako celku.

Skrytá podstata moderních finančních nástrojů, jejich vnitřní složitost na jedné straně a snadnost jejich používání v praxi na straně druhé, vede k výraznému růstu nároků na finanční gramotnost (Opletalová a Kvintová, 2014; Pavelková, Knaifl a Preuss, 2012). Dynamický rozvoj finančního prostředí jej činí složitým a průměrný občan je méně schopen čelit těmto změnám a činit optimální rozhodnutí kvůli nedostatku nástrojů a znalostí základních finančních konceptů. To může vést k chybám při rozhodování v klíčových ekonomických a finančních rozhodnutích, kterým musí čelit v průběhu svého života (Arceo-Gómez a Villagómez, 2017; Zait a Bertea, 2014). Uvedené skutečnosti vyvolávají tlak a růst nároků na zvyšování úrovně finanční gramotnosti.

1.2.1 Vymezení pojmu finanční gramotnost

Vymezení pojmu finanční gramotnost je vzhledem k velkému množství organizací a institucí, které si vytváří své vlastní charakteristiky tohoto pojmu a vymežující kritéria, poměrně složité. V následujícím textu jsou uvedené definice a přístupy vybraných institucí a autorů, kteří se dané problematice věnují.

a) Vymezení pojmu finanční gramotnost na národní úrovni

V České republice je základní definice pro finanční gramotnost obsahem Národní strategie finančního vzdělávání. Tento dokument vydalo Ministerstvo financí České republiky (dále jen MF ČR) v roce 2010, na kterém se shodli představitelé MF ČR, Ministerstva průmyslu České republiky (dále jen MP ČR), Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT ČR), České národní banky (dále jen ČNB). Definice je zakotvena v této podobě:

- *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování.“* (MF ČR, 2017). Jedná se o revidovanou a schválenou definici finanční gramotnosti MF ČR.
- *„Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti, a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz, cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.“* (MF ČR, 2010).

b) Vymezení pojmu finanční gramotnost na nadnárodní úrovni

Na mezinárodní úrovni tento pojem definuje Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (dále jen OECD) jako:

- *„Kombinace povědomí, znalostí, dovedností, postojů a chování, které jsou nezbytné pro provádění optimálních finančních rozhodnutí a dosažení individuálního blahobytu.“* (OECD, 2018).
- *„Znalost a pochopení finančních rizik a pojmů, kdy se jedná o schopnost aplikovat získané znalosti, aby mohlo dojít k provádění efektivních rozhodnutí napříč celou finanční oblastí s cílem zlepšení finančního blahobytu jedince a společnosti a umožnění účasti na hospodářském životě.“* OECD ve své definici i zdůvodňuje potřebu finančního vzdělání, a poukazuje na potřebu neustálého prohlubování dosavadních znalostí jedinců (OECD, 2005).

Charakteristiky, které uvádí MF ČR a OECD jsou považovány za obecně přijímané vymezení tohoto pojmu v rámci této disertační práce.

c) Vymezení pojmu finanční gramotnost dle jednotlivých autorů a přístupů

Dle Remunda (2010) je možné pohlížet na finanční gramotnost ze dvou pohledů – koncepční definování a definování alternativní/nominální. Tento autor upozorňuje na to, že alternativní přístup k definování finanční gramotnosti nikdy neobsáhne pojem v celém jeho rozsahu. Dle výše uvedeného členění jsou vybrány příklady typů definic dle jednotlivých autorů.

Tabulka 1 Přehled vymezení pojmu finanční gramotnost dle jednotlivých autorů

	Autor	Definice
Koncepční definice	Noctor, Stoney a Stradling (1992)	Schopnost činit informovaná rozhodnutí týkající se využívání a správy peněz.
	Mandell (2008)	Schopnost využívat znalosti a dovednosti pro efektivní správu finančních zdrojů za účelem celoživotního finančního zabezpečení.
	Anthes (2004)	Schopnost číst, analyzovat, řídit a komunikovat v oblasti osobních financí.
	Remund (2010)	Je to určitá úroveň, ve které jsou chápány klíčové finanční koncepty a důvěra v sebe sama v oblasti zvládnání a řízení osobních financí prostřednictvím vhodného krátkodobého rozhodování a dlouhodobého plánování v návaznosti na životní události a měnící se ekonomické podmínky.
	Kozup a Hogarth (2008)	Soubor dovedností kritického myšlení, který hodnotí klady a zápory konkrétního rozhodnutí týkajícího se vlastních potřeb, hodnot a cílů.
	Nováková a Sobotka (2011)	Soubor znalostí, dovedností a postojů občanů, nezbytných pro finanční zabezpečení sebe a jejich rodiny v současné společnosti. Finančně gramotní občané jsou dobře orientovaní v otázkách peněz a cen a jsou schopni zodpovědně spravovat svůj vlastní nebo celorodinný rozpočet, a to včetně správy finančních aktiv a finančních pasiv s ohledem na neustále se měnící životní situace.
	Finke a Huston (2014)	Forma lidského kapitálu, která je specifická pro znalosti a dovednosti týkající se osobních financí.
Alternativní definice	Johnson a Sherraden (2007)	Účast v ekonomickém životě by měla maximalizovat životní šance a umožnit lidem vést plnohodnotný život, což vyžaduje znalosti a kompetence, schopnost jednat na základě těchto poznatků a příležitosti k takovým činům.

Zdroj: Anthes (2004), Finke a Huston (2014), Johnson a Sherraden (2007), Kozup a Hogarth (2008), Mandell (2008), Noctor, Stoney a Stradling (1992), Nováková a Sobotka (2011), Remund (2010)

Uvedené koncepční definice je možné považovat za poměrně komplexní, což jak uvádí Teplý (2015), souvisí se současnou širší potřebou jak na straně spotřebitelů, tak na straně nabízených produktů, se kterými se mohou spotřebitelé setkat a využívat je (Tabulka 2). S tímto tvrzením, souhlasí i Sarnovics et al. (2014), kteří konstatují, že jednotlivci nutně potřebují určitou úroveň finanční gramotnosti, aby měli šanci se vyrovnat se svými rostoucími potřebami a zároveň složitostí finančních produktů.

Tabulka 2 Klíčové faktory finanční gramotnosti

Komplexnost potřeb jednotlivce	Komplexnost finančních produktů
Rostoucí nestabilita pracovního života	Nové distribuční kanály
Pokles sociálního zabezpečení	Deregulace finančních trhů
Vyšší osobní zodpovědnost	Širší paleta finančních produktů
Vyšší prosperita	Rostoucí dynamika vývoje inovativních produktů
Vyšší zadluženost	Rostoucí množství informací
Vyšší průměrná doba dožití	

Zdroj: Teplý, 2013

Hlubší rozbor pojmu finanční gramotnost v disertační práci vychází z pojetí MF ČR.

Dle MF ČR (2010) je možné definici finanční gramotnosti považovat za strukturovanou (Tabulka 3). Finanční gramotnost jako správa vlastních osobních, či rodinných financí zahrnuje tři základní složky: gramotnost peněžní, gramotnost cenovou a gramotnost rozpočtovou.

Tabulka 3 Struktura finanční gramotnosti

Finanční gramotnost		
Peněžní gramotnost ↓	Cenová gramotnost ↓	Rozpočtová gramotnost ↓
Typy účtů a nástroje platebního styku	Cena peněz v čase, ceny finančních nástrojů, úrokové sazby, nominální a reálný výnos	Správa finančních aktiv, tvorba rozpočtů, správa finančních závazků, nástroje pro finanční správu

Zdroj: MF ČR, 2010

1.2.2 Peněžní gramotnost

Peněžní gramotnost dle MF ČR (2010) „představuje kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních prostředků a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.)“.

Termínem peníze je možné označovat všeobecně přijímaný prostředek směny, což je vše, co je ekonomickými subjekty přijímáno při placení za zboží a služby nebo při úhradě dluhu. Podstatným znakem peněz je jejich způsobilost k placení (Boyes a Melvin, 2016; Samuelson a Nordhaus, 2013; Vlček, 2016). Peníze v tržní ekonomice plní následující funkce, které nelze chápat izolovaně, ale v jejich vzájemné provázanosti.

- Prostředek směny – funkce peněz jako prostředku směny je založena na umožnění zprostředkování směnného aktu. Funkci transakčního prostředku, který byl přijímán při prodeji, dříve plnily různé statky, v současnosti to jsou hotové peníze a bezhotovostní peníze. Prostředkem směny mohou být peníze pouze tehdy, pokud jsou všeobecně uznávané a poskytují svobodu volby, mají stálou a relativně vysokou hodnotu, nejsou rozmnožitelné – nejsou volně reprodukovatelným statkem (Lipsej a Chrystal, 2011; Vlček, 2016).

- Zúčtovací jednotka – funkce zúčtovací jednotky je spojená se schopností peněz být mírou hodnoty (ocenění) všech ostatních statků a služeb. Z pohledu této funkce peníze slouží jako nástroj vyjádření relativních cen¹ (Soukup, 2007).
- Uchovatel hodnoty – funkce uchovatele hodnoty umožňují přenášet hodnotu do budoucnosti. V tomto případě mají peníze podobu úspor (Dittrichová, Ptatcheková a Jindra, 2010; Vlček, 2016).

Nabídka a poptávka po penězích a rovnováha na trhu peněz

Množství peněz v oběhu, které jsou v ekonomice k dispozici, představuje nabídku peněz neboli peněžní zásobu. Nabídka peněz (MS = money supply) představuje funkční závislost mezi nabízeným množstvím peněz a jejich cenou, kterou představuje úroková míra (Howells a Bain, 2008). Vzhledem k velkému množství forem peněz, je vymezení peněžní zásoby prováděno pomocí peněžních agregátů s ohledem na stupeň likvidity.

V eurosystému jsou rozlišovány následující peněžní agregáty označované M1, M2 a M3.

- Úzký agregát M1 zahrnuje nejlikvidnější formu peněz, je tvořen emitovaným oběživem a jednodenními vklady, vklady bez výpovědní lhůty.
- Střední agregát M2 obsahuje agregát M1 a k tomu vklady se splatností do dvou let a vklady s výpovědní lhůtou do tří měsíců.
- Široký agregát M3 zahrnuje agregát M2 a velké termínované vklady, repo operace, akcie a podílové listy a emitované dluhové cenné papíry do 2 let (Brčák, Sekerka a Stará, 2014; Jurečka, 2017; Vlček, 2016).

Peněžní zásoba M odpovídá oběživu C_r a souhrnu vkladů D a lze ji tedy vyjádřit tímto vztahem.

$$M = C_r + D \quad (1)$$

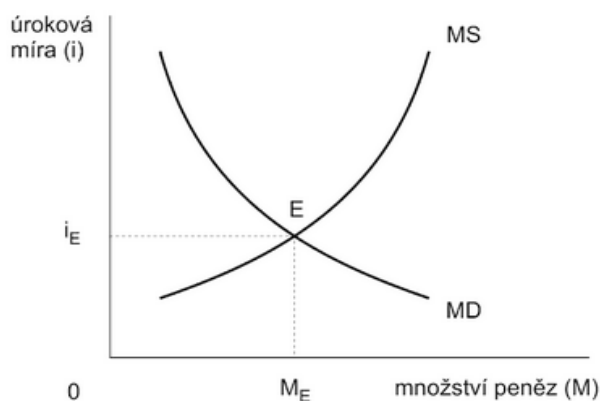
Množství peněz, které ekonomické subjekty chtějí držet, představuje jejich poptávku po penězích (MD = money demand). Celková poptávka po penězích je složena z transakční poptávky po penězích, která zahrnuje transakční a opatrnostní motivy držby peněz a ze spekulativní poptávky, která závisí na vývoji úrokové míry (Holman, 2010).

Nabídka a poptávka po penězích jsou spolu v určité interakci, ke které dochází na peněžním trhu (Graf 1). Výsledkem tohoto střetu je stanovení tržní úrokové míry, která v podstatě

¹ Relativní cena = cena vyjádřená poměrem k jinému zboží

utváří cenu peněz. Rovnovážná úroková míra (E) je určena průsečíkem křivek nabídky peněz (MS) a poptávky po penězích (MD) (Jurečka et al., 2017; Vlček, 2016).

Graf 1 Peněžní trh

Zroj: Jurečka et al, 2010, str. 108

V současné době je možné rozlišovat následující druhy peněz:

- Hotovostní peníze, což jsou mince a bankovky. Mince jsou kovové peníze, určitého tvaru, celkové hmotnosti a obsahu částí, sloužící jako prostředek peněžního oběhu. Bankovky jsou papírové peníze, druh úvěrových znaků peněz vydávaných emisní bankou jako oběživo a platidlo. Tyto mince a papírové peníze jsou peníze s nuceným oběhem, kdy stát je vydává jako zákonné platidlo, které je přijímáno všemi ekonomickými subjekty (Arnold, 2010; Klíma, 2006; Pospíšil, 2007).
- Bankovní (depozitní) peníze jsou bezhotovostní peníze, fondy uložené v bankách a jiných finančních institucích. Jsou tvořeny na základě úvěrových operací. V současnosti tato forma peněz převládá. Bankovní peníze mají dvě základní formy. Depozita na požádanou jsou peněžní fondy, které je možno kdykoliv a bez omezení čerpat a depozita s různou výpovědní dobou neboli termínovaná depozita. Tyto peníze nelze čerpat kdykoliv, protože jejich použití je vázáno k určité výpovědní lhůtě (Klíma, 2006; Vlček, 2016).

Platební styk a jeho nástroje

Máče (2006, s. 27) definuje platební styk jako „vztah mezi plátcem a příjemcem, který je uskutečňován v určitých formách buď přímo mezi nimi, nebo prostřednictvím peněžního ústavu.“ Polouček (2006, s. 141) pohlíží na platební styk jako na „vztah mezi plátcem a příjemcem platby, při kterém dochází k uskutečňování platby, tedy k převodu peněžních

aktiv mezi plátcem a příjemcem. Peníze při tom plní jednu ze svých základních funkcí – funkci prostředku směny“.

Platební styk je možné rozdělit podle různých kritérií, jak uvádí Tabulka 4.

Tabulka 4 Základní rozdělení platebního styku

Hledisko	Forma	Specifikace
Způsob platby	Hotovostní platební styk	Mezi plátcem a příjemcem dochází k přesunu peněz pouze v hotovosti
	Bezhotovostní platební styk	Dochází k úhradě/inkasu pouze bezhotovostním převodem na účtech plátců a příjemců u bank
Teritorium	Tuzemský platební styk	Probíhá mezi subjekty uvnitř národní ekonomiky, zpravidla v tuzemské měně
	Zahraniční platební styk	Probíhá mezi tuzemskými a zahraničními subjekty, včetně plateb prováděných tuzemskými subjekty v zahraničí
	Přeshraniční platební styk	Probíhá mezi tuzemskými subjekty ve vazbě na zahraniční subjekty ze zemí Evropského hospodářského prostoru (EHP) ve výši do 50 000EUR vč. částek v měnách zemí EU
Lhůty provedení	Přednostní (expresní) platební styk	Okamžité, urychlené odepsání peněžních prostředků z účtu klienta
	Standardní platební styk	Provedení platebního příkazu klienta podle předem dohodnutých, standardních podmínek
Náležitosti původních dokumentů	Hladké platby	Nemají vazbu na průvodní dokumenty
	Dokumentární platby	Mají bezprostřední vazbu na průvodní dokumenty a případně obsahují také bankovní závazek
Vstup banka do závazku	Závazkový platební styk	Banka vstupuje vedle klienta nebo namísto něj do závazku při realizaci daného platebního nástroje
	Bezzávazkový platební styk	Banka vystupuje pouze jako subjekt převodu a nemá k platbě žádný závazkový právní vztah

Zdroj: Máče, 2006

Nástroje bezhotovostního platebního styku

Bezhotovostní platební styk je forma převodu peněz od jednoho subjektu k druhému. Tento styk je realizován prostřednictvím klientských účtů (běžných nebo jiných účtů), které jsou vedené u zprostředkujících institucí. Z toho vyplývá, že podmínkou pro realizaci bezhotovostních plateb je existence klientského účtu obou účastníků. Tento klientský účet může mít různé formy, které jsou uvedeny v tabulce 5, včetně charakteristik jejich použití (Tabulka 5).

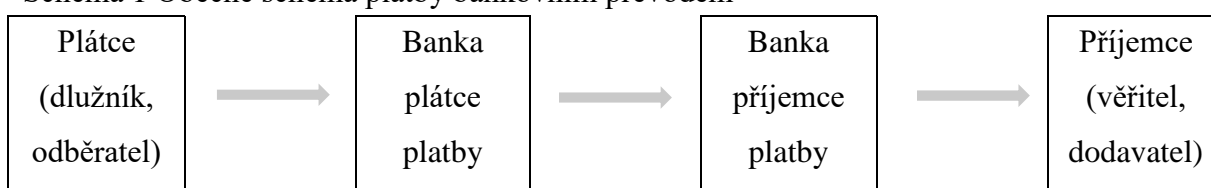
Tabulka 5 Formy klientského účtu

Forma účtu	Charakteristika použití účtu
Běžný účet	Vklady a výplaty hotovostních prostředků
Úvěrový účet	Evidence čerpaného úvěru a jeho splácení Přeshraniční platební styk
Kontokorentní účet	Kombinace běžného a úvěrového účtu, kdy klient může automaticky čerpat finanční prostředky do výše sjednaného debetního rámce za dohodnutých podmínek
Vkladový/spořicí účet	Uložení volných finančních prostředků klienta
Depotní účet	Evidence cenných papírů v úschově či ve správě banky

Zdroj: Polouček, 2006

Nejběžnější formou účtu pro potřeby platebního styku je běžný účet sloužící k uložení přijatých peněžních prostředků klienta a jejich využití k placení. Ostatní formy klientských účtů slouží podle jednotlivých podmínek jejich vedení nejen k zajištění platebního styku, ale i k poskytování dalších specializovaných bankovních služeb (Černohorský a Teplý, 2011; Polouček, 2006). Základním nástrojem, který umožňuje realizaci jak zahraničního, tak tuzemského platebního styku je bankovní převod (proces bankovního převodu je uveden v schéma 1). Velmi často jej nahrazuje pojem hladká platba (Jílek, 2013; Thomas, 2006).

Schéma 1 Obecné schéma platby bankovním převodem

Zdroj: Polouček, 2006

Bankovní převod může mít podobu příkazu k úhradě (vychází z podnětu plátce), dále příkazu k inkasu, který nevychází z podnětu plátce, ale z podnětu příjemce platby. Dále se jedná o nástroj trvalého příkazu k úhradě/inkasu (slouží k provádění stále se opakujících plateb), hromadného příkazu k úhradě/inkasu (na jednom formuláři se vyskytuje víc než jedna zúčtovací položka). Nástroj bezhotovostního platebního styku může mít také podobu šeku, který je v podstatě platebním příkazem, který dává příkazce (majitel účtu) šekovníkovi (bance), aby k tíži jeho účtu zaplatil určitou částku peněžní částku ve prospěch osoby, která je uvedena na šeku (Brindley, 2008; Jílek, 2013, Půlpánová, 2007).

V současnosti je jedním z nejrozšířenějších nástrojů platebního styku platební karta, která je zhotovena z plastu a odpovídá mezinárodním normám (z hlediska materiálu, rozměrů i konstrukce). Prostřednictvím platební karty je její držitel oprávněn provádět bezhotovostní

platby a výběry hotovosti z běžného účtu, ke kterému je vystavena (Dittrichová, Ptatcheková a Jindra, 2010; Máče, 2006; Mayes a Markantonakis, 2008; Revenda et al., 2015). Každá platební karta musí obsahovat označení vydavatele karty, jméno držitele, číslo, platnost a záznam dat platební karty, podpisový proužek, část číslo BIN (číslo přidělené asociaci bank) (Máče, 2006; Slawsky, 2005). Platební karty je možné členit z různých hledisek.

Základní platební karty

Charge card – což je nejstarší druh platební karty. Je založená na čerpání měsíčního daného limitu podle měsíčního výpisu formou bankovního převodu nebo šeku.

Credit card – kreditní/úvěrová karta s možností odkladu splácení, zpravidla se stanovou minimální měsíční splátkou.

Debit card – debetní karta je zpravidla vydávána k běžnému účtu a čerpání z této karty je podmíněno povoleným zůstatkem na bankovním účtu (Polouček, 2006; Slawsky, 2005).

Pro doplnění je uveden přehled karet dle výše uvedeného členění vydaných za období 2015 – 2017 v České republice (Tabulka 6).

Tabulka 6 Vydané platební karty (počet karet v tisících kusech)

Období	Karty s platební funkcí (kromě karet s funkcí elektronických peněz)	z toho: charge karty	z toho: kreditní karty	z toho: debetní karty
2017	11 705	4	1 457	10 244
2016	11 592	4	1 554	10 034
2015	11 433	5	1 649	9 779

Zdroj: vlastní zpracování a dopočet dle ARAD ČNB, 2019a

Členění platebních karet podle způsobu použití

Šeková záruční karta – neslouží pro placení, ale pro zaručení za šek. Používá se také v souvislosti s eurošeky.

Elektronická karta – umožňuje výběr hotovosti v bankomatu, k bezhotovostnímu placení se používá v obchodních místech, která jsou vybavená elektronickými terminály.

Univerzální karta – používá se i na místech, která jsou vybavená imprintery (mechanické zařízení pro pořízení otisku karty). Tato karta se také nazývá embosovaná (reliéfní) (Radu, 2003).

Členění platebních karet podle uživatelů

Osobní karty – privátní karty, které jsou vystaveny na držitele, jsou nepřenositelné a slouží pro úhradu běžné denní potřeby.

Služební karty – firemní karty, jsou využívány především pro úhradu výdajů spojených s plněním pracovních povinností (Polouček, 2006).

Členění dle techniky záznamu na platební kartě

Karty s magnetickým proužkem – jedná se o klasický způsob záznamu a tento typ je nejvíce rozšířen.

Čipové karty – zde je magnetický proužek nahrazen nebo doplněn čipem, na který lze uložit větší objem informací (identifikaci klienta, zabezpečení). Tento typ karet vyžaduje použití PIN kódu ke kontrole operací, které jsou s kartou prováděny (Basel, 2006; Juřík, 2006).

Nástroje hotovostního platebního styku

Polouček (2006, s. 152) definuje platební styk jako „převod peněz od jednoho subjektu k druhému, provedený prostřednictvím hotovostních peněz, tedy bankovek a mincí v jejich fyzické podobě“. Máče (2006) k tomu dodává, že hotovostní platební styk je preferován při úhradě menších peněžních částek, dále pak například v případech nedůvěry v platební schopnosti partnerského subjektu.

Jak uvádí Máče (2006) provádění hotovostních plateb je možné pomocí následujících forem.

Složení hotovosti ve prospěch účtu příjemce – provádí se prostřednictvím pokladní složenky na pokladnách banky.

Poukazem peněžních prostředků ze svého účtu k výplatě v hotovosti – tento poukaz se využívá v takových případech, kdy chce klient poukázat ze svého bankovního účtu určitou částku, kterou bude moci oprávněná osoba čerpat v hotovosti.

Šekem – který slouží k výplatě hotovostních prostředků.

Výběrem v hotovosti pomocí výběrního lístku – výběrní lístek musí vždy obsahovat podpis oprávněné osoby podle podpisového vzoru k účtu.

Bankovní platební kartou – je možné vybírat hotovost na pokladnách poboček jednotlivých bank nebo v jejich bankomatech.

1.2.3 Cenová gramotnost

Cenová gramotnost je tvořena kompetencemi, které jsou nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci (MF ČR, 2010). Podrobněji bude věnována pozornost charakteristice trhu a ceny a základním makroekonomickým ukazatelům včetně jejich provázanosti (Phillipsova křivka).

Trh a cena

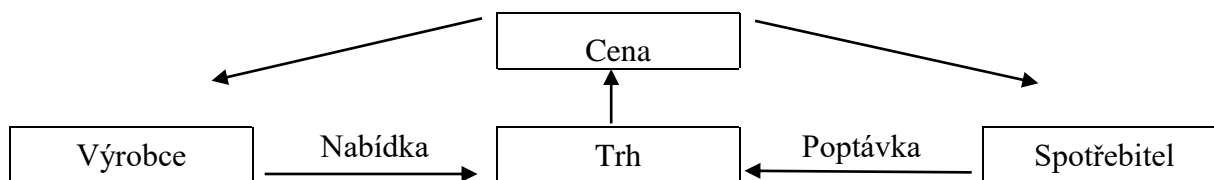
Vlček (2016) trh vymezuje z hlediska ekonomické teorie jako uspořádání, v jehož rámci na sebe navzájem působí kupující a prodávající subjekty, aby určily ceny a objem množství směňovaných statků. Z hlediska předmětu tržních transakcí je možné rozeznávat následující typy trhů.

- Trh výrobních faktorů – trh práce, trh půdy a přírodních zdrojů, trh kapitálu.
- Finanční trhy – trh peněžní a kapitálový.
- Trh výrobků a služeb – ovlivňuje chování ekonomických subjektů.

Z věcného hlediska je možné rozeznat trh dílčí (trh jednoho výrobku nebo služby) a trh agregátní. Podle stupně organizovanosti trh organizovaný (například burza) a neorganizovaný (neformální). Další členění je možné na trh volný (směna probíhá bez omezení) a trh vázaný (je regulován), členění také může být na trh legální (oficiální) a trh nelegální (černý) (Jurečka et al., 2017).

Tržní mechanismus dle Vlčka (2016, s. 76) je možné charakterizovat jako „*souhrn vztahů a procesů při realizaci zboží, které vedou k vzájemné koordinaci relativně nezávislých rozhodnutí o výrobě (na straně nabídky) a o spotřebě (na straně poptávky)*“. Provázanost tržního mechanismu je uvedeno ve schéma 2.

Schéma 2 Tržní mechanismus

Zdroj: Vlček, 2016 s. 76

Tržní rovnováha nastává při střetu nabídky a poptávky, protože tam se poptávané množství rovná nabízenému množství, a na trhu proto nevzniká ani nedostatek ani přebytek. Cena, která zde vzniká, se nazývá rovnovážná a odráží současně mezní užitek spotřebitelů i mezní náklady výrobců. Poptávka (funkce) ukazuje, jak závisí poptávané množství statku na jeho ceně. Tato závislost se vyjadřuje pomocí křivky, která ukazuje, jak se mění kupované množství daného statku v závislosti na jeho ceně. Nabídka (funkce) ukazuje závislost nabízeného množství statku na jeho ceně (Brčák, Sekerka a Stará, 2014; Holman, 2005; Jurečka et al., 2017).

Makroekonomické ukazatele

Makroekonomie studuje příčiny vývoje a následné dopady jednotlivých agregovaných proměnných. Dle Pavelky (2006) a jiných autorů je možné mezi tyto proměnné zařadit hrubý domácí produkt, všeobecnou cenovou hladinu (inflaci), nezaměstnanost a obchodní bilanci. Jednotlivé makroekonomické ukazatele jsou mezi sebou ve vzájemném vztahu.

Hrubý domácí produkt

Hrubý domácí produkt (HDP) vyjadřuje hodnotu finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory, které působily na území státu, resp. hrubý domácí produkt je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb, které byly nově vytvořeny na určitém území za dané období (Brčák, Sekerka a Stará, 2014; Holman, 2005; Mankiw, 2009). Pokud je HDP vyjádřen cenami běžného roku, jedná se o nominální produkt, pokud je vyjádřen cenami základního roku, je to reálný produkt (Kislingerová et al., 2008).

Hrubý domácí produkt je možné stanovit 3 metodami (Brčák, Sekerka a Stará, 2014; Kadeřábková a Žďárek, 2006).

- *Výrobní (produkční, výrobová) metoda* – v tomto případě je HDP zjišťován jako součet hrubé přidané hodnoty jednotlivých institucionálních sektorů nebo odvětví a čistých daní na produkty, které ovšem nejsou zohledněny podle sektoru či odvětví.
$$\text{HDP} = \text{hodnota produkce} - \text{meziprodukt} + \text{daně z produktů} - \text{dotace}$$
- *Výdajová metoda* – zde je HDP zjišťován jako součet spotřebních výdajů domácností (C) a investic firem (I). Hodnotu produkce představují také výdaje na vládní nákupy statků a služeb (G), vzhledem k tomu, že je část domácí produkce vyvážena do zahraničí, musí se tedy tato hodnota přičíst jako hodnota exportu statků a služeb (X), zároveň je také nutné odečíst hodnotu importovaných statků a služeb (M).

$$\text{HDP} = C + I + G + X - M \quad (2)$$

- *Důchodová metoda* – HDP je počítáno jako součet prvotních důchodů za národní hospodářství celkem.

HDP = mzdy a platy (včetně ostatních náhrad zaměstnancům) + zisky firem + renty + čisté úroky + amortizace + nepřímé daně – subvence

Alternativní výpočet:

HDP = náhrady zaměstnancům + daně z výroby a z dovozu – dotace + čistý provozní přebytek + čistý smíšený důchod + spotřeba fixního kapitálu

Vztah mezi růstem HDP (trh zboží a služeb, který je reprezentován ukazatelem HDP) a nezaměstnaností (trh práce je zastoupen ukazatelem nezaměstnanost) vyjadřuje Okunův zákon. Podle jeho definice vyšší HDP znamená nižší míru nezaměstnanosti (jedná se o vztah nepřímé úměry) (Dvořáček a Slunčík, 2012).

Inflace

Vlček (2016) uvádí, že inflace je součástí mechanismu fungování ekonomiky a její vliv se v současnosti zvyšuje. Inflaci je možné obecně definovat jako růst všeobecné cenové hladiny, z pohledu některých ekonomů představuje inflace stálý a nepřetržitý růst cenové hladiny a jednorázové zvýšení cenové hladiny za inflaci nepovažují (Bernholz, 2015; Brčák, Sekerka a Stará, 2014; Epstein a Yeldan, 2009; Klíma, 2006; Schwartz, 2009). Vlček (2016) k tomu dodává, že se jedná o nerovnoměrný pohyb cenové hladiny, což znamená, že ne všechny ceny se musí zvyšovat, některé mohou naopak klesat nebo zůstat stabilní, ale při inflaci v průměru ceny rostou. Zároveň také uvádí, že průvodním jevem inflace je snižování reálné hodnoty peněz neboli znehodnocení kupní síly měny. Rojíček et al. (2016) odlišuje tři různé druhy inflace podle tempa růstu cenového indexu ve sledovaném období: mírná inflace (zpravidla do 10%), pádivá inflace (nad 10%), hyperinflace (nad 100%).

Soukup (2007) a O'Neill, Ralph a Smith (2017) uvádějí, že nejrozšířenějším a nejpoužívanějším nástrojem pro měření cenové hladiny je index spotřebitelských cen (CPI – Consumer Price Index), který vyjadřuje vývoj životních nákladů průměrné domácnosti. Při jeho výpočtu jsou porovnávány náklady, které je nutné vynaložit na zakoupení vybraného zboží a služeb (spotřební koš²) v běžném roce s náklady, které je nutné vynaložit k nákupu stejného koše v základním období (Vlček, 2016).

² Spotřební koš je uveden na stránkách Českého statistického úřadu, obsahuje přibližně 1 000 položek a je každým rokem aktualizován a zároveň je upravována váha jednotlivých položek.

$$CPI = \frac{Q_1 * P_2}{Q_1 * P_1} * 100 = \frac{\text{spotřební koš v cenách běžného období}}{\text{stejný spotřební koš v cenách základního období}} * 100 \quad (3)$$

Q_1 = reprezentativní spotřební koš

P_1 = ceny ekonomických statků zahrnutých do spotřebního koše v základním období

P_2 = ceny ekonomických statků zahrnutých do spotřebního koše v běžném období

Rojíček et al. (2016) uvádí, že nejkompexnějším a souhrnným indexem, který měří vývoj všeobecné (celkové) cenové hladiny je cenový deflátor HDP. Obsahuje všechny statky a služby produkované v dané ekonomice (spotřební a investiční statky, vládní služby, čistý export). Tento ukazatel umožňuje posoudit externí cenové tlaky vycházející z vývoje deflátoru dovozu (Pavelka, 2007; Vlček, 2016).

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}}, \text{ resp. } \frac{\sum Q_1 * P_1}{\sum Q_1 * P_0} * 100 (\%) \quad (4)$$

Q_1 = množství finální produkce

P_1 = ceny ekonomických statků a služeb v běžných cenách

P_0 = ceny ekonomických statků a služeb v základních cenách

Jako alternativní variantu indexu uvádějí Rojíček et al. (2016) index cen výrobců/index produkčních cen (PPI – Producer Price Index), zde však upozorňuje na problematičnost volby reprezentantů do výpočtového koše.

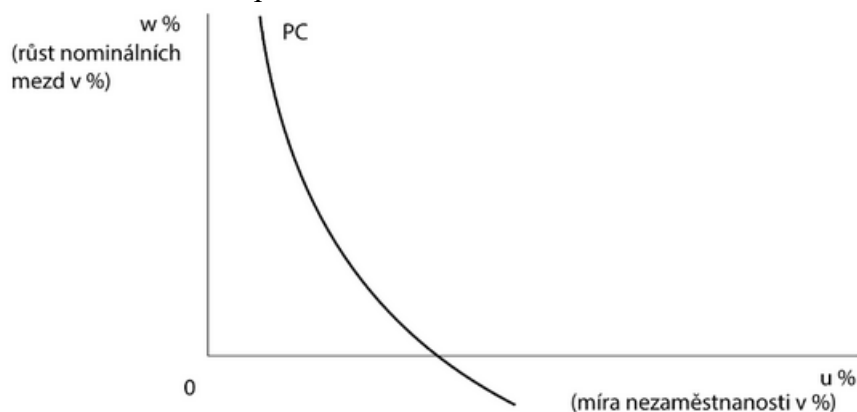
Míra inflace (π) udává informaci o tom, o kolik vzrostla cenová hladina vztahující se k období t ve srovnání s cenovou hladinou vztahující se k období $t - 1$. Jedná se tedy o procentní změnu za určité časové období, a je možné jej vypočítat pomocí indexu spotřebitelských cen.

$$\pi_t = \frac{CPI_t - CPI_{t-1}}{CPI_{t-1}} * 100 (\%) \quad (5)$$

Brabec et al. (2013) upozorňují na souvislost mezi inflací a hospodařením s penězi. Inflace znehodnocuje naspořené peníze a z toho důvodu je nutné nalézat takové možnosti uložení svých úspor, které inflaci budou kompenzovat, nebo nabídnou možnosti dalšího příjmu.

Funkční vztah mezi inflací a nezaměstnaností je definován pomocí Phillipsovy křivky. Vztah mezi těmito dvěma veličinami je inverzní, resp. nepřímo úměrný (zobrazuje ho klesající Phillipsova křivka). Původní Phillipsova křivka je znázorněna níže - Graf 2. Phillipsova křivka má klesající tvar a vyjadřuje skutečnost, že s rostoucí mírou nominálních mezd (w) klesá také míra nezaměstnanosti (u) (Jurečka et al., 2010).

Graf 2 Původní Phillipsova křivka

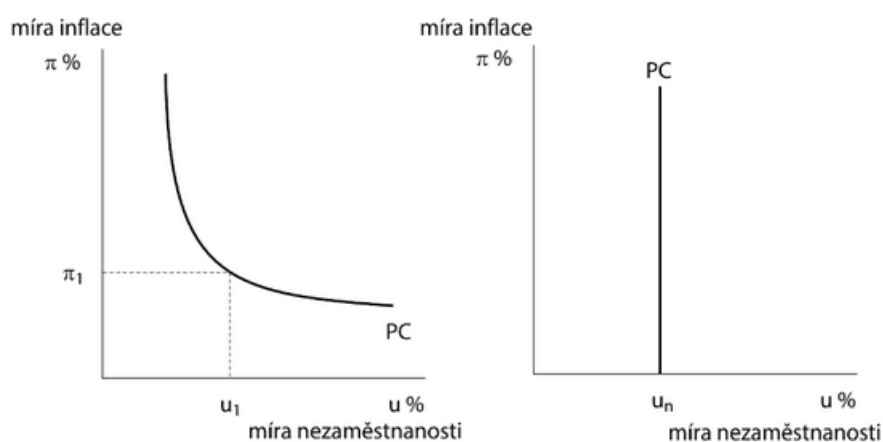
Zdroj: Jurečka et al., 2010, str. 150

Jak uvádějí Jurečka et al. (2010), z původní Phillipsovy křivky vyplývá, že nízkým hodnotám míry nezaměstnanosti odpovídá vysoká míra růstu mzdových sazeb. Nízká nezaměstnanost vyvolává poptávkové tlaky v ekonomice, což je důsledkem toho, že lidé mají dostatečné množství prostředků a snahu je utrácet. V návaznosti na to, zaměstnavatelé (firmy) se snaží této poptávce vyhovět, z toho důvodu víc vyrábějí, usilují o udržení nebo získání nových zaměstnanců a proto jsou ochotni nabízet vyšší mzdy. V tomto případě se skutečný produkt svou úrovní blíží potenciálnímu produktu. V opačném případě kdy produkt klesá a existuje přebytečná nabídka práce (nezaměstnanost roste), jsou pracovníci ochotni akceptovat nižší mzdy. Uvedený graf (Graf 2) nepřipouští nulovou míru nezaměstnanosti.

Modifikaci Phillipsovy křivky vytvořil následně M. Friedman, který zakomponoval pojem přirozená míra nezaměstnanosti. Podle Friedmana se přirozená nezaměstnanost v ekonomice vyskytuje v případě, kdy je trh práce v rovnováze (existuje pouze dobrovolná, případně frikční zaměstnanost). V koncepci přirozené míry nezaměstnanosti je předpokládáno, že pokud dochází k výkyvům v ekonomice, které si vynucují využití fiskální nebo monetární politiky, lze krátkodobě ekonomiku za stavu přirozené míry nezaměstnanosti pouze vychýlit. Avšak v dlouhodobém horizontu dojde pouze ke zvýšení

inlace a ekonomika se tak dál bude vracet k přirozené míře nezaměstnanosti (Jurečka et al., 2010).

Graf 3 Phillipsova křivka v krátkém a dlouhém pojetí

Zdroj: Jurečka et al., 2010, str. 156

Krátkodobá Phillipsova křivka (vlevo, Graf 3) připouští vzájemnou substituci inflace a nezaměstnanosti a má klesající tvar. V dlouhodobém pojetí je Phillipsova křivka v podobě vertikály na úrovni přirozené míry nezaměstnanosti (u_n) (Jurečka et al., 2010, Mankiw, 2009).

Nezaměstnanost

Dle Vlčka (2016) je statistika nezaměstnanosti sestavována na základě poptávky po pracovních místech. Nezaměstnanost je měřena ukazatelem míry nezaměstnanosti. Brčák, Sekerka a Stará (2014) uvádí, že míra nezaměstnanosti vyjadřuje procentuální podíl nezaměstnaných na ekonomicky aktivním obyvatelstvu (ve věku 15 – 64 let) (přehled vývoje nezaměstnanosti viz Tabulka 7). Důležité je také upozornit na to, že nezaměstnanost se výrazně liší v jednotlivých sektorech ekonomiky (Beranová et al., 2017). Podle příčin, které nezaměstnanost vyvolávají, je možné ji členit:

- *Frikční nezaměstnanost* – prakticky ji lze považovat za nevyhnutelnou. Jedná se o typ nezaměstnanosti, která vzniká přirozeně např. při změně pracovního místa, po ukončení studií apod.
- *Strukturální nezaměstnanost* – vzniká v důsledku dílčích nerovnováh na segmentovaném trhu práce, kdy vlastnosti nebo umístění pracovních sil neodpovídají povaze dostupných pracovních sil.

- *Cyklická nezaměstnanost* – která vzniká v okamžiku, kdy ekonomika opouští fázi vrcholu a přechází do fáze kontrakce a klesá celková poptávka po pracovní síle (Rojíček et al., 2016; Vlček, 2016).

Tabulka 7 Obecná míra nezaměstnanosti v České republice, v letech 2015 - 2017, v %

Období	Obecná míra nezaměstnanosti 15-64 letých
2017	2,4
2016	3,6
2015	4,5
2014	5,9
2013	6,8
2012	7,2
2011	6,6
2010	7,0
2009	7,5
2008	4,7
2007	4,9
2006	6,4
2005	7,8

Zdroj: vlastní zpracování dle ARAD ČNB, 2019b

Z makroekonomického hlediska mají vliv na inflaci, příliv a odliv zahraničního kapitálu, apreciaci (depreciaci) tuzemské měny, ale i na zaměstnanost změny v úrokových sazbách. Z mikroekonomického pohledu ovlivňují změny úrokových sazeb a jejich výše finanční trhy, hospodaření a finanční situaci všech existujících ekonomických subjektů – bez ohledu na to, zda se jedná o domácnosti, podniky³ nebo stát (Rejnuš, 2016).

Šoba, Širůček a Ptáček (2013, s. 13) uvádějí, že „úrok je obecně cena peněz, resp. cena za zapůjčení peněz z pohledu dlužníka a odměna za zapůjčení peněz z hlediska věřitele“. Výše úroku je tedy udávána v peněžních jednotkách a odvíjí se zejména od výše úrokové sazby. Úroková sazba je úrok vyjádřený v procentech a vztahuje se k určitému časovému období. Toto období charakterizuje zkratka uvedená za sazbou (Tabulka 8).

³ Slovo podnik je v práci využíváno jako náhrada pojmu společnost, firma. Dle současné české právní úpravy je termín podnik nahrazen pojmem obchodní závod.

Tabulka 8 Úrokové sazby dle charakteru časového období

Časové období související s úrokovou sazbou	Zkratka uvedená u úrokové sazby	Vyjádření zkratky	Možnost/způsob převodu
Rok = roční úroková sazba	p. a.	per annum	10% p. a. = 10% p. a.
Pololetí = pololetní úroková sazba	p. s.	per semestre	10% p. a. = 5% p. s.
Čtvrtletí = čtvrtletní úroková sazba	p. q.	per quartale	10% p. a. = 2,5% p. q.
Měsíc = měsíční úroková sazba	p. m.	per month	10% p. a. = 0,83% p. m.
Den = denní úroková sazba	p. d.	per diem	10% p. a. = 10%/365 p. d.

Zdroj: vlastní zpracování dle Šoba, Širůček a Ptáček, 2013

Dle Černohorského a Teplého (2011) je možné rozeznávat tyto druhy úrokových sazeb:

- *Úrokové sazby vyhlášené centrální bankou*⁴: jedná se o vyhlášenou repo sazbu, diskontní sazbu a lombardní sazbu (Tabulka 9).

Tabulka 9 Oficiální úrokové sazby ČNB (průměr), v letech 2005 – 2018, v %

Období	Repo sazba - 2 týdny	Diskontní sazba	Lombardní sazba
2018	1,75	0,75	2,75
2017	0,50	0,05	1,00
2016	0,05	0,05	0,25
2015	0,05	0,05	0,25
2014	0,05	0,05	0,25
2013	0,05	0,05	0,25
2012	0,05	0,05	0,25
2011	0,75	0,25	1,75
2010	0,75	0,25	1,75
2009	1,14	0,25	2,14
2008	2,58	1,58	3,58
2007	3,50	2,50	4,50
2006	2,50	1,50	3,50
2005	2,00	1,00	3,00

Zdroj: vlastní zpracování dle ARAD ČNB, 2019c

- *Mezibankovní úrokové sazby*: tyto sazby tvoří mezistupeň mezi sazbami vyhlášenými centrální bankou a sazbami stanovenými obchodními bankami při poskytování úvěrům klientům. Jedná se v podstatě o referenční mezibankovní úrokové sazby (jednou z nejvýznamnějších mezibankovních úrokových sazeb je sazba vyhlášená v Londýně – LIBOR a LIBID). V podstatě se jedná o úrokové

⁴ V České republice je to Česká národní banka

sazby, za které mezi sebou obchodují ostatní banky, kromě banky centrální (Černohorský a Teplý, 2011; Rejnuš, 2016).

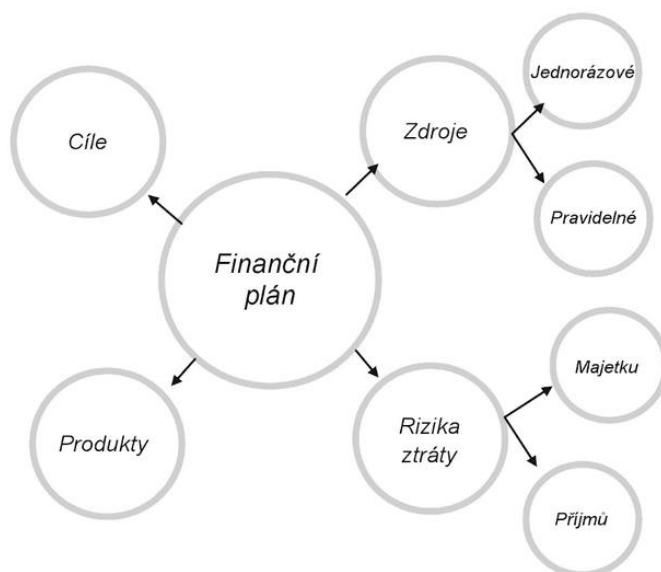
- *Tržní úrokové sazby*: jedná se o úrokové sazby, za které finanční instituce poskytují úvěry ostatním ekonomickým subjektům. Z tohoto hlediska je možné rozeznat dvě základní úrokové sazby – vkladové úroky, které se váží k běžným účtům, spořicí a termínovaným účtům apod. a úvěrové úrokové sazby, které se vztahují k různým druhům úvěrů (Černohorský a Teplý, 2011).

Od úrokové sazby jako takové je třeba rozlišovat RPSN = roční procentuální sazbu nákladů (Kociánová, 2012). Jedná se v podstatě o současnou hodnotu všech nákladů spotřebitele sjednaných mezi spotřebitelem a věřitelem ve smlouvě, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr (Janda, 2011; Ondřej, 2013). Zahrnuje nejen úrokovou sazbu, ale i další poplatky související s daným úvěrem, jako např. poplatky za správu úvěrového účtu, administrativní poplatky atp. (Málek, Oškrdalová a Valouch, 2010). Dle Půlpánové (2007) se jedná o jeden z řady ekonomických ukazatelů, které vypovídají o úrovni platebních podmínek úvěru.

1.2.4 Rozpočtová gramotnost

Rozpočtovou gramotnost reprezentují kompetence, které jsou nezbytné pro správu svého osobního, či rodinného rozpočtu (např. schopnost tvořit rozpočet, ukládat si finanční cíle rozhodovat o alokaci finančních zdrojů, vyhodnotit rizika – viz Schéma 3) a obsahuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska (MF ČR, 2010; Srový a Novotný, 2003; Srový a Tyl, 2014). Význam osobního i rodinného finančního plánování je v tomto světle nezpochybnitelný (Málek, Oškrdalová a Valouch, 2010). Postoje k financím a dosažená finanční gramotnost v mladém věku jsou platným nástrojem pro konání optimálních finančních rozhodnutí, která se mohou prolínat celým životem (Calcagno a Monticone, 2015; Jappelli a Padula, 2013). Belás et al. (2016) uvádějí, že řízení a přehled o vlastních financích vytváří předpoklady pro kvalitní a úspěšný život nejen v oblasti financí. Na tuto skutečnost poukazují i da Silva et al. (2017), kteří uvádějí, že neschopnost sledovat a řídit vlastní příjmy a výdaje může způsobovat nejen ekonomické, ale i sociální problémy.

Schéma 3 Schéma finančního plánu

Zdroj: Syrový a Tyl, 2014

Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle zmíněné obecné složky také dvě složky konkrétní: správu finančních aktiv (může se jednat o pojištění, investice, vklady, spoření) a správu finančních závazků (může se jednat o úvěry, leasingy, půjčky) (Smrčka, 2010). Tato skutečnost předpokládá v obou uvedených případech orientaci na trhu s různě komplikovanými finančními produkty a službami, také schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby umět porovnat a zvolit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci.

S vývojem ekonomiky se mění také postavení člověka ve společnosti. Jedním z typických rysů tohoto vývoje je rostoucí nabídka finančních produktů a ekonomických příležitostí. Spolu s ní se logicky zvyšuje také tlak na vzdělání spotřebitelů s cílem nabídce porozumět a orientovat se v ní. Důležitá je zejména schopnost spotřebitele posoudit příležitost, kterou finanční produkt přináší, ale také uvědomit si nejzávažnější rizika, která jsou s poptávkou těchto produktů spojena.

Správa finančních závazků, které vyplývají z využívání úvěrů a jiných možností financování potřeb, je považováno za klíčové z hlediska rozpočtové gramotnosti. Polouček (2009) konstatuje, že portfolio úvěrů, které banky poskytují svým klientům je velice široké, na členění úvěrů je pak možné pohlížet z mnoha hledisek. Rejnuš (2016) využívá při systemizaci úvěrů různá hlediska.

Podle délky časového období, na které jsou poskytovány

Úvěry krátkodobé: jsou poskytovány na dobu maximálně jednoho roku.

Úvěry střednědobé: jsou poskytovány zpravidla na dobu od jednoho roku do pěti let.

Úvěry dlouhodobé: jejich splatnost je zpravidla delší než pět let (mohou být i na dobu neomezenou).

Podle způsobu zajištění úvěru

Nezajištěné úvěry: jedná se o úvěry, které nenesou žádné zajištění pro případ nesplácení. Vzhledem k tomu, že jsou vysoce rizikové, bývají úročeny zpravidla vyšší sazbou a jsou poskytovány pouze bonitním klientům, kteří jsou spolehliví.

Zajištěné úvěry: jedná se o věcné nebo osobní zajištění úvěru, které může mít podobu:

- úvěry zajištěné movitým majetkem: jsou využívány krátkodobě, klient dává movitý majetek do zástavy,

- úvěry zajištěné finančními instrumenty: jsou využívány krátkodobě nebo střednědobě, úvěry jsou zajištěny různými typy finančních instrumentů resp. právy s nimi spojenými,

- úvěry zajištěné nemovitostmi: jsou dlouhodobé nebo střednědobé, nemovitost dává dlužník do zástavy,

- osobně zajištěné úvěry: jsou zajištěny ručením třetí osoby nebo několika osobami současně, tyto osoby mohou být fyzické i právnické.

Podle způsobu jejich úročení

Fixně úročené úvěry: po celou dobu úročení jsou tyto úvěry úročeny konstantní (fixní sazbou).

Variabilně úročené úvěry: úročení těchto úvěrů probíhá variabilně. Úročení se během trvání úvěru mění v závislosti na zvolené referenční sazbě⁵. Z uvedeného plyne existence různých možností variabilního úročení, kdy nejpoužívanější jsou úvěry s kontinuální vazbou úročení na referenční úrokovou sazbu, nebo úvěry s určenými podmínkami přizpůsobování úročení referenční úrokové sazbě, anebo úvěry s dočasnou fixací a pozdější změnou na variabilní úročení.

⁵ Nejčastěji se jedná o některou ze sazeb centrální banky, nebo o mezibankovní referenční sazbu

Podle sjednané měny

Úvěry v domácí měně: jsou poskytnuty a zároveň spláceny v tuzemské měně.

Úvěry v zahraniční měně: jsou poskytnuty a spláceny v zahraniční měně (alternací je možnost poskytnutí úvěru v jedné měně a jeho splacení v měně jiné).

Podle druhu ekonomického subjektu, kterému je poskytnut

Mezibankovní úvěry: vzájemně si je poskytují obchodní banky mezi sebou na mezibankovním trhu.

Komunální úvěry: tento typ úvěru bývá poskytován obcím, městům nebo jiným samosprávným celkům.

Podnikatelské úvěry: jsou poskytovány ve formě investičního nebo provozního úvěru podnikatelským subjektům ve vztahu k jejich podnikatelské činnosti.

Úvěry poskytované domácnostem: jedná se o spotřební nebo osobní úvěry poskytnuté občanům – domácnostem.

Podle účelu jejich použití

Investiční úvěry: slouží k financování investičních záměrů, nejčastěji bývají vázány účelově.

Provozní úvěry: jsou určeny k financování provozních potřeb.

Sanační úvěry: jsou poskytovány výjimečně v případě existenčních problémů úvěrovaného subjektu.

Spotřebitelské úvěry: jsou poskytovány domácnostem na předem určené spotřebitelské zboží nepodnikatelského charakteru.

Osobní úvěry: sjednané bez určení jejich použití pro domácnosti.

Podle způsobu čerpání

Úvěry čerpané jednorázově: klient banky je povinen vyčerpat celou částku úvěru naráz.

Úvěry čerpané postupně: úvěr je čerpán postupně v předem dohodnutých výších dle sjednaného časového plánu/kalendáře.

Úvěry čerpané dle individuálních potřeb klienta: čerpání úvěru je přizpůsobeno potřebám klienta banky.

Ptatcheková a Dittrichová (2013) a Rejnuš (2016) uvádějí, že existuje několik základních forem úvěrů, na jejichž principech jsou založeny jednotlivé úvěrové produkty, které jsou

nabízeny jednotlivými obchodními bankami na bankovním trhu. Bankovní finančně úvěrové produkty člení Ptatcheková a Dittrichová (2013), Rejnuš (2014), Rejnuš (2016) do tří základních skupin: peněžní úvěry, závazkové úvěry a záruky a třetí skupinou jsou alternativní formy financování.

Peněžní úvěry

Kontokorentní úvěry: (krátkodobý úvěr) je poskytován v pohyblivé výši na kontokorentním účtu klienta, k tíži účtu jsou klientovi účtovány veškeré úhrady, ve prospěch účtu jsou účtovány vklady, platby od odběratelů nebo jiných plátců. Při porovnání úhrad a přijatých plateb vzniká: vklad na účtu (kreditní zůstatek) – klient je věřitelem banky, nebo debetní zůstatek – klient je dlužníkem banky. Právě tento druhý stav je věcným obsahem kontokorentního úvěru, který je povolován na žádost klienta.

Lombardní úvěry: (zpravidla krátkodobý úvěr) je sjednáván na konkrétní fixní částku a je zde stanovena pevná lhůta splatnosti a zajištění zástavnou movité věci nebo práva. Podle druhu zástavy je možné diferencovat následující typy lombardního úvěru: lombardní úvěr na cenné papíry, lombardní úvěr na zboží, lombardní úvěr na pohledávku, dalšími typy mohou být např. lombardní úvěr na drahé kovy, životní pojistky a další.

Eskontní úvěry: (krátkodobé úvěry) založené na směnce. Banka odkupuje (diskontuje) směnku před dobou splatnosti, banka si proto, že směnka ještě není splatná, ponechá část pohledávky jako náhradu předem. Při splatnosti směnky ji banka předkládá k proplacení příslušnému směnečnému dlužníkovi. Může se jednat o odkup směnky vlastní nebo cizí.

Osobní a spotřebitelské úvěry: úvěry fyzickým osobám, především na nákup předmětů dlouhodobé spotřeby nebo k zaplacení dluhů nebo potřeb.

Emisní úvěry: (nejčastěji dlouhodobé úvěry) jejichž podstatou je odkup celé emise dluhopisů, které potenciální dlužník emituje. Emisní úvěr může poskytnout jedna banka (což je ale při vyšších částkách riskantní), klub bank (skupina bank, které se na poskytnutém úvěru podílejí stejným dílem) nebo bankovní konsorcium (skupina bank v čele s hlavní bankou, která úvěruje největší částku a nejčastěji je i zprostředkovatelem úvěru jako takového) (Polouček, 2006; Rejnuš, 2016; Režňáková, 2012).

Hypoteční úvěry: (dlouhodobé úvěry) zpravidla poskytovány na investice do nemovitostí, jeho splacení je zajištěno zástavní právem k nemovitosti určité hodnoty (Kalabis, 2005).

Závazkové úvěry a záruky: tyto úvěry a záruky neznamenaají pro klienta bezprostřední získání peněžních prostředků – banka je však zavázána splatit závazek za klienta v případě jeho neuhrazení.

Bankovní záruky: vznikají písemným prohlášením banky v listě o zaručení, že uspokojí věřitele do výše určité částky, jestliže jej nesplatí sám dlužník. Nejčastěji jsou bankovní záruky využívány v mezinárodním obchodě (Bertrams, 2013).

Akceptační úvěry: vzniká akceptací banky cizí směnky, kterou na ni vystavil její klient, který potřebuje krátkodobý úvěr. Klientovi tedy nejsou poskytnuty žádné peněžní prostředky, ale banka se za jeho směnku zaručuje. Nejčastěji má tento produkt krátkodobý charakter.

Avalové úvěry: je obdobný jako akceptační úvěr, týká se směnky. Jedná se o ručení banky za závazky svého klienta (Pilátová a Richter, 2011; Rejnuš, 2014, Režňáková, 2012).

Alternativní formy financování: jedná se o další možnosti financování.

Factoring: představuje převzetí a odkup drobnějších krátkodobých pohledávek specializovanou faktoringovou společností za předem dohodnutých věcných a finančních podmínek. Factoring je spojován s postoupením krátkodobých pohledávek, které jsou součástí oběžného majetku, jedná se o formu krátkodobého financování. Tato forma financování se vyskytuje nejčastěji ve dvou základních formách – regresní factoring: v tomto případě faktoringová společnost nenese riziko platebních neschopností nebo nevěle dlužníka zaplatit; bezregresní factoring: v tomto případě faktoringová společnost nese riziko platební neschopnosti nebo nevěle dlužníka zaplatit a to do výše předem stanoveného limitu (Rejnuš, 2014; Sutherland a Canwell, 2004).

Forfaiting: představuje převzetí a odkup střednědobých a dlouhodobých pohledávek forfaitingovou společností. Pohledávky, které jsou předmětem forfaitingu, nejčastěji plynou z exportních (příp. importních) obchodů (Ripley, 1996).

Leasing: je možné jej obecně charakterizovat jako určitou formu pronájmu, kdy pronajímatel (leasingové společnost) pronajímá předmět leasingu nájemci na určitou dobu a ten se zavazuje platit dohodnuté leasingové splátky. U leasingu dochází k oddělení vlastnických a užívacích práv, kdy nájemce majetek užívá, ale nevlastní, pronajímatel majetek vlastní, ale neužívá. Nejčastěji se rozlišují dva typy leasingu – finanční leasing: u tohoto typu leasingu se nejčastěji jedná o pronájem předmětu leasingu na dobu životnosti předmětu, obvykle s možností budoucího přechodu vlastnictví na nájemce. Součet leasingových splátek zpravidla odpovídá ceně předmětu leasingu a ten je poté zpravidla za symbolickou cenu převeden do vlastnictví nájemce; operativní leasing: u tohoto typu leasingu je pronájem sjednáván na dobu kratší, než je životnost pronajímaného předmětu. Tento typ leasingu se využívá při pronájmu na kratší období a s předpokladem, že vlastnictví financovaného předmětu nebude přecházet na nájemce (Bařinová a Vozňáková, 2007; Rejnuš, 2014; Režňáková, 2012).

Přehled o celkovém zadlužení domácností v České republice v období let 2005 – 2017 poskytuje následující Tabulka 10.

Tabulka 10 Celkové zadlužení domácností, v období 2005 – 2017, v mil. Kč

Období	Na spotřebu ⁶	Na bydlení ⁷	Ostatní ⁸
2017	284858,5	1 153144,5	159931,4
2016	275962,2	1 059589,3	155547,3
2015	262927,7	977995,1	150602,9
2014	263572,6	906112,9	145545,3
2013	264125,8	870036,2	147270,0
2012	266063,4	831540,7	143743,5
2011	267763,7	788062,8	144430,4
2010	265616,6	738386,2	132158,3
2009	297315,3	691697,5	119491,2
2008	307528,2	619938,2	107031,7
2007	267204,5	515881,8	92245,3
2006	210367,5	375077,3	69991,4
2005	182036,4	282662,2	58149,7

Zdroj: vlastní zpracování dle ARAD ČNB, 2019d

⁶Úvěry pro osobní účely, na spotřebu zboží a služeb

⁷Úvěry na bydlení poskytnuté za účelem pořízení či investování do bydlení, včetně stavby a úpravy bytových nemovitostí

⁸Úvěry nezařazené jinde, zejména poskytnuté osobám samostatně výdělečně činným pro podnikatelské účely

1.3 Společensko-ekonomický kontext finanční gramotnosti

Politické změny, které proběhly v roce 1989, s sebou přinesly zásadní obrat nejen v politické oblasti, ale také změny v ekonomické koncepci národního hospodářství.

Politický systém socialistického státu obsahoval prvky, kdy občan byl v podstatě chráněn proti následkům svých špatných ekonomických i finančních rozhodnutí. Občané v té době byli vychováni v chybné ideologii, že nenesou za své ekonomické a finanční rozhodování přímo odpovědnost (Bertl, 2016). Finanční gramotnost jako součást vzdělávání proto nebyla nijak podporována. V nově transformované ekonomice pak byli občané nuceni zamyslet se nad otázkou bydlení apod., což bylo nutné řešit ve vazbě na aktuální finanční postavení a finanční zdroje. Vzhledem k situaci byla upřednostňována především spotřeba a následky ustupovaly do pozadí. V důsledku toho začalo docházet k finančním problémům, které vznikají ze spotřebních preferencí, které vyvolávají masové marketingové a reklamní kampaně. Velmi častým řešením pak je sjednání půjčky nebo úvěru od banky nebo dokonce od nebankovního subjektu. Společenské důsledky především finančních ekonomických problémů nezahrnují pouze zadlužení, osobní bankrot apod. V této situaci člověk snadněji podlehne patologickým společenským jevům, jako je alkoholismus, závislost na lécích či drogách, důsledkem toho je pak možný rozpad rodiny, narušení vztahů se svým okolím (Fischer a Škoda, 2014).

Dalším ekonomicko-společenským jevem, který se nově začal objevovat, je nucená změna kvalifikace lidí. Změna v této oblasti plyne z tržně ekonomické transformace, kdy celá řada profesí zmizela z pracovního trhu. Tito lidé jsou nuceni projít dalším kvalifikačním nebo rekvalifikačním vzděláním. I toto je součástí funkční gramotnosti jako takové – znát svou roli a cenu na trhu práce, která s kvalifikací stoupá, což umožní získat vyšší mzdu, která může vést k nižší závislosti na půjčkách, větší osobní svobodě ve smyslu rozhodování se o osobní spotřebě a spotřebních preferencích (Bertl, 2016). Pokud se tedy má jedinec vyrovnat se všemi společensko-ekonomickými jevy tak, aby se stal aktivní a plnohodnotnou součástí společnosti, musí si uvědomit vlastní absenci určitých – především finančních a ekonomických kompetencí (Bertl, 2016).

1.4 Vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti

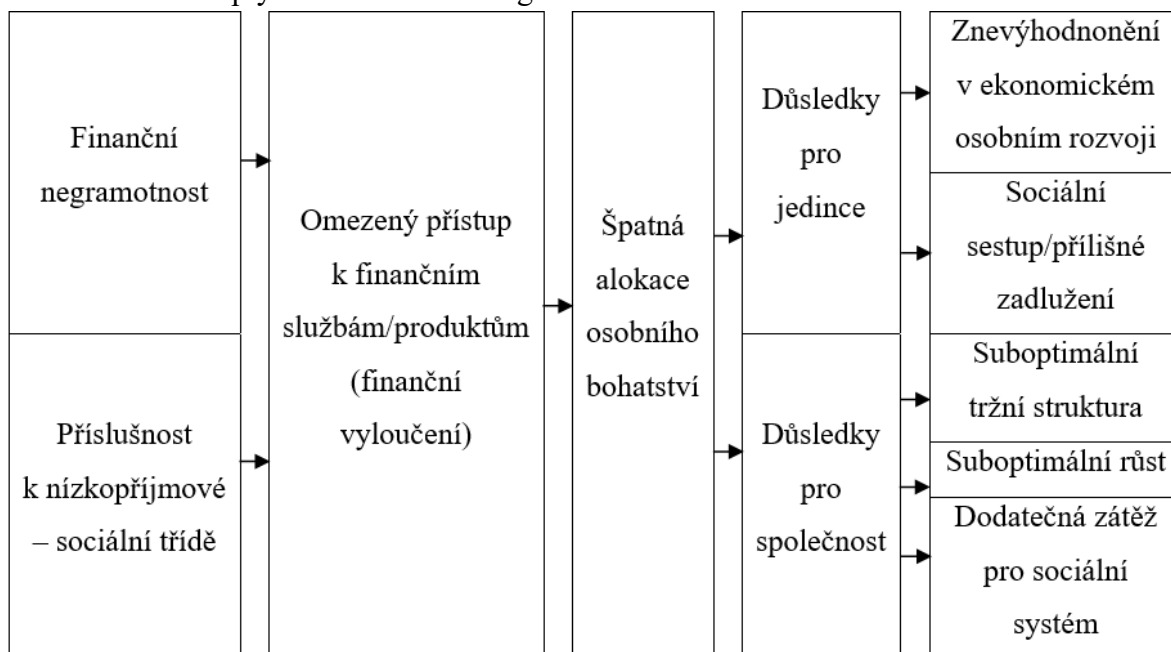
Finanční způsobilost a její definování je podobné, jako u finanční gramotnosti, tedy je možné ji chápat jako soubor finančních znalostí a dovedností, u kterého je však nutné, aby si

jedinec tuto znalost a dovednost uvědomoval. Postoj obecně, je možné pojmut jako základní princip vztahu člověka k určitým věcem, situacím (Kořa, Trpišovská a Vacínová, 2013). Finanční znalost je možné definovat do určité míry jako schopnost uvědomněle a správně nakládat s finančními prostředky v jejich různých podobách a formách, což zahrnuje i hospodaření a provádění správných rozhodnutí, které umožní uspokojení vlastních potřeb (Szulczyk, 2013).

Dle Rutledge (2010) je nutné, aby bylo finanční vzdělávání součástí veřejných politik, které se zabývají programem rozvoje a stability, vzdělávání a kvalifikace, ochranou a bezpečností spotřebitelů, sociálním začleněním a další.

Rizika plynoucí z finanční nevědomosti popisují Evers a Jung (2007) ve své studii, kde uvádějí, že finanční negramotnost a chudoba jsou vzájemně provázané (Schéma 4).

Schéma 4 Rizika plynoucí z finanční negramotnosti

Zdroj: Evers a Jung, 2007

1.4.1 Vývoj a legislativa finančního vzdělávání v České republice

Z hlediska finančního vzdělávání jsou z národního pohledu důležité následující klíčové mezníky vytyčené MF ČR (2017):

1) Usnesení vlády o zlepšení podmínek v bankovním sektoru

V roce 2005 vláda České republiky přijala Usnesení č. 1594/2005 O zlepšení podmínek v bankovním sektoru, kterým vláda:

- uložila vytvořit do 31. prosince 2005 trvalou Expertní pracovní skupinu pro finanční sektor, která byla složena ze zástupců různých finančních institucí, spotřebitelských organizací a také ze zástupců MF ČR a MPO ČR,
- uložila připravit do 30. září 2006 návrh systému budování finanční gramotnosti na základních a středních školách a
- doporučila guvernérovi České národní banky a jednotlivým předsedům Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže a Úřadu pro ochranu osobních údajů začít spolupracovat na zlepšování transparentnosti finančního sektoru a zvyšování ochrany klientů na finančním trhu.

2) Rámcová politika Ministerstva financí v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu

V roce 2007 byla vydána Rámcová politika MF ČR v oblasti ochrany spotřebitele na finančním trhu, ve které MF ČR definovalo tři pilíře ochrany spotřebitele na finančním trhu. Součástí těchto pilířů je i dosažení dostatečné úrovně finanční gramotnosti populace.

Z tohoto materiálu vyplýval obecný cíl MF ČR, což bylo dosažení stavu, kdy spotřebitel vykonává na finančním trhu odpovědné a adekvátní rozhodnutí ve vztahu k jeho aktuální životní situaci, tedy využívá služby a pořizuje si produkty, které nejlépe odpovídají jeho aktuálním potřebám a možnostem. Současně je nutné, aby byl spotřebitel schopen odpovídajícím způsobem prosazovat a chránit své zájmy a práva. Tohoto cílového stavu lze dosáhnout aktivitami v rámci následujících tří pilířů:

- prvním je informovanost spotřebitele, tedy zajistit adekvátních informace, které budou poskytovány pracovníky s náležitou odborností,
- navazujícím pilířem je oblast finanční gramotnosti, která umožní spotřebiteli si informaci správně zpracovat, vyhodnotit a provést na finančním trhu zvolené rozhodnutí,
- třetím pilířem je zajistit adekvátní postavení každého spotřebitele ve vztahu k distributorům finančních produktů a služeb.

Tento výše popsaný dokument sloužil jako výchozí materiál pro stanovení hlavního cíle, oblastí, principů finančního vzdělávání.

3) Strategie finančního vzdělávání

V říjnu roku 2007 byla zveřejněna Strategie finančního vzdělávání, jejímž cílem bylo vytvořit ucelený systém finančního vzdělávání pro možné zvyšování úrovně finanční gramotnosti obyvatel ČR a nastavit koncepční rámec pro konkrétní aktivity na MF ČR a MŠMT ČR. Byla v ní definována dvoupilířová struktura finančního vzdělávání – první pilíř je zaměřena budování finanční gramotnosti na základních a středních školách a druhý pilíř byl zaměřen na finanční vzdělávání spotřebitelů.

Strategie finančního vzdělávání z roku 2007 (popsána výše viz bod 3) byla v roce 2010 nahrazena Národní strategií finančního vzdělávání (viz bod 5 níže).

4) Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách

V prosinci 2007 byl založen Systém budování finanční gramotnosti na základních a středních školách, který ve vzájemné spolupráci vytvořilo MŠMT ČR, MF ČR, MPO ČR. Školní neboli počáteční finanční vzdělávání se stalo jedním z pilířů Strategie finančního vzdělávání a pokrývá výuku jak na základních tak i na středních školách. Systém budování finanční gramotnosti udává role jednotlivých subjektů v oblasti počátečního vzdělávání a stanovuje elementární kroky v rámci zajištění finančního vzdělávání.

Nedílnou součástí byly Standardy finanční gramotnosti, ve kterých je uváděna cílová úroveň finanční gramotnosti pro každý ze stupňů vzdělání. Stupeň finanční gramotnosti stanovený ve Standardech pro poslední studijní ročník střední školy je zároveň považován za stupeň finanční gramotnosti pro dospělého spotřebitele. Tyto standardy jsou členěny na:

- I. *Standard finanční gramotnosti pro základní vzdělávání* (tento standard je rozčleněn na první a druhý stupeň základního vzdělání) a obsahuje následující oblasti: peníze, hospodaření domácností a finanční produkty.
- II. *Standard finanční gramotnosti pro střední vzdělávání*, který obsahuje následující oblasti: peníze, hospodaření domácností, finanční produkty a práva spotřebitele.

5) Národní strategie finančního vzdělávání

V roce 2010 přijala vláda Usnesení č. 338/2010 o Národní strategii finančního vzdělávání. Vláda v tomto dokumentu ukládá činit opatření vedoucí ke zvýšení úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky. Činí tak v souladu se standardy a trendy, které jsou obvyklé v jednotlivých členských státech Evropské unie.

Cílem této Národní strategie je vytvoření komplexního systému finančního vzdělávání pro zvyšování úrovně finanční gramotnosti občanů České republiky. Národní strategie vymezuje hlavní problémy a současně navazující prioritní úkoly v oblasti finančního vzdělávání. Zároveň také uvádí specifické úlohy klíčových aktérů, a klade důraz na roli institucí veřejné správy. Národní strategie navazuje na celou řadu koncepčních kroků v tématicke ochrany spotřebitele a vzdělávání obecně jak na národní, tak na evropské a světové úrovni.

Národní strategie je aktualizací dokumentu Strategie finančního vzdělávání z roku 2007. Z důvodu toho, že se v té době nejednalo o vládou schválenou koncepci, nebyla proto závazná pro celou státní správu a nebyla nazvána strategií národní.

Doporučení mezinárodních organizací, zejména OECD a Evropské komise směřují k vytváření národních strategií, které budou schváleny vládami jednotlivých států s cílem zvýšit povědomí o nutnosti finančního vzdělávání a potřebě vytvoření jeho jednotného koordinovaného systému. Proto MF ČR ve spolupráci s MŠMT ČR a ČNB přistoupilo k aktualizaci původní Strategie. Návrh Národní strategie byl následně projednán na jednání Pracovní skupiny pro finanční vzdělávání a následně schválen vládou.

Národní strategie reaguje současně také na výsledky výzkumu veřejného mínění Finanční gramotnost obyvatel České republiky z roku 2007, jehož cílem bylo především zjistit postoje českých občanů k problematice finančního vzdělávání a míru jejich potřeby se v této oblasti i dále vzdělávat.

V tomto dokumentu jsou uvedené i prioritní oblasti pro budoucnost, které vychází ze současného vývoje na trhu finančních produktů a služeb a nesou v sobě faktory, jako jsou demografické a sociální změny. Jedná se o tři následující oblasti:

- I. *Aktivní a odpovědná účast na finančním trhu* – žádoucím stavem je, aby občané jako spotřebitelé chápali aktivně svou roli na finančním trhu, a to znalostí svých spotřebitelských práv, tak přístupem k možnému využívání produktů a služeb. Cílovým stavem je, aby se občané rozhodovali efektivně, k čemuž potřebují úplné, správné, transparentní a srovnatelné informace a také odpovídající úroveň finanční gramotnosti.
- II. *Prevence proti předlužení* – v posledních letech dochází k výraznému nárůstu zadlužování českých domácností. Při porovnání s vyvinutějšími členskými státy EU nedosahuje zadluženost takové výše, ale alarmující je především dynamika růstu zadlužení. Z dat Exekutorské komory České republiky vyplývá, že se současná situace v České republice setrvale zlepšuje a lidí existenčně ohrožených dluhy a exekucemi je čím dál méně⁹.
- III. *Zajištění na stáří* – rychlé stárnutí české populace v nadcházejícím horizontu je příčinou toho, že lidé v důchodovém věku nebudou moci spoléhat výhradně na důchod poskytovaný státem, jak je tomu možné v současnosti. Proto budou stále významnější roli hrát ostatní formy zajištění, které umožní zajištění ve stáří. K tomu, aby měli možnost vybrat správný produkt nebo formu zajištění na stáří je nutná elementární znalost finanční problematiky jako prevence propadu do státní sociální sítě.

6) Principy nezávislosti

V roce 2013 byly schváleny Principy nezávislosti v oblasti finančního vzdělávání. V tomto dokumentu je vymezen pojem finančního vzdělávání a je zde rozpracován princip obecnosti, který je definovaný v Národní strategii finančního vzdělávání. Jedná se o tři následující principy finančního vzdělávání:

- I. *Princip obecnosti* – úkolem projektů je rozvíjet a zvyšovat úroveň finanční gramotnosti především ve smyslu základní orientace a přehledu o finančních službách a produktech, nesmí se ale týkat propagace konkrétních produktů ani služeb.
- II. *Princip odbornosti* – projekty musí být korektní po odborné stránce, vzdělavatelé by tedy měli disponovat dostatečnými znalostmi, dovednostmi

⁹ Mezi lety 2011 – 2017 došlo v České republice k poklesu v počtu nově nařizovaných exekucí o 38 %. Oproti roku 2016 se v roce 2017 snížil počet nově nařízených exekucí o cca 10 %. Za první pololetí roku 2018 bylo nařízeno 254 808 nových exekucí, což je oproti stejnému období za rok 2017 pokles o cca 25%, neboť v prvním pololetí roku 2017 bylo nařízeno 343 447 nových exekucí (Exekutorská komora ČR, 2018).

a schopnostmi a to jak v oblasti vzdělávání, tak i v odborné znalosti ze světa financí.

- III. *Princip zacílení* – nutné využívání vhodných informačních kanálů podle jasně vymezeného zacílení na určitou skupinu.

7) Standard finanční gramotnosti

V roce 2017 byl odsouhlasen Standard finanční gramotnosti, ve kterém je uvedena cílová úroveň finanční gramotnosti pro studenty základních a středních škol. Z tohoto standardu vyjde MŠMT ČR v okamžiku, kdy bude vykonávat revizi rámcových vzdělávacích programů. Oblasti uvedeného standardu se týkají následujících čtyř oblastí: nakupování a placení, hospodaření domácností, přebytek rozpočtu domácností a schodek rozpočtu domácností. Uvedený standard se týká těchto tří úrovní:

- I. Základní školy – první stupeň
- II. Základní školy – druhý stupeň
- III. Střední školy

8) Revidovaná Národní strategie finančního vzdělávání

Návrh na revidovanou Národní strategii finančního vzdělávání byl předložen v květnu roku 2018. Záměrem MF ČR bylo aktualizovat strategii tak, aby její formulace byla v souladu se současnými podmínkami a potřebami. Jedná se primárně o stanovení prioritních cílových skupin dospělého obyvatelstva, na které by měla být v budoucnu zaměřena pozornost. Dalším cílem je ověřit nastavení rolí a odpovědnosti jednotlivých dílčích subjektů v oblasti finančního vzdělávání. Zvyšování úrovně finanční gramotnosti celé populace ČR má v dlouhodobém horizontu pozitivní dopad, a to na úrovni:

- I. *jednotlivce* v posílení zodpovědného chování, lepší orientaci ve světě finančních služeb, ušetření nákladů vzniklých nevhodným výběrem finančních produktů a případným domáháním se svých práv, větší kontrole nad rodinnými financemi, snazším plánování a možnosti plnění svých snů
- II. *finančního trhu*, neboť finančně gramotný zákazník efektivněji využívá finanční produkty, vzniká menší potřeba regulačních zásahů ve prospěch ochrany spotřebitele a dochází ke snížení počtu řešených sporů
- III. *ekonomiky* ve snižování úrovně zadlužení, předlužení a exekucí

- IV. státu ve snížení počtu lidí závislých na vyplácení dávek a ve zvýšení počtu ekonomicky aktivních lidí.

1.5 Finanční gramotnost studentů

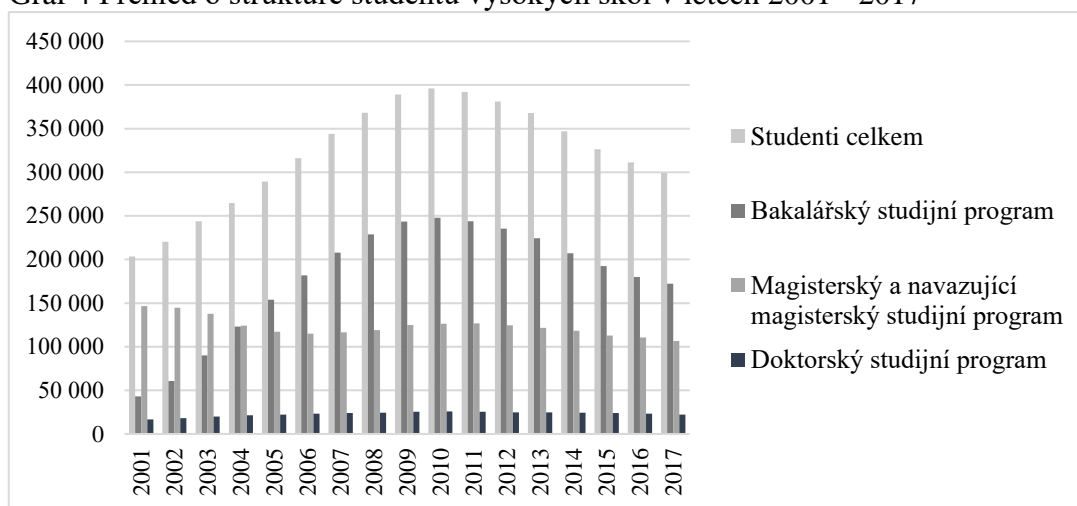
Odborníci zabývající se finanční gramotností ve světě obecně souhlasí s názorem, že většina spotřebitelů nedosahuje potřebné úrovně finanční gramotnosti (Allgood a Walstad, 2016; Perry, 2008). Zejména pak takové úrovně, která by jim umožnila s dostatkem potřebných informací rozhodovat se na finančních trzích (Mandell a Schmid Klein, 2009; Van Rooij, Lusardi a Alessie, 2011). Nejhroženější skupinou v tomto smyslu jsou zejména mladí lidé (Edsberg, et al., 2016; Lusardi, Mitchell a Curto, 2010).

Obecně je zvyšování finanční gramotnosti věnována značná pozornost. Tato problematika je v České republice součástí rámcových vzdělávacích programů v oblasti základního (dle Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání ISCED 2 – zahrnuje primární vzdělávání a nižší sekundární vzdělávání) i středního vzdělávání (dle Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání ISCED 3 – střední školy, rekvalifikační kruhy) jednotlivých vzdělávacích institucí (Severová, 2013). Finanční vzdělávání na středním stupni studia (střední školy, gymnázia, učební obory) je diskutovanou problematikou v mnoha rozvinutých zemích (Cameron et al., 2014; Erner, Goedde-Manke a Oberste, 2016; Fornero a Monticone, 2011; Jang, Hahn a Park, 2014; Peng et al., 2007; Roszkowski, Glatzer a Lombardo, 2015; Zvaríková a Majerová, 2014).

Terciární vzdělávání zahrnuje jako svou hlavní součást vysokoškolské vzdělávání, nicméně má i širší význam (Severová, 2013). Na úrovni terciárního sektoru vzdělávání není problematika finanční gramotnosti zastřešena komplexním způsobem, ale je řešena individuálním způsobem v rámci jednotlivých vysokých škol zpravidla formou zařazení některých segmentů do tematicky odpovídajících předmětů. Existují také další programy na podporu výuky finanční gramotnosti v rámci podpory zaměstnanosti i celoživotního vzdělávání (Hesová, 2013).

Současné studenty vysokých škol je možné považovat za mladé dospělé, kteří v průběhu studia nebo po jeho ukončení vstupují do produktivního období svého života. Graf 4 poskytuje přehled o struktuře studentů vysokých škol, dle Mezinárodní normy pro klasifikaci vzdělávání se jedná o úroveň ISCED 5 (první stupeň terciárního vzdělávání) a ISCED 6 (druhý stupeň terciárního vzdělávání).

Graf 4 Přehled o struktuře studentů vysokých škol v letech 2001 - 2017

Zdroj: ČSÚ - terciární vzdělávání, 2019

Jak uvádí Tomášková, Mohelská a Němcová (2011) vzdělávání v oblasti finanční gramotnosti studentů může výrazně usnadnit orientaci na trzích finančních produktů a služeb po dokončení studií. Stejně se k problematice finanční gramotnosti staví i Chen (1998), který se domnívá, že nízká úroveň znalostí vysokoškolských studentů omezí jejich schopnost činit informovaná rozhodnutí v budoucnosti, která mohou mít dopad i další generaci. Dařena (2011) poté tvrdí, že znalost financí a finančních produktů zvyšuje pozitivní dopad na řízení společnosti. Obdobný názor sdílí i Robb (2011), který uvádí, že finanční vzdělávání může zlepšit chování vědomého využívání finančních zdrojů, a to zejména pro mladé dospělé, kteří jsou ve správném věku, kdy mohou rozvíjet dovednosti, které budou moci uplatňovat celý život. Lusardi (2015) tvrdí, že z finanční gramotnosti se stala dovednost, která je nezbytná pro život a prosperitu v moderní ekonomice. Úroveň finanční gramotnosti má vliv na samotné jedince, čímž ovšem ovlivňuje tvář společnosti jako celku. Jak uvádějí Feng et al. (2019), dopad úrovně finanční gramotnosti na domácnosti je patrný, neboť ovlivňuje hospodaření domácností, jejich rozhodování a plánování.

Finanční rozhodnutí, kterým čelí dnešní mladá generace, jsou mnohem náročnější než ta, kterým musely čelit generace minulé. Například finanční služby a produkty se díky globalizaci a digitálním technologiím stávají na jedné straně složitějšími, na straně druhé přístupnějšími. Jednotlivci musí převzít vyšší odpovědnost za svá finanční rozhodnutí, jako je investování do dalšího vzdělávání, šetření na vzdělání dětí či plánování odchodu do důchodu.

Vzdělání na vysokoškolské úrovni by proto mělo nejen zvyšovat všeobecné znalosti, ale i znalosti finančního rázu a mělo by vést také k dlouhodobému prospěchu ze zlepšení porozumění tomu, jak mohou jednotlivci nejlépe řídit svůj finanční život pro dosažení požadovaných osobních cílů (Angulo-Ruiz a Pergelova, 2015; Bosshardt a Walstad, 2018). Přesto není zřejmé, zda znalosti již plnoletých studentů, kteří mohou v plné míře využívat finančních produktů, jsou vzhledem k těmto aktivitám na adekvátní úrovni.

V současnosti mnoho zemí přikládá důležitost především finanční gramotnosti mladší populace, která postupně vede ke sběru relevantních údajů, které reflektují stav finanční gramotnosti jednotlivých skupin obyvatelstva, za účelem hledání potenciálu pro zlepšení (McGraw, 2015 in Kubák et al., 2018). Jako důsledek této skutečnosti se projevil rostoucí trend počtu výzkumů a studií se zaměřením na oblast finanční gramotnosti a jejich výsledky v jednotlivých zemích v poslední dekádě. Přehled výzkumů, včetně výsledků, týkající se finanční gramotnosti vysokoškolských studentů, je zpracován do přehledné tabulky (Tabulka 11).

Tabulka 11 Přehled realizovaných výzkumů ve světě

Autor	Téma	Velikost vzorku	Země	Výsledky
Chen a Volpe, 1998	Analýza finanční gramotnosti vysokoškolských studentů	n = 924	Spojené státy americké	Tohoto výzkumu se zúčastnilo 924 vysokoškolských studentů, u kterých byla zkoumána finanční gramotnost; vztah mezi gramotností a charakteristikami studentů; a vliv gramotnosti na názory a rozhodnutí studentů. Výsledky ukazují, že účastníci odpovídají na asi 53% otázek správně. Studenti neekonomických oborů, ženy, studenti nižšího studijního stupně mají nižší znalosti. Výzkum uvádí závěr, že vysokoškolští studenti mají nízkou úroveň znalostí, která omezí jejich schopnost přijímat informovaná rozhodnutí.
Altintas, 2011	Dynamika finanční gramotnosti v rámci osobních financí: studie univerzit Turecko	n = 337	Turecko	Výzkum se zabývá znalostmi v oblasti finanční gramotnosti a osobních financí. Výsledky ukazují, že vysokoškolští studenti nemají odpovídající znalosti o osobních financích a finančním řízením. Byla zde prokázána závislost mezi těmito znalostmi a věkem respondentů, závislost se také projevila mezi znalostmi a příjmy rodiny respondenta.
Ansong a Gyensare, 2012	Determinanty finanční gramotnosti studentů na Univerzitě v Ghaně	n = 250	Ghanská republika	Výzkum zkoumá přímý a nepřímý vliv znalostí kreditních karet a sociální motivace na chování při zneužívání kreditních karet mezi vysokoškolskými studenty. Byl prokázán vliv mezi znalostmi ohledně platebních karet a jejich zneužíváním.
Oanea a Dornean, 2012	Definování a měření finanční gramotnosti v Rumunsku u studentů vysokých škol v prvním ročníku	n = 200	Rumunsko	Výzkum poskytuje přehled o definování finanční gramotnosti s cílem lépe porozumět významu tohoto pojmu. Tato studie se zabývá studenty z magisterského stupně studia na několika fakultách ekonomických a obchodních oborů. Výsledky ukazují, že účastníci správně odpověděli na 74,79% otázek. Výsledky studie naznačují, že muži mají vyšší úroveň gramotnosti v oblasti osobních financí než ženy. Z výzkumu rovněž vyplývá, že pouze 48,8% respondentů má vysokou úroveň finanční gramotnosti.
Shahrabani, 2013	Finanční gramotnost izraelských vysokoškolských studentů	n = 574	Stát Izrael	Studie se zabývá finanční gramotností studentů ze dvou vysokých škol. Bylo využito několik oblastí otázek: finanční gramotnosti mezi izraelskými vysokoškolskými studenty; mezery ve finanční gramotnosti mezi Židy a Araby. Výsledky ukázaly, že izraelské studenty vykazují nízkou úroveň finanční gramotnosti a že je ovlivněna pohlavím, stupněm studia, pracovními zkušenostmi. Výzkum navíc odhalil velké rozdíly mezi Židy a Araby v úrovni finanční gramotnosti.

Autor	Téma	Velikost vzorku	Země	Výsledky
Kozina a Ponikvar, 2015	Finanční gramotnost studentů prvních ročníků vysokých škol: vliv vzdělávání	n = 259	Republika Slovinsko	Výzkum poskytuje přehled o tom, jak studenti (rozdílných fakult) spravují své finance a jakou mají obecnou finanční gramotnost. Studenti ze studijních programů s ekonomickým zaměřením byli statisticky lepší při definování inflace, likvidity a reálných příjmů. Statisticky významné rozdíly mezi kurzy byly zaznamenány i v oblasti investičních rozhodnutí. Výsledky ukazují, že studenti, kteří studovali ekonomiku, častěji uvádějí, že ovládají své finanční prostředky a mají v průměru lepší finanční znalosti.
Nano a Cani, 2016	Odlišnosti v úrovni finanční gramotnosti ve vztahu k úrovni vzdělání	n = 607	Albánská republika	Výzkum je zaměřen na porovnání znalostí, postojů, chování v oblasti finanční gramotnosti ve vztahu k úrovni univerzitního vzdělání – bakalářský stupeň studia a navazující magisterský stupeň studia a také oboru – ekonomický a neekonomický obor. Výsledky ukazují, že se neprojevila závislost znalostí na stupni studia, oproti tomu zaměření studia mělo na výsledky vliv. Bylo prokázáno, že studenti neekonomických oborů mají větší odpovědnost ve vztahu k chování v oblasti finanční gramotnosti.
Ergün, 2017	Finanční gramotnost vysokoškolských studentů: případová studie 8 zemí	n = 409	Estonská republika, Spolková republika Německo, Italská republika, Nizozemsko, Polská republika, Rumunsko, Ruská federace a Turecko	Výzkum analyzuje úroveň finanční gramotnosti studentů vysokých škol v Estonsku, Německu, Itálii, Nizozemsku, Polsku, Rumunsku, Ruské federaci a Turecku. Cílem výzkumu bylo zjistit úroveň finanční gramotnosti mezi vysokoškolskými studenty a zjistit vztah mezi finančními poznatky a demografickými charakteristikami studentů. Celkový průměr správných odpovědí ve výzkumu byl 72,2%. Tento výsledek představuje střední úroveň finanční gramotnosti v oblasti osobních financí. Výsledky ukazují, že studenti ekonomického zaměření, doktorandi, ti, jejichž rodiče mají vysoký příjem, mají vyšší informovanost o správě osobních financí.
Förster, Happ a Molerov, 2017	Test finanční gramotnosti v Německu v prvním ročníku vysokoškolských studentů	n = 1 108	Spolková republika Německo	Výzkum se zabývá aplikovatelností testu finanční gramotnosti na německých vysokoškolských studentech. Možnosti aplikace a výsledky ukazují, že test finanční gramotnosti je platným nástrojem pro posuzování porozumění osobních financí mezi mladými dospělými v Německu.

Autor	Téma	Velikost vzorku	Země	Výsledky
Gavurová et al., 2017	Stav finanční gramotnosti studentů slovenských vysokých škol ve vztahu k zajištění ve stáří	n = 496	Slovenská republika	Výzkum je zaměřen na zjištění znalostí z oblasti finanční gramotnosti ve vztahu k vybraným proměnným. Ve vztahu k znalostem byla prokázána závislost pouze proměnné pohlaví. Výsledky ohledně zajištění ve stáří ukazují, že 73,19 % studentů zatím nepřemýšlí o financování svých potřeb v důchodovém věku.
Kubák et al. 2018	Finanční gramotnost studentů vybraných vysokých škol na Slovensku – platforma pro regulační procesy finančního vzdělávání	n = 496	Slovenská republika	Výzkum porovnává výsledky finanční gramotnosti na třech vysokých školách na Slovensku a hodnotí je ve vztahu k jednotlivým proměnným. Byla prokázána závislost mezi znalostmi finanční gramotnosti a pohlavím a stupněm studia.
Mudzingiri et al., 2018	Finanční chování, preference, rizika a finanční gramotnost vysokoškolských studentů	n = 191	Lesothské království	Výzkum zkoumá finanční chování, důvěru, časové preference, rizikové preference a vnímání finanční gramotnosti studentů vysokých škol. Analýza pomocí t-testu ukázala, že preference rizik, úroveň důvěry, časové preference a finanční chování vysokoškolských studentů se výrazně liší podle úrovně finanční gramotnosti. Výsledky ukazují, že vysokoškolští studenti s nízkou úrovní finanční gramotnosti více riskují a jsou netrpěliví.

Zdroj: Altintas, 2011; Ansong a Gyensare, 2012; Ergün, 2017; Förster, Happ a Molerov, 2017; Gavurová et al., 2017; Chen a Volpe, 1998; Kozina a Ponikvar, 2015; Kubák et al. 2018; Mudzingiri et al., 2018; Nano a Cani, 2016; Oanea a Dornean, 2012; Shahrabani, 2013

Tabulka 12 Přehled realizovaných výzkumů v České republice

Autor	Téma	Velikost vzorku	Země	Výsledky
Tomášková, Mohelská a Němcová, 2011	Problematika vzdělávání ve finanční gramotnosti vysokoškolských studentů	n = 170	Česká republika	Výzkum je zaměřen na znalostní otázky z oblasti finanční gramotnosti studentů. Výsledky ukazují, že více než 85 % respondentů má přehled o svých příjmech a výdajích, 87 % respondentů si tvoří přehled – rozpočet, více než 80 % respondentů si neukládá žádné příjmy jako rezervu pro odchod do důchodu. Z hlediska konkrétních znalostí se studenti domnívají, že jejich znalosti odpovídají hodnocení 2-3, avšak výsledky výzkumu ukazují, že reálné znalosti odpovídají 4 (hodnocení jako ve škole).
Křížek a Hradil, 2012	Finanční gramotnost vysokoškolských studentů: výsledky online dotazníku	n = 2 120	Česká republika	Výzkum je zaměřen na zjištění úrovně znalostí vysokoškolských studentů (univerzita v Praze). Průměrná úspěšnost respondentů při odpovídání na otázky byla přibližně 60%. Nejlepší výsledky byly zaznamenány v oblasti využívání platebních karet, znalostí náležitostí smluv. Naopak v oblasti řešení finanční problémů a zajištění vkladů bylo dosahováno podprůměrných výsledků. Výsledky jednotlivých oblastí naznačují, že v některých oblastech není dosahováno na požadavky na úroveň finanční gramotnosti vysokoškolských studentů, v některých jiných oblastech jsou znalosti dostačující.
Chmelíková a Svoboda, 2015	Srovnávací studie: finanční gramotnost studentů zaměřených na ekonomii a právo	n = 937	Česká republika	Výzkum je zaměřen na porovnání znalostí z oblasti finanční gramotnosti mezi dvěma odlišnými skupinami vysokoškolských studentů – zaměřených na studium práva a na studium ekonomiky. Bylo zjišťováno, jak studenti vnímají otázku finanční gramotnosti. Obě skupiny považují úroveň finanční gramotnosti za nedostatečnou, přičemž převažovali odpovědi studentů práv. Z hlediska znalostí byl rozdíl prokázán pouze v některých tématech. Podobné znalosti byly prokázány v otázkách základů financí a numerických otázkách. Rozdílné znalosti studentů se projevily v otázkách, jako jsou diverzifikace rizik, zadlužování.

Autor	Téma	Velikost vzorku	Země	Výsledky
Krechovská, 2015	Finanční gramotnost jako cesta k udržitelnosti	n = 600	Česká republika	Výzkum je zaměřen na vysokoškolské studenty a na determinanty finanční gramotnosti. Při porovnání studentů ekonomického a neekonomického studia, vykazují studenti neekonomického studia o 10 % horší výsledky. Při porovnání finanční gramotnosti mezi bakalářským stupněm a magisterským stupněm studia prokázali studenti bakalářského stupně studia pouze o 7 % horší výsledky. Při porovnání finanční gramotnosti z hlediska pohlaví, převažovali ve znalostech muži, kteří měli o 8 % lepší znalosti než ženy.
Šíma, Beranová a Navrátilová, 2018; Beranová, Šíma a Navrátilová, 2018	Finanční gramotnost vysokoškolských studentů se zaměřením na čerpání cizích zdrojů	n = 446	Česká republika	<p>Výzkum zkoumá úroveň finanční gramotnosti mezi studenty na vysoké škole v oblasti znalostí základních pojmů souvisejících s možností čerpání externích finančních zdrojů. Z výzkumu vyplývá, že téměř 65 % respondentů se domnívá, že zná rozdíl mezi debetní a kreditní kartou, ale pouze 51 % z nich je schopno správně definovat rozdíl. Pouze 30 % respondentů uvádí, že zná zkratku RPSN, z čehož 84 % dokáže správně vysvětlit pojem. Schopnost vysvětlit význam pojmu leasing a úvěr uvedlo pouze 38 % respondentů. Statistická analýza údajů ukázala prokazatelnou korelaci mezi stupněm studia a znalostmi respondentů.</p> <p>Na stejném vzorku byla zkoumána finanční gramotnost studentů vysoké školy se zaměřením na správu vlastních zdrojů – tvorba vlastního rozpočtu, zacházení s peněžními prostředky a tvorbu rezerv. Z celkového počtu respondentů jich 94 % uvádí, že mají přehled o tom, kolik mají momentálně k dispozici finančních prostředků a to v hotovosti, na běžném účtu, na spořicímu účtu aj. Sledování osobních příjmů a výdajů, tedy tvorba vlastního rozpočtu je u většiny respondentů běžnou činností. Z celkového počtu respondentů odpovědělo 70 %, že část svých příjmů ukládá (odpověď „ano“) a 29,15% respondentů odpovědělo „spíše ano“.</p>

Zdroj: Beranová, Šíma a Navrátilová, 2018; Chmelíková a Svoboda, 2015; Krechovská, 2015; Křížek a Hradil, 2012; Šíma, Beranová a Navrátilová, 2018; Tomášková, Mohelská a Němcová, 2011

V tabulce (Tabulka 12) je uveden malý počet studií, které se zabývají finanční gramotností studentů vysokých škol v České republice. Další významné výzkumy, které by byly orientovány přímo na skupinu vysokoškolských studentů a zjišťování jejich finanční gramotnosti, nebyly navzdory jejich významu dohledány. V České republice jsou výzkumy týkající se finanční gramotnosti zaměřeny především na studenty středních škol a obecnou populaci (Belás et al., 2016; Hedvičáková a Svobodová, 2018; Chlouba, Šimková a Němcová, 2011; Opletalová, 2015; Paseková et al., 2013). V důsledku toho, je možné tedy považovat nedostatek komplexních výzkumů v dané oblasti za „bílé místo“, což je skutečnost, která představuje motivaci a důvody pro hlubší zkoumání právě tohoto segmentu populace v České republice.

Z jednotlivých uvedených studií, které se týkají finanční gramotnosti vysokoškolských studentů, vyplývá, že jednotlivci nemají dostatečnou úroveň finanční gramotnosti – ať už se jedná o otázky, u kterých byl zkoumán postoj nebo přístup k dané problematice, nebo o otázky znalostní. Úroveň finanční gramotnosti mladých dospělých je nedostatečná, což by mohlo vést ke vzniku osobních finančních problémů a zhoršení finanční stability s nepříznivými dopady na veřejné blaho a ekonomickou prosperitu země. V důsledku toho je finanční gramotnost považována za jeden z důležitých faktorů ovlivňujících hospodářský růst, kdy vyšší finanční vzdělání nebo finanční gramotnost pozitivně ovlivňují růst dané ekonomiky.

Na základě uvedeného lze tedy konstatovat, že problematika finanční gramotnosti mladých lidí ve vztahu k základním finančním znalostem a postojům, představuje důležitou zájmovou oblast z hlediska budoucího společenského a ekonomického vývoje České republiky, ale také všech ekonomicky vyspělých zemí světa.

1.6 Zemědělství

Vzhledem k tomu, že disertační práce je zaměřená na finanční gramotnost studentů vysokých škol se zaměřením na zemědělství v České republice, je tato subkapitola ve stručnosti věnována zemědělství v historických souvislostech a současnému významu zemědělství.

Zemědělskou výrobu lze jednoznačně zařadit mezi neoddelitelné a základní prvky vývoje lidské společnosti.

Ve 13. století dochází k velmi významným strukturálním změnám v rámci celého hospodářského systému, kdy hlavní roli představoval proces kolonizace. Kolonizace se netýkala pouze měst, ale i vesnic. V průběhu 14. století dochází postupně k rozšiřování plochy obdělávaných polností, což zajišťuje dostatek obilí a celkové zlepšení úrovně zemědělství. Toto století, včetně následujícího s sebou přinesly velký mor a události husitských válek. Období husitských válek zásadním způsobem ovlivnilo budoucí vývoj agrárních dějin. Především došlo ke změnám ve vlastnické struktuře půdy, ale postavení selského lidu se nezměnilo (Kubačák, 1994).

Během 16. století dochází ke změnám ve smyslu oživení zemědělské výroby, především z důvodu zvýšené spotřeby zemědělské produkce a komodit a stoupajícím rozvojem měst, obchodu, řemesel a podnikání, došlo také ke změně i ve způsobu hospodaření, dle Kubačáka (1994) „*docházelo ke koncentraci velkého pozemkového majetku v rukou omezeného počtu rodin a to nejen u šlechty ale i u měšťanstva*“.

Dalším výrazným mezníkem je období po třicetileté válce, kdy se ekonomické výnosy ze zemědělských statků staly pro šlechtu základem a zdrojem jejího bohatství. V tomto období se především pěstovaly plodiny na vývoz, rozvíjelo se tradiční rybníkářství a těžilo se dřevo (Boháčková a Landová, 2014).

Důležitou událostí, která ovlivnila zemědělství, bylo zrušení roboty, zrušení poddanství a všechna práva vrchnosti nad poddanými. Tím skončila závislost poddaných na vrchnosti, avšak ekonomické propojení s vrchností nadále přetrvávalo (Beranová a Kubačák, 2010). Tato událost měla velký vliv na zemědělskou výrobu a podnikání. Došlo k uvolnění feudálního systému a jeho hospodářských vztahů. V tomto okamžiku došlo k přechodu na kapitalistický systém hospodaření v zemědělství, což vedlo k založení volného trhu a námezdní práce (Beranová a Kubačák, 2010). Přeměnu zaznamenal také trojpolní systém, který se změnil na střídavé hospodářství, se kterým byly spojeny nové pracovní postupy při zpracování půdy, to se stalo základem budoucí vyšší úrodnosti půdy, což vedlo k vyšším výnosům a ty byly do budoucna zdrojem vyšších příjmů (Kubačák, 1994). Až do roku 1918 nedocházelo v zemědělství k žádným výrazným změnám. Docházelo k rozvoji zemědělství především ve vnitrozemí, základními produkty, které se pěstovaly, bylo obilí, zelenina,

chmel, víno a cukrová řepa. Na to navazoval zpracovatelský a potravinářský průmysl, zejména pivovarský a cukrovarnický (Boháčková a Landová, 2014).

V roce 1919 vstoupila v platnost první pozemková reforma. Tato pozemková reforma byla natolik komplikovaná, že probíhala až do konce dvacátých let. Důsledkem této reformy bylo posílení středního stavu zemědělství, převod rozsáhlých lesních komplexů do majetku státu a obcí (Boháčková a Landová 2014). V meziválečném období se zemědělství zaměřovalo především na rozvoj zemědělské výroby a zajištění soběstačnosti v základních potravinách pro obyvatelstvo. Dle Kubačáka (2005) však „*první světová válka těžce poznamenala rostlinnou výrobu (nedostatek vhodného osiva a sadby, rozšíření rostlinných chorob) a živočišnou výrobu (snížení počtu skotu), zároveň říká, že „slibný vývoj našeho zemědělství byl násilně přerušen neblahými politickými událostmi v září 1938 a následujícími válečnými událostmi. Mnichovská dohoda pro nás znamenala katastrofu politickou, hospodářskou a mravní“*. V období padesátých let docházelo ke zpomalení mechanizace zemědělství, zemědělci byli nuceni vstupovat do zemědělských družstev. V šedesátých letech docházelo k oživení, avšak v době normalizace byla cenou za průměrně vysoký standard a životní jistotu stagnace a zaostávání životní úrovně za vyspělými zeměmi.

K nejrychlejšímu růstu zemědělské výroby během poválečného vývoje došlo v letech 1966 – 1970 (Knob a Zářický, 2009). Období až do roku 1989 se vyznačovalo řízeným zemědělstvím Komunistické strany Československa. Během této doby došlo k likvidaci selského stavu, soukromovlastnických vztahů a celé podnikatelské struktury (Kubačák, 1994).

V období po roce 1989 dochází k velkým proměnám zemědělství a to především z důvodu pádu komunismu, dochází k přechodu na tržní hospodářství namísto dosavadního centrálně řízeného zemědělství. Zemědělství se začíná přizpůsobovat novým podmínkám, probíhají změny v majetkoprávní oblasti. Dochází však také k prohlubování mzdové disparity a zvyšování ztráty zemědělských podniků (Fojtíková a Lebedzik, 2008).

Po roce 1993 probíhá příprava na možnou integraci do evropských struktur, které je završeno vstupem do Evropské unie v roce 2004 (Boháčková a Landová, 2014). „*Koncepce agrární politiky ČR pro období vstupu do EU reaguje na klíčové současné i budoucí problémy a výzvy spojené se zemědělstvím na celosvětové, evropské i domácí úrovni. Koncepce agrární politiky ČR musí být kompatibilní s principy a opatřeními Společné*

zemědělské politiky EU (SZP) a s dalšími opatřeními EU ve vztahu k zemědělství, bezpečnosti potravin, životnímu prostředí a rozvoji venkova“ (eAgri, 2004).

V současnosti běží programové období 2014 – 2020, v němž jsou v České republice nastavena společná pravidla pro pět fondů, které dohromady tvoří Evropské strukturální a investiční fondy. Z hlediska zemědělství je nejdůležitější Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV), který pomáhá zvyšovat konkurenceschopnost odvětví zemědělství a lesnictví, zlepšovat životní prostředí, stav krajiny a kvalitu života ve venkovských oblastech a podporuje diverzifikaci venkovského hospodářství (Zahradník, 2012).

Význam a postavení zemědělství a celého agrárního sektoru v rámci národní ekonomiky je v současnosti výsledkem dlouhodobých tendencí vývoje ekonomiky, politických přístupů a celé společnosti (Bečvářová a Zdráhal, 2014). V současnosti je zemědělská výroba i s navazující potravinářskou výrobou jedním z tradičních odvětví národního hospodářství. České zemědělství má za sebou staletou tradici, která zaručovala především soběstačnost národa v základních potravinách, české zemědělství také proslavilo tuto zemi v zahraničí. Zemědělství podnikatelé na území českého státu hospodaří na zemědělské půdě, která tvoří více než polovinu (53,4%) celkové rozlohy České republiky. Důležitou součástí zemědělství, na kterou je třeba brát zřetel a věnovat se jí jako samostatnému sektoru je také lesnictví (Beranová a Navrátilová, 2017; Levá et al., 2016). Výměra lesních pozemků je přibližně 33 %. Zároveň dochází také k rozvoji ekologického zemědělství v rámci konvenčního zemědělství (Brožová a Beranová, 2017). Zemědělství dnes neslouží pouze k výrobě potravin, ale zaujímá také důležitou společenskou a ekologickou funkci (funkce krajinyotvorná, environmentální, infrastrukturní aj.) (Svatoš, 2009). Zemědělská činnost je nedílnou složkou venkovského prostoru a tím přispívá také k rozvoji venkova.

2 CÍL DISERTAČNÍ PRÁCE

Hlavním cílem předkládané disertační práce je zhodnocení úrovně znalostí a postojů vysokoškolských studentů v oblasti finanční gramotnosti včetně identifikace nejproblémovějších okruhů a zpracování návrhu obecných doporučení pro zlepšení situace v kontextu finanční gramotnosti vysokoškolských studentů.

Výzkumná otázka, která je odvozena ze stanoveného cíle, zní: *Jaké jsou konkrétní znalosti z oblasti financí a postoje k hospodaření s prostředky studentů vysokých škol v kontextu finanční gramotnosti a které její okruhy jsou nejproblémovější?*

Získané poznatky z dané problematiky a zjištěné závěry bude možné využít při tvorbě a provádění koncepčních kroků pro zlepšení úrovně znalostí a postojů v oblasti finanční gramotnosti, vzdělávání i ochrany spotřebitele. Cameron et al. (2014) upozorňují na to, že porozumění a zkoumání úrovně finanční gramotnosti u mladých studujících lidí má zásadní význam pro rozvoj nástrojů finančního vzdělávání.

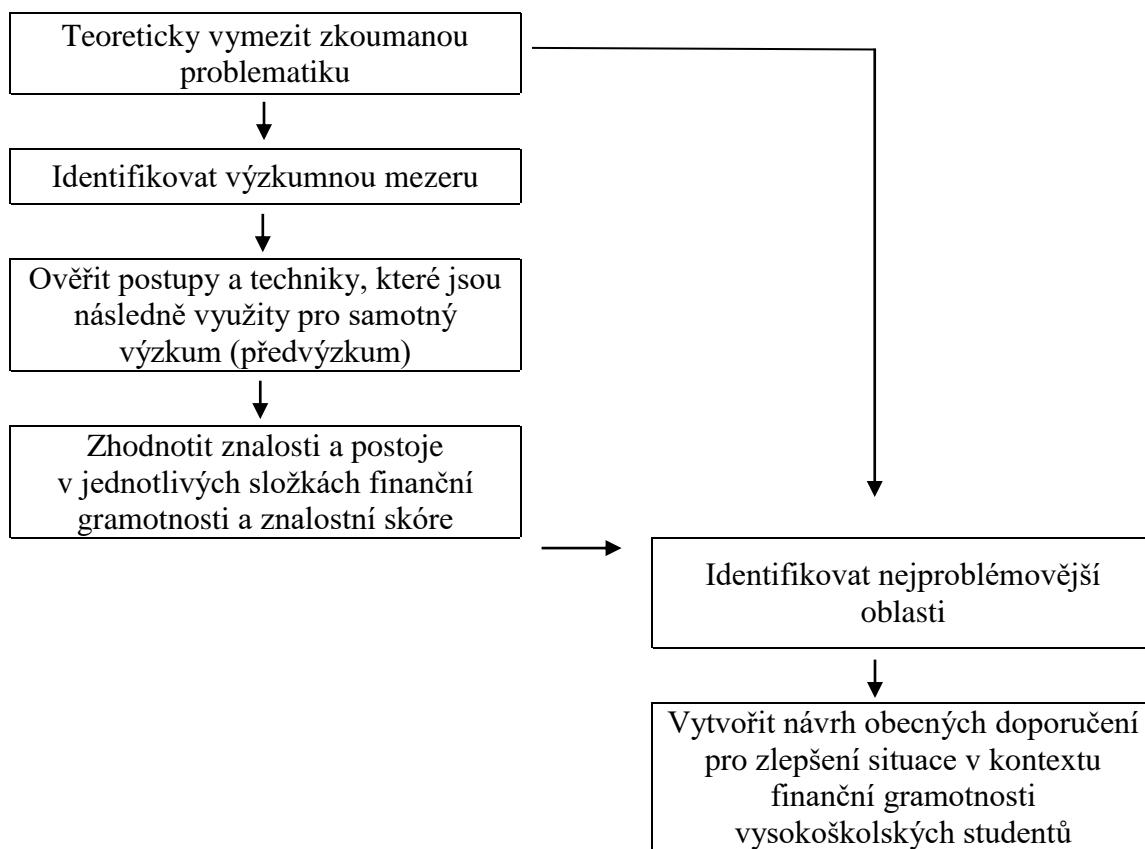
Problematika finanční gramotnosti mladých lidí potažmo studentů ve vztahu k základním finančním znalostem a postojům, představuje důležitou zájmovou oblast z hlediska budoucího ekonomického a společenského vývoje České republiky.

K naplnění hlavního cíle disertační práce povedou stanovené dílčí postupové cíle, které jsou provázané s řešenou problematikou. Dílčí postupové cíle jsou stanoveny následovně:

- teoreticky vymezit zkoumanou problematiku (základní pojmy, složky finanční gramotnosti), vytvořit přehled o stávajících výzkumech v této oblasti a na základě toho identifikovat výzkumnou mezeru,
- ověřit postupy a techniky, které jsou následně využity pro samotný výzkum, formou předvýzkumu,
- prostřednictvím dotazníkového šetření zhodnotit znalosti a postoje v jednotlivých složkách gramotnosti - v peněžní, cenové a rozpočtové gramotnosti a zjistit jejich vztahy k proměnným – typ studované vysoké školy, zaměření fakulty, stupeň studia a pohlaví respondentů (ověřit stanovené hypotézy) a zhodnotit konkrétní znalosti z finanční gramotnosti prostřednictvím znalostního skóre. Dále také kvantifikovat rozdíly mezi domnělou a reálnou znalostí konkrétních pojmů,
- identifikovat nejproblémovější okruhy finanční gramotnosti u vysokoškolských studentů ve vztahu ke zkoumaným otázkám,

- vytvořit návrh obecných doporučení pro zlepšení situace v oblasti finanční gramotnosti v kontextu vysokoškolských studentů.

Schéma 5 Provázanost dílčích postupových cílů disertační práce

Zdroj: vlastní zpracování, 2019

Pro naplnění dílčích postupových cílů bylo třeba zvolit a vytvořit adekvátní metodický aparát, který je popsán v následující kapitole. Byly stanoveny statistické hypotézy (celkový počet hypotéz 72), které byly následně ověřovány (příloha č. 1). Ve vlastní části práce jsou uvedeny výsledky všech stanovených hypotéz, avšak hlouběji rozpracovány jsou pouze ty nulové hypotézy, které lze zamítnout (jedná se o 33 hypotéz).

3 ZVOLENÉ METODY ZPRACOVÁNÍ

V kapitole je uveden metodický aparát disertační práce a jsou zde vymezeny konkrétní zvolené vědecké metody, které byly využity při různých fázích zpracování disertační práce. Ochrana (2009) definuje metody vědecké práce jako nástroje, způsoby a postupy, které jsou využívány při zkoumání výzkumného předmětu a pomocí kterých je usilováno o dosažení výzkumného cíle.

3.1 Metodika zpracování přehledu o současném stavu problematiky a odborné literatury

Chráška (2016) uvádí, že základním cílem teoretické analýzy poznatků ve zkoumané oblasti je seznámení se současným stavem a úrovní poznání v dané oblasti a získání co největšího množství dostupných informací.

Základem pro vytvoření disertační práce je zpracování přehledu o současném stavu problematiky a odborné literatury. Tento přehled byl zpracován pomocí analýzy (celek byl dekomponován na jednotlivé části), komparace (byly zkoumány a porovnávány podobnosti a rozdíly mezi zkoumaným jevy) a syntézy (vyplývala z dílčích zjištění) sekundárních zdrojů v první části práce. Tyto zdroje byly zpracovávány formou systematického přehledu, který byl prvotně založen na vyhledávání pomocí klíčových slov, jak doporučuje Creswell (2014). Jak uvádějí Hendl a Remr (2017) vyhodnocení dostupné literatury a zdrojů je důležitým krokem každého výzkumu.

V úvodu teoretické části disertační práce jsou prostřednictvím komparace získaných analyzovaných poznatků charakterizovány základní pojmy, které se prolínají celou disertační prací (gramotnost, finanční gramotnost, definice finanční gramotnosti). Dále jsou rozpracovány jednotlivé složky finanční gramotnosti, které jsou detailně popsány (rozpočtová, peněžní a cenová gramotnost). Další oblast teoretické části je zaměřena na finanční gramotnost studentů, kde jsou shrnuty dosavadní výsledky realizovaných výzkumů ve světě i v České republice. V poslední části teoretického přehledu je zaměřena pozornost na zemědělství, jeho stručný historický vývoj a aktuální stav z důvodu, že výzkum byl realizován na vysokých školách zaměřených na zemědělství.

Při zpracování přehledu o současném stavu problematiky a odborné literatury byly zohledněny následující tři oblasti:

- teorie k danému tématu (byly vyhledány a analyzovány knihy v knihovnách a knihovnických katalozích, základní a přehledová literatura),
- podobné empirické studie na dané téma (byly vyhledány a analyzovány odborné články z vědeckých časopisů, sborníků a databází a studie v oblasti finanční gramotnosti studentů, na základě jejich zpracování je možné stanovit výzkumnou mezeru),
- metodologická literatura.

3.2 Předvýzkum

Vzhledem k velkému množství definic a přístupů k pojmům „předvýzkum“ a „pilotáž“ se autorka práce obrátila na jazykovou poradnu Ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky, za účelem konzultace těchto pojmů a jejich obsahového vymezení. Při konzultaci bylo autorce sděleno, že samostatný pojem „předvýzkum“ jako jazykový pojem v současných ani historických slovnících českého jazyka neexistuje. Z toho důvodu byl pro vymezení a praktické využití těchto pojmů autorce doporučen výběr konkrétního zdroje jako obsahové a terminologické opory pro disertační práci.

Sociologická encyklopedie (2019) zveřejňovaná Sociologickým ústavem Akademie věd České republiky, definuje předvýzkum jako *„jakoukoliv empirickou výzkumnou sondu realizovanou v rámci přípravné výzkumné fáze, která má buď orientační nebo ověřovací charakter, nebo slouží pro komplexní prověření metodiky připravené pro terénní šetření nebo navrženého výzkumného nástroje, např. dotazníku (což představuje pilotáž). Získaná data z předvýzkumu je možné analyzovat.“* Obdobně přistupuje k pojmům také Reichel (2009), který uvádí, že *„účelem předvýzkumu je prověřit připravovanou realizaci výzkumné akce v terénu, konkrétně některé její aspekty – nástroje zkoumání, výběr zkoumaných objektů, možnosti ověření hypotéz, aplikační varianty zvolené techniky, podoby zpracování dat atd., v těchto případech se hovoří o tzv. pilotáži, která ověřuje aplikabilitu nástroje sběru dat (srozumitelnost otázek, atd.).“*

V disertační práci je k předvýzkumu přistupováno v pojetí výše uvedených definic, kdy pilotáž nepředstavuje samostatnou část, ale je součástí předvýzkumu.

V rámci předvýzkumu byla ověřována výzkumná technika a vhodnost jejího použití apod. na vzorku respondentů. Vzhledem k tomu, že v práci je ke sběru primárních dat využito dotazníkové šetření, bylo zjišťováno:

- zda jsou otázky srozumitelné
- zda respondent chápe otázky stejně jako autor,
- zda je jasné jak dotazník vyplňovat, případně jak a kde ho odevzdat,
- jak dlouho vyplnění dotazníku trvá a jestli není příliš namáhavé.

Testování a úprava dotazníku ve vztahu k výše uvedeným oblastem byla provedena s 12 respondenty z řad studentů a 1 vědeckým pracovníkem vysoké školy.

V rámci sledované problematiky byl proveden první předvýzkum v oblasti finanční gramotnosti studentů vybrané vysoké školy s ekonomickým zaměřením, který byl realizován formou dotazníkového šetření (v českém jazyce). Dotazník byl distribuován v elektronické podobě prostřednictvím aplikace vyplňto.cz. V návaznosti na to byl proveden druhý předvýzkum, který byl zaměřen na finanční gramotnost vysokoškolských studentů s neekonomickým zaměřením a byl realizován formou dotazníkového šetření (v českém jazyce). Dotazník byl distribuován v tištěné podobě a následně byl ručně převeden do elektronické podoby za účelem zpracování dat. Cílem druhého předvýzkumu bylo ověřit relevantnost výsledků v případě, kdy je výzkum realizován mezi neekonomicky zaměřenými studenty vysokých škol za účelem komparace výsledků s ekonomickým zaměřením studentů.

Třetí předvýzkum byl zaměřen na finanční příjmy respondentů a správu finančních prostředků a její návaznost na spotřebitelské chování. Tento předvýzkum byl taktéž proveden pomocí dotazníkového šetření (v českém jazyce). Dotazník byl distribuován v elektronické podobě prostřednictvím aplikace vyplňto. Cílem tohoto předvýzkumu bylo zjistit jaké je chování respondentů v oblasti finančního hospodaření ve vztahu ke spotřebitelskému chování a tím i ověřit možnost navázat na výzkum další oblastí se spotřebitelským chováním. Bližší specifikace a výsledky předvýzkumů jsou uvedeny v kapitole 4.1.

3.3 Dotazníkové šetření

Pokud se zkoumané jevy týkají vědomí osob, jejich postojů, znalostí, vztahů, potřeb, názorů apod. pak nemohou být zjišťovány jinak než dotazováním (Hebák, 2013). V empirickém

výzkumu, patří dotazník k jedné z nejčastěji využívaných metod pro získání dat (Cohen, Manion a Marison, 2013). Jedná se o univerzální nástroj, jehož obsah a organizace odráží zájem výzkumníka (Hendl a Remr, 2017).

V disertační práci byl dotazník realizován za účelem získání primárních dat o postojích a znalostech vysokoškolských studentů – mladých dospělých v oblasti finanční gramotnosti. Výsledky dotazníkového šetření jsou zpracovány v disertační práci v kapitole Výsledky disertační práce (kapitola 5).

Příprava dotazníku

Problematikou finanční gramotnosti se zabývá velké množství autorů, institucí i organizací. Vzhledem k této skutečnosti byl jako podklad pro sestavení dotazníku využit oficiální materiál - dotazník Ministerstva financí České republiky, prostřednictvím kterého bylo provedeno na podzim roku 2015 měření úrovně finanční gramotnosti obecné populace v České republice. Toto šetření se stalo součástí světového měření společně s dalšími desítkami zemí Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD). Otázky pro OECD jsou zařazeny v rámci logické posloupnosti mezi otázky dotazníku Ministerstva financí České republiky.

Dotazník, který sloužil jako vzor, byl vzhledem k počtu otázek a délce jeho vyplňování upraven resp. zestručněn a byly doplněny některé vlastní otázky. Srozumitelnost otázek byla testována formou předvýzkumu v souladu s kapitolou 4.3 této práce.

Konečná podoba dotazníku

Dotazování probíhalo pomocí standardizovaného dotazníku. Dotazník obsahoval celkem 32 otázek, z nichž část byla identifikační. Otázky v dotazníku měly charakter otevřených i uzavřených otázek. Dotazník je uveden v příloze č. 2.

Stanovení vzorku

Při stanovení vzorku dle Kozla (2006) je důležité zaměřit se na tři základní kroky, kterými je výběr rámce vzorku (kdo), určení techniky výběru vzorku (jak), stanovení velikosti vzorku (kolik). Vzhledem k uvedenému byla pro stanovení vzorku zvolena metoda vícestupňového výběru dle zvolených charakteristik. Zvolenými charakteristikami byla vysoká škola, fakulta (zaměření), stupeň studia a pohlaví respondenta. Jako opora výběru (Hendl a Remr, 2017) je zvolena statistika MŠMT ČR z dat SIMS (Sdružené informace z matrik studentů, 2018).

Metodika sběru dat

Realizace sběru dat probíhala pomocí tištěné podoby dotazníku za přítomnosti tazatele, což zaručilo návratnost dotazníků a zároveň snížilo zatížení respondenta dotazníkem, kdy na tuto problematiku upozorňuje Hendl a Remr (2017). Respondentům byla poskytnuta informace o účelu sběru dat, o předpokládaném čase vyplňování dotazníku a o anonymitě vyplněných odpovědí. Následně byly dotazníky v tištěné podobě převedeny do podoby elektronické, pro možnost jejich zpracování a vyhodnocení.

Výběrový soubor

Výběrový soubor byl tvořen 1 437 respondenty – studenty vysokých škol se zaměřením na zemědělství v České republice dle statistik MŠMT ČR.

Způsob zpracování dat

Získaná data byla zpracována pomocí statistických metod a vybraných metod z teorie testování (dále specifikováno v kapitole 3.5).

3.4 Specifikace zvolených charakteristik a postup naplnění vzorku

První sledovanou charakteristikou byla vysoká škola, kterou respondent navštěvuje. Tato charakteristika byla zvolena na základě výsledků přehledu o současném stavu řešené problematiky, z níž vyplynul nedostatek komplexních výzkumů zaměřujících se na tento segment populace. Při odborné konzultaci byl autorce doporučen výběr veřejných vysokých škol, které mají mezi svým zaměřením oblast ekonomických věd a nauk a také přírodních, zemědělsko-lesnických a veterinárních věd a nauk. Na základě toho byly vybrány 3 veřejné vysoké školy (podle zákona 111/1998 Sb., o vysokých školách) a to Česká zemědělská univerzita v Praze, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a Mendelova univerzita v Brně. Zvolené vysoké školy zároveň reprezentují rozdílné kraje v České republice.

Další sledovanou charakteristikou bylo zaměření dle fakulty v rámci studované vysoké školy. Na každé z vysokých škol byly vybrány dvě fakulty a to s ohledem na různorodost ale i praktickou realizovatelnost průzkumu. Jednalo se vždy o výběr jedné fakulty se zaměřením na ekonomické vědy a nauky a druhé fakulty se zaměřením na přírodní, zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky (uvedené členění odpovídá metodice SIMS MŠMT ČR). Dle uvedeného byly vybrány následující fakulty: na České zemědělské univerzitě v Praze se jednalo o Fakultu životního prostředí a Provozně ekonomickou fakultu, na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích byla vybrána Zemědělská fakulta

a Ekonomická fakulta, na Mendelově univerzitě v Brně byla vybrána Agronomická fakulta a Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií.

Každá z vysokých škol, potažmo fakult nabízí různé studijní programy, s různým zaměřením, prostřednictvím kterých je poskytována určitá úroveň finanční gramotnosti. Jak uvádějí Kubák et al. (2018) „*finanční gramotnost je však součástí života každého jedince, který se stává klientem, zákazníkem, dlužníkem, věřitelem atd. přičemž v tomto kontextu by každý jedinec měl mít určitou úroveň finanční gramotnosti při respektování skutečnosti, že ve vysokoškolském studiu pokračuje pouze část obyvatelstva.*“

V rámci fakulty byl zvolen výzkum z hlediska formy studia pouze u studentů prezenční formy studia z důvodu realizovatelnosti výzkumu. Sledovanou charakteristikou byl typ studijního programu – bakalářský studijní program a navazující magisterský program (členění odpovídá metodice SIMS MŠMT ČR).

Poslední sledovanou charakteristikou pro zajištění reprezentativnosti vzorku bylo pohlaví respondentů. Předpokládaná struktura respondentů podle pohlaví neodpovídá struktuře obecné populace, proto byla stanovena dle metodiky SIMS MŠMT ČR podle počtu studentek - žen jednotlivých vysokých škol, jednotlivých fakult a formy studia. Počty studentů - mužů byly dopočítávány, protože statistika uvádí pouze počty studentek - žen. Charakteristika pohlaví je základní sociodemografickou veličinou. Volba této charakteristiky má diferencovat rozdíl mezi pohlavím ve vztahu k úrovni finanční gramotnosti.

Na základě uvedeného byla sestavena tabulka, která odpovídá jednotlivým sledovaným charakteristikám. Tabulka 13 je sestavena v absolutních hodnotách celkového počtu studentů – žen i mužů (občanů ČR). Jednotlivé počty vychází ze statistik MŠMT ČR z dat SIMS a jedná se o údaje podle stavu matrice za rok 2017 resp. k 20. 1. 2018. Konkrétně se jedná o údaje vycházející ze sekce Výkonové ukazatele, skupina F – vysoké školy. Jednotlivé počty byly autorkou ověřovány ve výročních zprávách vysokých škol a konzultovány se studijními odděleními jednotlivých fakult.

Tabulka 13 Celkové počty všech studentů dle sledovaných znaků v absolutním vyjádření

Škola - fakulta/ pohlaví - typ studijního programu		Ženy		Muži	
		Bakalářský	Navazující magisterský	Bakalářský	Navazující magisterský
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Ekonomická fakulta	532	186	240	59
	Zemědělská fakulta	298	135	240	156
Česká zemědělská univerzita v Praze	Provozně ekonomická fakulta	1 469	1068	1 534	682
	Fakulta životního prostředí	493	205	473	161
Mendelova univerzita v Brně	Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií	319	197	164	57
	Agronomická fakulta	631	367	408	186
Celkem studentů:		10 260	3 742	2 158	3 059

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z SIMS, 2018

Aby bylo možné stanovit počty studentů pro daný výzkum, bylo nutné stanovit relativní vyjádření skladby vzorku dle jednotlivých charakteristik a následně podle této struktury dopočítat konkrétní hodnoty.

Tabulka 14 Relativní vyjádření skladby zkoumaného vzorku

Škola - fakulta/ pohlaví - typ studijního programu		Ženy		Muži	
		Bakalářský	Navazující magisterský	Bakalářský	Navazující magisterský
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Ekonomická fakulta	5,2%	1,8%	2,3%	0,6%
	Zemědělská fakulta	2,9%	1,3%	2,3%	1,5%
Česká zemědělská univerzita v Praze	Provozně ekonomická fakulta	14,3%	10,4%	15,0%	6,6%
	Fakulta životního prostředí	4,8%	2,0%	4,6%	1,6%
Mendelova univerzita v Brně	Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií	3,1%	1,9%	1,6%	0,6%
	Agronomická fakulta	6,2%	3,6%	4,0%	1,8%
Celkem studentů:		100%	36,5%	21,0%	29,8%

Zdroj: vlastní výpočty na základě dat z SIMS, 2018

Na základě tabulky výše (Tabulka 14) bylo možné stanovit konkrétní hodnoty. Z celkového počtu studentů (10 260) tvoří výběrový soubor 14 % (1 437). Konkrétní počty respondentů udává Tabulka 15).

Tabulka 15 Počty respondentů pro všechny kombinace sledovaných charakteristik

Škola - fakulta/ pohlaví - typ studijního programu		Ženy		Muži		Celkem studentů
		Bakalářský	Navazující magisterský	Bakalářský	Navazující magisterský	
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	Ekonomická fakulta	74	26	34	8	142
	Zemědělská fakulta	42	19	34	22	117
Česká zemědělská univerzita v Praze	Provozně ekonomická fakulta	206	149	215	95	665
	Fakulta životního prostředí	69	29	66	23	187
Mendelova univerzita v Brně	Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií	45	28	23	8	104
	Agronomická fakulta	88	51	57	26	222
Celkem studentů		524	302	429	182	1 437

Zdroj: vlastní výpočty, 2018

3.5 Aplikované statistické metody

Pro vyhodnocení kvantitativního výzkumu a interpretace výsledků dotazníkového šetření, tedy pro zpracování vlastní části práce – výsledky, byly použity nástroje deskriptivní a inferenční statistiky. Vlastní část práce vychází z metod statistických analýz, které sloužily pro vyhodnocení stanovených hypotéz. Vyhodnocení bylo realizováno prostřednictvím následujících nástrojů, které jsou charakterizovány a zároveň je uveden i postup jejich aplikace.

Četnostní (kontingenční) tabulky: Data z dotazníkového šetření byla zpracována do dílčích kontingenčních tabulek, což umožnilo podrobný popis zastoupení jednotlivých kategorií nebo hodnot dané proměnné. Zpracované kontingenční tabulky obsahují absolutní četnosti, které udávají, kolikrát se daná kategorie nebo hodnota vyskytla v souboru dat pro danou proměnnou a obsahují také relativní četnosti, které označují procentuální zastoupení každé kategorie nebo hodnoty relativně k celkovému počtu všech případů (Hendl a Remr, 2017; Neubauer, Sedlačík a Kříž, 2016). Takové zpracování umožnilo vytvořit základní přehled o struktuře výsledků dotazníkového šetření. Za účelem interpretace získaných hodnot byly využity kontingenční tabulky s řádkovými a sloupcovými součty. Tyto součty sloužily také jako kontrolní prvek při výpočtech jednotlivých kontingenčních tabulek.

Pearsonův „chí“ kvadrát test o nezávislosti: byl využit pro zjištění závislosti mezi jednotlivými proměnnými (typ studované vysoké školy, zaměření fakulty, stupeň studia a pohlaví) a odpověďmi v kontingenčních tabulkách. Jedná se o základní test, který je využíván při analýze kategoriálních proměnných (Řezanková, 2010). Tento test je zobecněním χ^2 testu pro asociační tabulku. Při výpočtu tento test vycházel z rozdílu skutečně naměřených (empirických, zjištěných) četností (n_{ij}) a teoretických (očekávaných, předpokládaných) četností (n_{oj}). Teoretické četnosti jsou vyjádřeny jako součin příslušných okrajových (marginálních) četností dělený celkovým rozsahem souboru (Kába a Svatošová, 2012).

Testová statistika χ^2 byla spočtena podle tohoto vztahu:

$$\chi^2 = \sum \frac{(\text{empirické četnosti} - \text{očekávané četnosti})^2}{\text{očekávané četnosti}} \quad (6)$$

tedy:

$$\chi^2 = \sum \sum \frac{(n_{ij} - n_{oj})^2}{n_{oj}} \quad (7)$$

χ^2 měří celkovou nepodobnost čísel n_{ij} a n_{oj} . Čím jsou rozdíly skutečných a teoretických četností větší, tím je větší testovací statistika χ^2 . Vypočtená hodnota testovacího kritéria byla srovnávána s kritickou hodnotou (kvantilem) na zvolené hladině významnosti (Hendl, 2012). Hladina významnosti byla stanovena na úrovni $\alpha = 5\%$, což je v souladu s doporučením Hendla a Remra (2017). Hladina významnosti uvádí, jak často je zamítnuta nulová hypotéza za předpokladu, že ve skutečnosti platí (Hendl a Remr, 2017). Hladina spolehlivosti je pak $100 - \alpha$. Pro každou stanovenou hypotézu byla vypočtena testová statistika χ^2 a v případě, že byla testovací statistika vyšší než kritická hodnota, pak byla nulová hypotéza o nezávislosti zamítnuta.

Aby bylo možné χ^2 test nezávislosti použít, bylo nutné ověřit, zda jsou splněny testovací podmínky: podíl teoretických četností menších než 5 nesmí překročit 20 % a žádná z teoretických četností nesmí být menší než 1 (Kába a Svatošová, 2012). Výše zmíněné podmínky byly pro všechny výpočty χ^2 testu provedeny.

V případě, kdy byla nulová hypotéza zamítnuta, byla kontingenční tabulka dále analyzována (jednalo se o 33 hypotéz ze 72 hypotéz) a byly hledány důvody, proč byla nulová hypotéza porušena (Hendl, 2012). K tomu byly využity výpočty adjustovaných reziduí.

Adjustovaná rezidua: vychází z rezidua jako takového, které představuje rozdíl mezi skutečnou a očekávanou četností (Kozel, Mynářová a Svobodová, 2011). Výpočet adjustovaných reziduí umožnil získat informaci o tom, kde se závislost přesně vyskytuje. Výsledky adjustovaných reziduí jsou součástí uvedených tabulek u nulových hypotéz, které jsou v práci rozebírány. Princip adjustovaných reziduí je založen na porovnávání hodnot v jednotlivých buňkách kontingenční tabulky s kritickou hodnotou 2 (resp. 1,96). Toto porovnání bylo provedeno a tam, kde byla v buňce hodnota rovna nebo větší než hodnota 2 (-2) pak existuje statisticky významný rozdíl, tedy byla prokázána závislost. Tato metoda byla doplněna o znaménkové schéma.

Znaménkové schéma: je vhodnou pomůckou pro interpretaci vztahů uvnitř kontingenční tabulky. Prostřednictvím této metody bylo možné získat názornou informaci o tom, kde byl v kontingenční tabulce porušen předpoklad nezávislosti obou srovnávaných znaků. Znaménkové schéma bylo tvořeno tak, že byla testována významnost rozdílů mezi teoretickými a skutečnými četnostmi (Hebák, 2013). Vypočtené hodnoty byly následně simultánně testovány na hladině významnosti 0,05; 0,01 a 0,001. Podle výsledků testování byla jednotlivým buňkám přiřazena znaménka. Jedno znaménko (+ nebo -) bylo přiřazeno tehdy, pokud byl rozdíl mezi pozorovanou a očekávanou četností statisticky významný na hladině významnosti 0,05 tedy, že hodnota se nacházela mezi 1,96 a 2,58. Dvě znaménka (+ + nebo - -) byla přiřazena, pokud rozdíl mezi oběma četnostmi byl statisticky významný na hladině významnosti 0,01 tedy v případě, že hodnota se nacházela mezi 2,59 - 3,30. Tři znaménka (+ + + nebo - - -) byla přiřazena, pokud byl rozdíl obou četností statisticky významný na hladině významnosti 0,001 tedy v případě, že vypočtená hodnota byla větší než 3,30 (Chráska, 2016).

Tabulka 16 Přehled významu znamének ve znaménkovém schématu

+++	Pozorovaná četnost je významně větší než četnost očekávaná na hladině významnosti 0,001 (tzn. pozorovaná četnost je značně vyšší než četnost očekávaná)
---	Pozorovaná četnost je významně větší než četnost očekávaná na hladině významnosti 0,001 (tzn. pozorovaná četnost je značně menší než četnost očekávaná)
++	Pozorovaná četnost je významně větší než četnost očekávaná na hladině významnosti 0,01
--	Pozorovaná četnost je významně větší než četnost očekávaná na hladině významnosti 0,01
+	Pozorovaná četnost je významně větší než četnost očekávaná na hladině významnosti 0,05
-	Pozorovaná četnost je významně větší než četnost očekávaná na hladině významnosti 0,05
0	Mezi pozorovanou četností a četností očekávanou není statisticky významný rozdíl

Zdroj: Chráska, 2016

Cramerův koeficient kontingence: je mírou, která vychází z hodnoty veličiny χ^2 a v tomto případě byl využit pro určení síly závislosti v kontingenční tabulce. Tento koeficient nabývá hodnoty z intervalu (0;1) a uvažuje způsob třídění zkoumaných znaků. Při jeho nulové hodnotě není v tabulce žádný vztah, jestliže koeficient má hodnotu 1, je v ní vztah úplný (Hendl, 2012). Výpočet byl proveden pomocí následujícího vztahu, kde q představuje menší z počtu řádků a sloupců (Kába a Svatošová, 2012).

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(q-1)}} \quad (8)$$

Pro interpretaci výsledných hodnot Cramerova koeficientu kontingence v textu bylo využito členění hodnot dle Budíkové, Králové a Maroše (2010):

- mezi 0,1 – 0,29 = slabá závislost
- mezi 3,0 – 0,69 = střední závislost
- mezi 0,7 – 1,0 = silná závislost

3.6 Znalostní skóre

Metoda znalostního skóre byla využita při analýze konkrétních znalostí v oblasti finanční gramotnosti ve vlastní části práce. Vyhodnocení výsledků znalostního skóre bylo provedeno prostřednictvím software Statistica.

Obvykle se skóre v testu počítá jako součet skóre v jednotlivých položkách. Základní typ skóre je hrubé skóre (raw score), kdy u dichotomických položek za každou úspěšně řešenou položku dostane respondent jeden bod, za neúspěšně řešenou nebo vynechanou položku nedostane nic. Hrubé skóre u dichotomických položek je tedy rovno počtu správně

vyřešených položek, bez ohledu na počet nesprávně vyřešených a vynechaných položek (SCIO, 2013). Metoda je známá také pod názvem znalostní skóre, které se vypočítá jako počet správných odpovědností v otázkách finančních znalostí (OECD, 2016). Tuto metodu využívá při hodnocení také OECD, která pomocí ní provádí průzkumy a jejich vyhodnocení, včetně mezinárodní komparace. V disertační práci byla tato metoda využita u vybraných otázek. Strukturu otázek vybraných pro hodnocení konkrétních finančních znalostí včetně způsobu vyhodnocení ukazuje Tabulka 17.

Tabulka 17 Výpočet skóre finančních znalostí

Téma	Číslo otázky	Forma odpovědi	Hodnota k závěrečnému skóre (v bodech)
Platební karty	18	Otevřená odpověď – vyhodnoceno pomocí rozhodnutí „správně X špatně“	Správně = 1 Špatně = 0
Povinné minimální rezervy ČNB	24	Uzavřená odpověď – vyhodnoceno pomocí správně zvolené varianty	Sazba 2 % = 1 Ostatní odpovědi = 0
Sazba RPSN	26	Otevřená odpověď – vyhodnoceno pomocí rozhodnutí „správně X špatně“	Správně = 1 Špatně = 0
Inflace - míra	27	Uzavřená odpověď – vyhodnoceno pomocí správně zvolené varianty	Míra % = 1 Ostatní odpovědi = 0
Inflace – pojem	30	Otevřená odpověď – vyhodnoceno pomocí rozhodnutí „správně X špatně“	Správně = 1 Špatně = 0
Sazby úročení	29	Otevřená odpověď – vyhodnoceno pomocí rozhodnutí „správně X špatně“	Správně = 1 Špatně = 0
Dohled v bankovníctví	31	Otevřená odpověď – vyhodnoceno pomocí rozhodnutí „správně X špatně“	Správně = 1 Špatně = 0
Externí financování	32	Otevřená odpověď – vyhodnoceno pomocí rozhodnutí „správně X špatně“	Správně = 1 Špatně = 0

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Po sestavení hodnoty znalostního skóre pro každého respondenta, bylo provedeno vyhodnocení pomocí průměru, mediánu a modusu. Dále bylo skóre testováno ve vztahu k jednotlivým proměnným, čemuž předcházela test normality, který bylo nutné provést za účelem volby vhodného nástroje pro další analýzu. V tomto případě byl na základě testu normality vybrán Kruskal – Wallisův test, tedy neparametrická varianta testu.

Test normality: Shapiro – Wilcoxonův test: je jedním z nejpoužívanějších testů, který posuzuje normalitu dat. V tomto případě byl test proveden pomocí softwaru Statistica a bylo zjištěno, že data nemají normální rozdělení. Proto byl následně použit neparametrický test (Kruskal – Wallisův test).

Kruskal – Wallisův test (neparametrická ANOVA): představuje neparametrickou obdobu jednoduché analýzy rozptylu. Test vychází z pořadí hodnot, kdy všechny hodnoty

byly seřazeny do rostoucí posloupnosti, a každé hodnotě bylo přidělené pořadí. Testové kritérium (x) vychází ze součtu pořadí hodnot v každé skupině (T_i) a celkového počtu pozorování

$$H = \frac{12}{n(n+1)} \sum_{i=1}^m \frac{T_i^2}{n_i} - 3(n+1) \quad (9)$$

V případě, kdy výsledek testu vede k závěru (vypočtená hodnota statistiky je vyšší než kritická hodnota), že testované výběry nepocházejí ze stejného rozdělení, je nutné pro detailnější hodnocení užít některou z neparametrických metod mnohonásobného porovnání (Kába a Svatošová, 2012). Kruskal – Wallisův test byl proveden v softwaru Statistica. Zároveň byl v tomto softwaru proveden test **vícenásobného porovnání p – hodnot**, který odhalil závislosti mezi jednotlivými proměnnými.

3.7 Metodické poznámky k disertační práci

- V práci je využita citační norma ISO 690 (autor, datum). Odkazy v textu jsou uvedeny v kulatých závorkách. Při vyšším počtu autorů než 3, je uvedeno jméno prvního autora a připojeno „et al.“. V případě vícečetných odkazů v textu za sebou jsou tyto rovnány podle příjmení prvního autora dle abecedy.
- Cíl práce je uveden jako druhá kapitole dle obvyklé struktury disertační práce PEF ČZU v Praze.
- Zaokrouhlování hodnot uvedených ve vlastní práci (tabulkách a komentářích) je na dvě desetinná místa, což poskytuje dostatečnou vypovídací schopnost a zároveň udržuje přehlednost.
- Z důvodu velikosti některých tabulek je formátování textu v tabulkách v řádkování 1,0 a v některých případech je odstraněna mezera mezi číslem a znakem pro procento, avšak interpretace zůstává zachována.
- Pro přehlednost a z důvodu velikosti tabulek byly zvoleny pro práci následující zkratky proměnných:

MEU	= Mendelova univerzita v Brně
ČZU	= Česká zemědělská univerzita v Praze
JČU	= Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
EKO	= ekonomicky zaměřená fakulta
NEEKO	= neekonomicky zaměřená fakulta
BC	= bakalářský stupeň studia
MGR	= navazující magisterský program

4 VÝSLEDKY DISERTAČNÍ PRÁCE

V následující kapitole jsou interpretovány vlastní zjištěné výsledky disertační práce. V první části je provedeno zhodnocení tří realizovaných předvýzkumů, druhá je věnována výsledkům provedeného dotazníkového šetření a ověřování stanovených hypotéz a výsledkům znalostního skóre. Ve třetí části jsou identifikovány nejproblémovější oblasti finanční gramotnosti, které vyplývají z výsledků a jsou navržena obecná doporučení.

4.1 Uskutečněný předvýzkum

Předvýzkumy byly realizovány formou dotazníkového šetření na několika výběrových souborech. Výsledky jednotlivých předvýzkumů jsou uvedeny v následujících subkapitolách (4.1.1 až 4.1.3).

4.1.1 Výsledky předvýzkumu I.

Cílem předvýzkumu bylo zhodnotit úroveň finanční gramotnosti studentů vysokoškolského prezenčního studia s ekonomickým zaměřením v České republice se zřetelem na dílčí oblast spoření a zajištění ve stáří (Beranová et al., 2017).

Dotazníkové šetření bylo realizováno elektronikou formou v průběhu zimního semestru školního roku 2016/17 mezi studenty oboru Podnikání a administrativa na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Praze. Výběrový soubor byl záměrný a dotazníkového šetření o finanční gramotnosti se zúčastnilo 484 respondentů ($n = 484$), z celkového počtu 1727 aktivně studujících oboru Podnikání a administrativa prezenčního studia. Z celkového počtu aktivních studentů studovalo 1093 v bakalářském stupni studia a 634 v magisterském stupni studia. Dle pohlaví se dotazníkového šetření zúčastnilo 71% (346) žen a 29% (138) mužů. To odpovídá celkové struktuře studentů Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze, kde převažují ve studiu ženy. Z celkového počtu respondentů studovalo 54,55% v bakalářském stupni studia a 45,45% v magisterském stupni studia.

Z celkového počtu odpovídajících více než tři čtvrtiny (77,48 %) uvedly, že si již v současnosti ukládají část svých příjmů jako rezervu pro případ nepředvídaných výdajů. O svém zajištění ve stáří již nějakým způsobem uvažovala necelá polovina (48,14 %) respondentů, 27.69% označilo odpověď „ano“ a 20.45% odpověď „spíše ano“. Jednoznačně zápornou odpověď („ne“) označilo 14.05% a s odpovědí „spíše ne“ se ztotožnilo 37,19%

dotazovaných studentů. Z celkového počtu respondentů plánuje 76,24% financovat své potřeby v důchodovém věku pomocí důchodu poskytovaného státem s nutností dalšího způsobu. Z výsledků je patrná nedůvěra respondentů k využití důchodového systému bez dalších způsobů zabezpečení. Zjištěné výsledky byly prezentovány formou vědeckého článku, který je součástí konferenčního sborníku indexovaného v databázi Web of Science (Beranová, et al., 2017).

4.1.2 Výsledky předvýzkumu II.

Cílem předvýzkumu bylo zhodnotit úroveň finanční gramotnosti studentů vysokoškolského prezenčního studia neekonomického zaměření ve vztahu k znalosti základních pojmů spojených s možností čerpání cizích finančních zdrojů (Šíma, Beranová a Navrátilová, 2018).

Dotazníkové šetření bylo realizováno papírovou formou v průběhu zimního semestru školního roku 2017/18 mezi studenty prezenčního studia dvou oborů Tělesná výchova a sport (neekonomicky zaměřený obor) a Management tělesné výchovy a sportu (částečně ekonomicky zaměřený obor) na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. Výběrový soubor byl záměrný a dotazníkového šetření o finanční gramotnosti se zúčastnilo 446 respondentů ($n = 446$). Dle pohlaví se dotazníkového šetření zúčastnilo 37% (165) žen a 63% (281) mužů. To odpovídá struktuře studentů sledovaných oborů, kde převažují mezi studujícími muži. Z celkového počtu respondentů studovalo 56,50% v bakalářském stupni studia a 43,50% v magisterském stupni studia.

Z celkového počtu respondentů ($n = 446$) odpovídajících uvedlo 64,35% domnělou znalost rozdílu mezi debetní a kreditní platební kartou, správně však dokázalo rozdíl definovat pouze 32,74% dotázaných studentů. Nejslabší oblastí s ohledem na znalosti respondentů byla oblast znalosti konkrétní sazby RPSN. Více než 70% všech respondentů nevědělo, co tato zkratka znamená, jak ji vysvětlit, nebo k čemu je využívána. Z výsledků také vyplynula poměrně vysoká neznalost rozdílu mezi pojmy leasing a úvěr. Více než 60% respondentů nedokáže definovat rozdíl mezi těmito pojmy. V rámci realizovaného předvýzkumu byly prokázány statistické závislosti mezi stupněm studia studentů a vybranými znalostmi z oblasti finanční gramotnosti. Zjištěné výsledky byly prezentovány formou vědeckého článku, který je součástí konferenčního sborníku indexovaného v databázi Web of Science (Šíma, Beranová a Navrátilová, 2018).

4.1.3 Výsledky předvýzkumu III.

Cílem předvýzkumu bylo zjistit jaké je chování respondentů v oblasti hospodaření s peněžními prostředky a v návaznosti na to zjistit jaký je vliv výše finančních příjmů respondentů na ochotu realizace nákupu vybrané komodity v České republice. Tento předvýzkum byl zaměřen na možnost propojení oblasti finanční gramotnosti (finanční hospodaření, tvorba rozpočtu ve vztahu k příjmům) a oblast spotřebitelského chování.

Primární data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo realizováno v období roku 2017 a aktivně se jej zúčastnilo celkem 811 respondentů.

Předmětem předvýzkumu, ve vztahu k disertační práci, bylo zhodnocení hospodaření respondentů s vlastními příjmy. Navazující oblastí výzkumu pak byla oblast vlivu finančních příjmů na spotřebitelské chování. Finanční příjmy byly zastoupeny kategorií čistý měsíční příjem. Na otázku ohledně příjmů nechtělo odpovědět 19,6 % (159) respondentů a téměř 10 % (77) ze všech dotázaných uvedlo, že nemá přehled o tom, jaké má jejich domácnost příjmy a výdaje, tedy, že si nesestavují svůj rozpočet. Na otázku proč respondenti nesestavují přehled o příjmech a výdajích, tedy nemají přehled o hospodaření s finančními prostředky, tito respondenti nejčastěji uvedli, že tento přehled netvoří z důvodu nedostatečné časové kapacity pro jeho tvorbu, nebo z důvodu zbytečnosti takového přehledu pro své potřeby. Při následné analýze vlivu výše finančních příjmů na ochotu uvolnění určité části příjmů na realizaci nákupu nebyla prokázána statistická závislost. Zjištěné výsledky budou prezentovány formou vědeckého článku ve vědeckém časopise s IF (článek přijat k publikování v 1/2019 - Beranová, Navrátilová, 2019).

4.2 Výsledky dotazníkového šetření

Tato část disertační práce obsahuje výsledky realizovaného dotazníkového šetření. Otázky jsou rozčleněny podle toho, do jaké oblasti finanční gramotnosti spadají – rozpočtová, cenová a peněžní gramotnost.

4.2.1 Oblast rozpočtové gramotnosti

V rámci oblasti rozpočtové gramotnosti byly prostřednictvím otázek zjišťovány postoje studentů ve vztahu k hospodaření s finančními prostředky, sledování příjmů a výdajů, způsobu sledování příjmů a výdajů, zajištění ve stáří a také přístup k investování finančních prostředků.

Přehled a sledování osobních příjmů a výdajů

Nejprve byli respondenti dotazováni, zda mají přehled o tom, kolik peněžních prostředků mají momentálně k dispozici (celkem v hotovosti, na běžném účtu, na spořicímu účtu, spoření apod.). V tomto případě z celkového počtu respondentů odpovědělo 77,66 % (1 116) respondentů „ano“ tedy, že takový přehled určitě mají. 19,62 % (282) respondentů uvedlo „spíše ano“ a z celkového počtu respondentů uvedlo pouze 2,71 % (39) respondentů, že takový přehled nemají (odpověď „spíše ne“ a „ne“) – sloučení těchto typů odpovědí bylo provedeno z důvodu malého počtu jednoho typu odpovědi. V rámci této otázky byly testovány následující nulové hypotézy.

Tabulka 18 Přehled o financích, které má respondent k dispozici ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₁	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na pohlaví.	6,82	7,81	-	-
H0₂	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na vysoké školy.	36,77	9,49	X	0,11
H0 ₃	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na zaměření fakulty.	1,46	5,99	-	-
H0 ₄	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na stupni studia.	0,55	7,81	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Jak uvádí tabulka s přehledem hypotéz, byla prokázána závislost ve vztahu k jedné proměnné – vysoké škole. Strukturu odpovědí uvádí Tabulka 19.

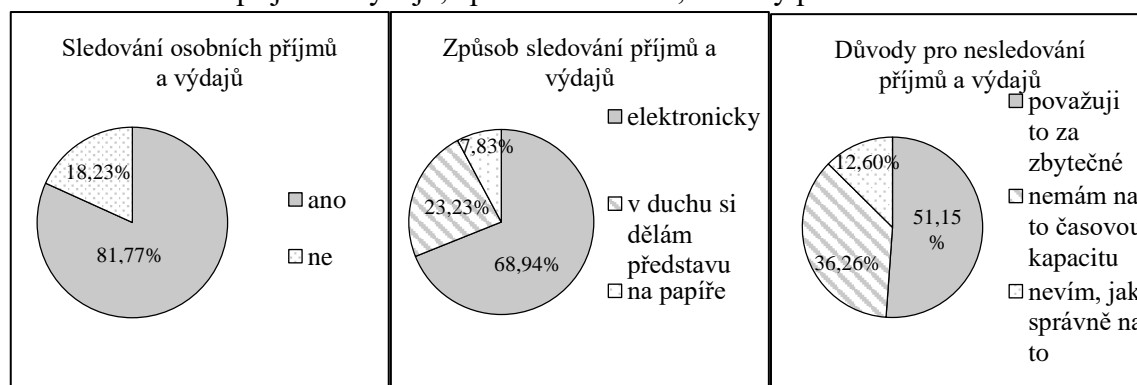
Tabulka 19 Přehled respondenta o tom, kolik peněz má nyní k dispozici ve vztahu k vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne, ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	176	67,95 %	70	27,03 %	13	5,02 %	259	100 %
MEU	234	71,78 %	79	24,23 %	13	3,99 %	326	100 %
ČZU	706	82,86 %	133	15,61 %	13	1,53 %	852	100 %
Celkem	1 116	77,67 %	282	19,63 %	39	2,70 %	1 437	100 %
	Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace						Statistika	
JČU	-4,14	---	3,31	+++	2,52	+	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	-2,90	--	2,38	+	1,61	0	36,77 > 9,49	
ČZU	5,71	+++	-4,62	---	-3,35	---	H0₂ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Výsledky (Tabulka 19) ukazují, že hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi přehledem respondenta o stavu prostředků, které má k dispozici a druhem studované školy. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,11 a odpovídá tak slabé závislosti. Rozdíl mezi teoretickými a empirickými četnostmi byl ověřen pomocí adjustovaných reziduí, která jsou doplněná o znaménkovou notaci. Rozdíl mezi četnostmi byl prokázán na hladině významnosti 0,001 v odpovědích „ano“ a „spíše ano“, kdy ze znaménkové notace lze usuzovat, že studenti ČZU deklarují přehled o svých prostředcích, kdy jednoznačně označovali odpověď „ano“ (82,86 % z celkového počtu respondentů ČZU), a výrazně méně odpovídali „spíše ano“ a „spíše ne a ne“ oproti tomu studenti JČU se přiklínili k odpovědi „spíše ano“. Z hlediska sledování příjmů a výdajů poskytuje základní vhlad níže uvedený graf (Graf 5). Výsledky jednotlivých oblastí jsou komentovány níže u každé otázky samostatně.

Graf 5 Sledování příjmů a výdajů, způsob sledování, důvody pro nesledování

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z hlediska sledování osobních příjmů a výdajů, tedy v otázce zda si respondenti tvoří svůj rozpočet, odpovědělo 81,77 % (1 175) osob „ano“. Respondentů, kteří nesledují své příjmy a výdaje a tedy si svůj rozpočet netvoří je přibližně pětina z celkového počtu, konkrétně 18,23 % (262). V rámci této otázky byly testovány následující nulové hypotézy:

Tabulka 20 Přehled o financích, které má respondent k dispozici ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₅	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na pohlaví.	1,41	3,84	-	-
H0 ₆	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na druhu vysoké školy.	1,96	5,99	-	-
H0₇	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na zaměření fakulty.	4,47	3,84	X	0,07
H0 ₈	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na stupni studia.	1,99	3,84	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z tabulky s přehledem hypotéz vyplývá, že byla prokázána závislost ve vztahu k jedné proměnné – zaměření studované fakulty. Strukturu odpovědí uvádí Tabulka 21.

Tabulka 21 Sledování příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) ve vztahu k zaměření fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	730	80,13 %	181	19,87 %	911	100 %
NEEKO	445	84,60 %	81	15,40 %	526	100 %
Celkem	1 175	81,77 %	262	18,23 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
EKO	-2,11	-	2,11	+	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	2,11	+	-2,11	-	4,47 > 3,84	
H0₇ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Tabulka 21 s výsledky ukazuje, že hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje, tedy zda si tvoří svůj rozpočet a zaměřením fakulty. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,06 a odpovídá tak velmi slabé závislosti. To potvrzuje také analýza adjustovaných reziduí a znaménková notace, kde byl na hladině významnosti 0,05 prokázán statistický rozdíl. Ze znaménkové notace vyplývá, že sledování příjmů a výdajů, tedy volba „ano“ (84,60 %) byla častěji volena studenty neekonomicky zaměřené fakulty.

V návaznosti na výše uvedenou otázku bylo dále zjišťováno, jakým způsobem sledují respondenti své příjmy a výdaje. V další otázce tedy odpovídali pouze ti respondenti, kteří uvedli, že své příjmy a výdaje sledují a že si tvoří svůj rozpočet. Jednalo se 1 175

odpovídajících osob. V rámci této otázky byly testovány následující nulové hypotézy, které byly pro otázku stanoveny.

Tabulka 22 Způsob sledování příjmů a výdajů ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₉	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na pohlaví.	14,66	5,99	X	0,11
H0 ₁₀	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na vysoké škole.	10,50	9,49	X	0,10
H0 ₁₁	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na zaměření fakulty.	1,35	7,81	-	-
H0 ₁₂	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na stupni studia.	0,67	7,81	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z tabulky s přehledem hypotéz (Tabulka 22) vyplývá, že způsob sledování osobních příjmů a výdajů a tedy tvorba rozpočtu závisí na dvou sledovaných proměnných. Struktura odpovědí obou otázek je uvedena v tabulkách níže (Tabulka 23, Tabulka 24). Z výsledků je patrné, že u respondentů je nejčastější možností pro sledování příjmů a výdajů volena elektronická podoba (excel, aplikace pro rozpočet v mobilním telefonu a další nástroje). Možnost sledovat příjmy elektronicky zvolilo 68,94 % (810) respondentů. Další častou odpovědí bylo „v duchu si dělám představu“, kterou zvolilo 23,23 % (273) respondentů. Nejméně využívanou variantou pro sledování příjmů a výdajů byla volba „na papíře“, kterou uvedlo pouze 7,83 % (92) dotázaných.

Tabulka 23 Způsob sledování příjmů a výdajů ve vztahu k pohlaví respondenta

Pohlaví/ odpověď	Elektronicky		V duchu si dělám představu		Na papíře		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci pohlaví
Žena	468	68,42 %	146	21,35 %	70	10,23 %	684	100 %
Muž	342	69,65 %	127	25,87 %	22	4,48 %	491	100 %
Celkem	810	68,94 %	273	23,23 %	92	7,83 %	1437	100 %
	Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace						Statistika	
Žena	-0,45	0	-1,81	0	3,62	+++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	0,45	0	1,81	0	-3,62	---	14,66 > 5,99	
	H0₉ lze zamítnout							

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Po porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možná nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi způsobem sledování osobních příjmů a výdajů a pohlavím respondenta. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,11 a odpovídá tak slabé závislosti. Analýza adjustovaných reziduí však na hladině významnosti 0,001 odhalila statisticky významnou závislost ve způsobu sledování příjmů a výdajů „na papíře“, kterou významně častěji využívají ženy (10,23 %) před muži (4,48 %).

Závislost v oblasti způsobu sledování příjmů a výdajů se také projevila ve vztahu k další proměnné a strukturu odpovědí udává Tabulka 24.

Tabulka 24 Způsob sledování příjmů a výdajů ve vztahu k vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Elektronicky		V duchu si dělám představu		Na papíře		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	146	71,57 %	47	23,04 %	11	5,39 %	204	100 %
MEU	166	61,48 %	76	28,15 %	28	10,37 %	270	100 %
ČZU	498	71,04 %	150	21,40 %	53	7,56 %	701	100 %
Celkem	810	68,94 %	273	23,23 %	92	7,83 %	1 175	100 %
	Hodnota adjustovaných reziduí/známková notace						Statistika	
JČU	0,89	0	-0,07	0	-1,43	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	-3,02	--	2,18	+	1,77	0	10,50 > 9,49	
ČZU	1,90	0	-1,81	0	-0,42	0	H0₁₀ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je mírně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možná nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi způsobem sledování osobních příjmů a výdajů a studovanou vysokou školou respondenta. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,10 a vykazuje tedy velmi slabou závislost. To potvrdila i analýza pomocí adjustovaných reziduí, která udává, že teoretické a empirické četnosti jsou skutečně rozdílné v malé míře. Tuto skutečnost doplňuje také známková notace, která uvádí, že na hladině významnosti 0,05 jsou rozdíly především u studentů, kteří studují MEU ve vztahu k elektronickému sledování své finanční situaci, kdy tuto variantu volili studenti MEU (61,48 %) méně než respondenti dvou jiných vysokých škol.

Ve vztahu k otázce, zda respondenti sledují své příjmy a výdaje, tedy zda si tvoří svůj rozpočet, odpovědělo 18,23 % (262) respondentů, že své příjmy a výdaje nesledují. V návaznosti na to bylo zjišťováno, z jakého důvodu své příjmy a výdaje nesledují. K této otázce byly stanoveny následující 4 nulové hypotézy.

Tabulka 25 Důvody nesledování příjmů a výdajů ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0₁₃	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na pohlaví.	10,47	5,99	X	0,20
H0 ₁₄	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na vysoké škole.	0,28	9,49	-	-
H0 ₁₅	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na zaměření fakulty.	1,68	7,81	-	-
H0 ₁₆	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na stupni studia.	5,26	7,81	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z výsledků (Tabulka 25) vyplývá, že důvody pro netvoření si přehledu o svých osobních příjmech a výdajích souvisí pouze s jednou proměnou – pohlavím respondentů. Z uvedených výsledků vyplývá, že nejčastějším důvodem pro netvoření si přehledu o svých příjmech a výdajích je to, že takovou činnost respondenti považují za zbytečnou, celkově má tuto myšlenku více než polovina dotázaných 51,15 % (134). Časovou kapacitu na tvorbu vlastního přehledu o příjmech a výdajích nemá 36,26 % (95) respondentů. Pouze 12,60 % (33) uvedlo odpověď „nevím jak správně na to“. Byla také možnost vlastní odpovědi, kterou však nikdo z dotázaných nezvolil.

Tabulka 26 Důvody pro nesledování příjmů a výdajů ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Považuji to za zbytečné		Nemám na to časovou kapacitu		Nevím jak správně na to		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci pohlaví
Žena	62	43,66 %	64	45,07 %	16	11,27 %	142	100 %
Muž	72	60,00 %	31	25,83 %	17	14,17 %	120	100 %
Celkem	134	51,15 %	95	36,26 %	33	12,60 %	262	100 %
	Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace						Statistika	
Žena	-2,64	--	3,23	++	-0,70	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	2,64	++	-3,23	--	0,70	0	10,47 > 5,99	
							H0₁₃ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi důvody proč respondent nesleduje své osobní příjmy a výdaje a pohlavím respondentů. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,20 a odpovídá tak spíše slabé závislosti. Statisticky významné rozdíly mezi teoretickými a empirickými četnostmi byly vyhledány a testovány metodou adjustovaných reziduí a doplněny znaménkovou notací. Rozdíl mezi empirickou a teoretickou četností na hladině významnosti 0,01 ukazuje, že statisticky významně považují tvorbu přehledu o svých příjmech a výdajích za zbytečně více muži (60,00 %, 72) než ženy (43,66%, 62), oproti tomu ženy (45,07 %, 64) uváděly častěji důvod nedostatku časové kapacity na takovou činnost než muži (25,83 %, 31).

Dále byl zkoumán postoj respondentů otázkou, zda si ukládají část svých příjmů jako rezervu pro případ nepředvídatelné situace, tedy zda si tvoří jakousi finanční rezervu. Z celkového počtu odpovídajících jich deklarovalo 76,83 % (1 104), že si ukládá část svých příjmů pro nepředvídatelné situace či pro jiné potřeby. Ostatní respondenti 23,17 % (333) uvedli, že si takovou rezervu netvoří. V rámci této otázky byly testovány 4 nulové hypotézy, které byly stanoveny.

Tabulka 27 Ukládání části příjmů jako rezervy ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0₁₇	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na pohlaví.	6,66	3,84	X	0,09
H0 ₁₈	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na vysoké škole.	5,34	5,99	-	-
H0₁₉	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na zaměření fakulty.	13,10	3,84	X	0,10
H0 ₂₀	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na stupni studia.	0,01	3,84	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Tabulka 27 uvádí výsledky testovaných nulových hypotéz, vyplývá z ní, že ukládání části příjmů jako rezervy pro případ nějaké nepředvídatelné situace, souvisí se dvěma proměnnými.

Tabulka 28 Ukládání části příjmů jako rezervy ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci pohlaví
Žena	655	79,30 %	171	20,70 %	826	100 %
Muž	449	73,49 %	162	26,51 %	611	100 %
Celkem	1 104	76,83 %	333	23,17 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
Žena	2,58	++	-2,58	--	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	-2,58	--	2,58	++	6,66 > 3,84	
H0₁₇ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Ze struktury odpovědí ve vztahu k pohlaví respondentů vyplývá, že více než polovina z těch, kdo odpověděli, že si ukládají část svých příjmů jako rezervu, jsou ženy. V případě těch, kdo si takovou rezervu netvoří, je poměr mužů a žen téměř vyrovnaný. Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda si respondent ukládá část svých příjmů jako rezervu a pohlavím respondentů. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,09 a jedná se tedy o velmi slabou závislost. Závislosti mezi konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. K jejich interpretaci napomáhá znaménková notace, ze které lze vyčíst, že statisticky významnější rozdíl na hladině 0,01 je u žen (79,30 %, 655), které si ve větší míře než muži (73,49 %, 449) ukládají část příjmů jako rezervu.

Ve stejné otázce se také projevil vztah mezi ukládáním příjmů jako rezervy a zaměřením studované fakulty. Strukturu odpovědí uvádí Tabulka 29.

Tabulka 29 Ukládání části příjmů jako rezervy ve vztahu k zaměření studované fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	672	73,77 %	239	26,23 %	911	100 %
NEEKO	432	82,13 %	94	17,87 %	526	100 %
Celkem	1 104	76,83 %	333	23,17 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
EKO	-3,62	---	3,62	+++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	3,62	+++	-3,62	---	13,10 > 3,84	
H0₁₉ lze zamítnout						

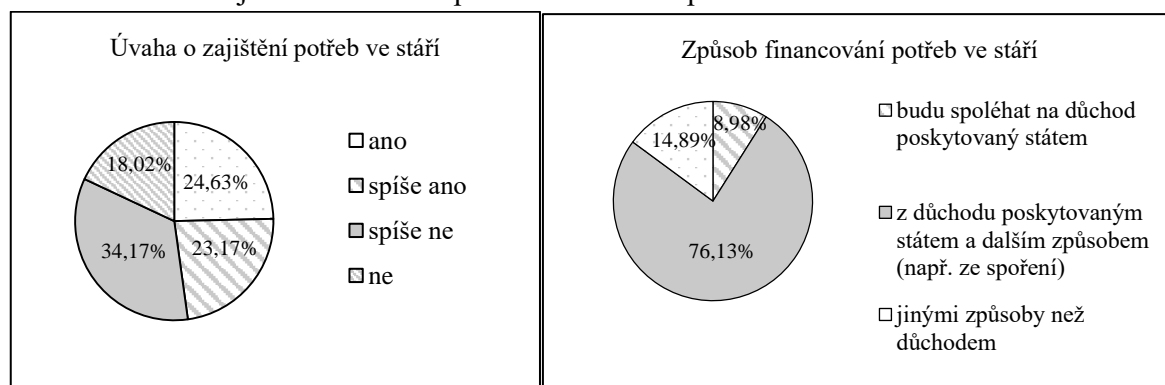
Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda si student ukládá část svých příjmů jako rezervu a zaměřením fakulty – ekonomicky zaměřená a neekonomicky zaměřená. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,10 a jedná se tedy o slabou závislost. Rozdíl mezi empirickou a teoretickou četností na hladině významnosti 0,001 udává hodnota adjustovaných reziduí a je tedy prokázána statisticky významná závislost. Největší rozdíl z hlediska teoretických a empirických četností je v odpovědi „ne“ u neekonomicky zaměřených studentů, kde se empirická četnost od četnosti teoretické liší o více než 20%. Z hodnot znaménkové notace lze usuzovat na svědomitější ukládání části svých příjmů pro nepředvídatelné situace u studentů neekonomicky zaměřených fakult (82,13 %, 432).

Problematika zajištění ve stáří

V souvislosti s hospodařením s vlastními prostředky byli respondenti také dotazováni na oblast zajištění ve stáří a způsob financování svého života v tomto věku. Nejprve tedy byli respondenti dotázáni, zda nad svým zajištěním ve stáří vůbec přemýšlejí. Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti, z nichž 24,63 % (354) uvedlo, že se nad touto problematikou zamysleli – odpověď „ano“. 23,17 % (333) odpovídajících osob uvedlo odpověď „spíše ano“. Nejvíce byla zastoupena odpověď „spíše ne“, kterou uvedlo 34,17 % (491) osob. 17,61 % (253) respondentů odpovědělo „ne“, tedy, že se nad touto problematikou dosud nezamýšleli. Zanedbatelná část respondentů odpověděla „nevím“, jednalo se o 0,42 % (6) respondentů, z důvodu malého počtu zastoupení této odpovědi byla tato varianta sloučena s odpovědí „ne“. Základní vzhled to problematiky zajištění stáří poskytuje graf níže (Graf 6).

Graf 6 Úvaha o zajištění ve stáří a způsob financování potřeb v důchodovém věku

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 30 Úvaha o zajištění ve stáří ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0₂₁	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na pohlaví.	9,57	7,81	X	0,11
H0 ₂₂	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na vysoké škole.	12,37	12,59	-	-
H0 ₂₃	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na zaměření fakulty.	3,74	7,81	-	-
H0 ₂₄	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na stupni studia.	2,55	7,81	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Tabulka 30 udává, že z testovaných hypotéz byla prokázána závislost pouze k jedné ze sledovaných proměnných – pohlaví respondenta. Strukturu odpovědí udává Tabulka 31.

Tabulka 31 Úvaha o zajištění ve stáří ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne, nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví
Žena	183	22,16 %	206	24,94%	295	35,71%	142	17,19%	826	100 %
Muž	171	27,98%	127	20,79%	196	32,08%	117	19,15%	611	100 %
Celkem	354	24,63 %	333	23,17 %	491	34,17 %	259	18,02 %	1437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace									Statistika	
Žena	-2,54	-	1,84	0	1,44	0	-0,95	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	2,54	+	-1,84	0	-1,44	0	0,95	0	9,57 > 7,81	
									H0₂₁ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda student přemýšlel o svém zajištění ve stáří a pohlavím. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,11 a jedná se tedy o slabou závislost. Rozdíl mezi empirickou a teoretickou četností na hladině významnosti 0,05 byl prokázán v odpovědi „ano“, kdy tuto variantu statisticky významněji volili muži (27,98%, 171) oproti ženám (22,16 %, 183).

V návaznosti na tuto otázku byla položena otázka na způsob financování potřeb v důchodovém věku. Nejčastěji byla zvolena varianta odpovědi „z důchodu poskytovaným státem a dalším způsobem (ze spoření aj.)“, tuto odpověď deklarovalo 76,13 % (1 094) respondentů. Druhá nejčastěji volená odpověď byla „jiným způsobem“, kterou uvedlo 14,89 % (214) respondentů. K této odpovědi se dále mohli odpovídající osoby vyjádřit a nejčastěji byla uváděna odpověď jiného způsobu formou: pomocí příjmů z nakoupených nemovitostí nebo jiných aktiv (akcie), pomocí renty, objevila se také odpověď zajištění od rodičů. Nejméně respondentů 8,98 % (129)

uvedlo, že plánuje své potřeby v důchodovém věku financovat „pouze důchodem, který je poskytovaný státem). Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené hypotézy.

Tabulka 32 Způsob financování potřeb ve stáří ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₂₅	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na pohlaví.	43,45	5,99	X	0,17
H0 ₂₆	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na vysoké škole.	72,68	9,49	X	0,16
H0 ₂₇	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na zaměření fakulty.	6,33	5,99	X	0,07
H0 ₂₈	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na stupni studia.	0,46	5,99	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Tabulka 32, která shrnuje výsledky testovaných hypotéz, udává, že v otázce způsobu financování potřeb ve stáří byla prokázána závislost s pohlavím, vysokou školou a zaměřením fakulty respondentů. Struktura odpovědí k otázce je uvedena níže v tabulkách (Tabulka 33, Tabulka 34).

Tabulka 33 Způsob financování potřeb v důchodu ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Důchodem od státu		Důchodem a dalším způsobem		Jiným způsobem		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci pohlaví
Žena	86	10,41 %	660	79,90 %	80	9,69 %	826	100 %
Muž	43	7,04 %	434	71,03 %	134	21,93 %	611	100 %
Celkem	134	8,98 %	95	76,13 %	33	14,89 %	1437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace							Statistika	
Žena	2,21	+	3,90	+++	-6,45	---	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	-2,21	-	-3,90	---	6,45	+++	43,45 > 5,99	
							H0₂₅ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi plánovaným způsobem financování svých potřeb ve stáří a pohlavím respondentů. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,17 a jedná se tedy o slabou závislost. Závislosti mezi konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. K jejich interpretaci napomáhá znaménková notace, ze které lze vyčíst, že statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 je v odpovědi „důchodem a dalším jiným způsobem“, kdy tuto odpověď volili jednoznačně častěji ženy (79,90 %, 660) i v odpovědi „jiným způsobem“, kterou volili výrazně častěji muži (21,93 %, 80

134). U odpovědi „důchodem poskytovaným státem“ byla prokázána statistická významnost pouze na hladině 0,05, kdy tedy tuto odpověď volili mírně častěji ženy (10,41 %, 86) než muži (7,04 %, 43). Z hlediska odpovědí lze usuzovat, že muži nechtějí být v důchodovém věku odkázáni na důchod a uvažují více o tom, jak by se mohli sami zabezpečit.

Tabulka 34 Způsob financování potřeb v důchodu ve vztahu k vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Důchodem od státu		Důchodem a dalším způsobem		Jiným způsobem		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	57	22,01 %	171	66,02 %	31	11,97 %	259	100 %
MEU	31	9,51 %	250	76,69 %	45	13,80 %	326	100 %
ČZU	41	4,81 %	673	78,99 %	138	16,20 %	852	100 %
Celkem	810	8,98 %	273	76,13 %	92	14,89 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace							Statistika	
JČU	8,10	+++	-4,21	---	-1,46	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	0,38		0,27		-0,63	0	72,68 > 9,49	
ČZU	-6,67	---	3,07	++	1,68	0	H0₂₆ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi plánovaným způsobem financování svých potřeb ve stáří a studovanou vysokou školou respondentů. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,16 a jedná se tedy o slabou závislost. Závislosti mezi konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. Byl nalezen statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 v odpovědi „důchodem poskytovaným státem“, kdy tuto odpověď volili jednoznačně častěji respondenti JČU (22,01 %, 57), kdy tuto variantu upřednostňovali nad odpovědí „důchodem a dalším způsobem“. Naopak studenti ČZU uváděli variantu „důchodem od státu“ významně méně (4,81 %, 41), oproti teoretickým četnostem a statisticky významně na hladině 0,01 více volili variantu „důchodem a dalším způsobem“ (78,99 %, 673).

Tabulka 35 Způsob financování potřeb v důchodu ve vztahu k zaměření fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Důchodem od státu		Důchodem a dalším způsobem		Jiným způsobem		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	74	8,12 %	687	75,41 %	150	16,47 %	911	100 %
NEEKO	55	10,46 %	407	77,38 %	64	12,16 %	526	100 %
Celkem	129	8,98 %	1 094	76,13 %	214	14,89 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace							Statistika	
EKO	-1,49	0	-0,84	0	2,20	+	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	1,49	0	0,84	0	-2,20	-	6,33 > 5,59	
							H0₂₇ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je mírně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možnou nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi způsobem financování svých potřeb ve stáří a zaměřením studované fakulty. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,07 a vykazuje tedy velmi slabou závislost. To potvrdila i analýza pomocí adjustovaných reziduí, která udává, že teoretické a empirické četnosti jsou skutečně rozdílné v malé míře. Tuto skutečnost doplňuje také znaménková notace, kterou bylo zjištěno, že na hladině významnosti 0,05 jsou rozdíly především v odpovědi „jiným způsobem“ kde tuto odpověď volili více studenti, kteří studují fakultu s ekonomickým zaměřením (16,47 %, 150), z čehož lze usuzovat, že studenti s ekonomickým zaměřením se domnívají, že se dokáží na stáří zajistit jiným způsobem, než studenti s neekonomickým zaměřením (12,16 %, 64).

Postoje a přístup k investování a spoření

Další zkoumanou oblastí v rámci rozpočtové gramotnosti jsou postoje a přístup ke spoření a investování. Tato otázka se váže i k výše uvedené oblasti zajištění na stáří, kdy velmi často byla zmíněna odpověď, že se respondenti hodlají na stáří zajistit pomocí dalšího způsobu – spořením nebo investicí do aktiva. Vzhledem k tomu, že se respondenty jsou vysokoškolští studenti, mohou instrumenty k investování a spoření využívat v plné míře, proto je tato otázka velmi aktuální. Respondenti byli dotazováni co pro ně při investování nebo výběru spoření (i teoreticky) hraje největší roli – byli dotazováni na výnos, riziko a likviditu.

Vztah respondentů k riziku při investování a spoření rekapituluje otázka, zda respondent upřednostňuje ty nejméně rizikové investice či spoření. Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 36 Upřednostnění nejméně rizikové investice ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₂₉	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na pohlaví.	46,47	9,49	X	0,18
H0 ₃₀	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávislá vysoké škole.	31,73	15,51	X	0,11
H0 ₃₁	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na zaměření fakulty.	33,87	9,49	X	0,15
H0 ₃₂	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na stupni studia.	7,57	9,49	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedeného vyplývá (Tabulka 36), že byly prokázány závislosti mezi tím, zda student upřednostňuje nejméně rizikové investice či spoření a pohlavím respondenta, studovanou vysokou školou i zaměřením fakulty. Výsledky ukazují, že respondenti nejčastěji volili odpověď „spíše ano“ 50,66 % (728). Jednoznačnou odpověď „ano“ deklarovalo 28,53 % (410) respondentů. Odpověď „spíše ne“ byla zastoupena 11,97 % (172) respondenty. Jasnou odpověď „ne“ uvedlo 3,83 % (55) osob a odpověď „nevím“ uvedeno 5,01 % (72) osob. Z těchto výsledků je možné usuzovat, že respondenti jsou v přístupu k investicím či spořením ve vztahu k jejich rizikovosti velmi opatrní. Jednotlivé odpovědi a jejich struktura jsou uvedeny níže.

Tabulka 37 Upřednostnění nejméně rizikové investice či spoření ve vztahu k pohlaví

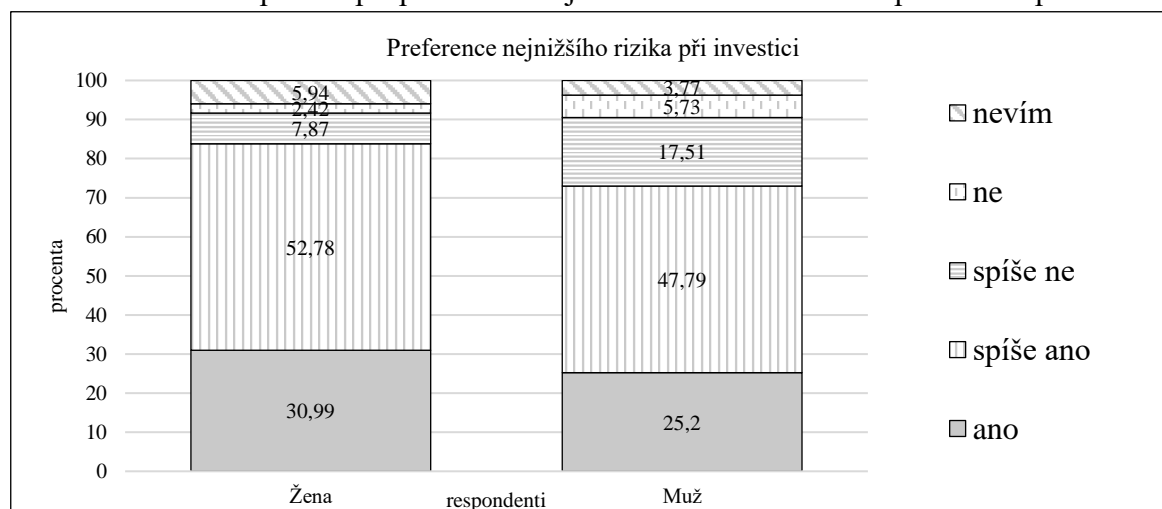
Pohlaví/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví
Žena	256	30,99%	436	52,78%	65	7,87%	20	2,42%	49	5,94%	777	100%
Muž	154	25,20%	292	47,79%	107	17,51%	35	5,73%	23	3,77%	588	100%
Celkem	410	28,53%	728	50,66%	172	11,97%	55	3,83%	72	5,01%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
Žena	2,40	+	1,87	0	-	---	-	--	1,86	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	-	-	-	0	5,57	+++	3,23	++	-	0	46,47 > 9,49	
											H0₂₉ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je výrazně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent upřednostňuje při výběru investice či spoření ty nejméně rizikové a pohlavím respondentů. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,18 a jedná se tedy o slabou závislost. Závislosti mezi

konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. Byl nalezen statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 v odpovědi „spíše ne“, kterou volili častěji muži (17,51 %, 107) než ženy (7,87 %, 65) a na hladině 0,01 v odpovědi „ne“, kterou volili taktéž častěji muži (5,73 %, 35) před ženami (2,42 %, 20). Statisticky významný rozdíl na hladině 0,05 je u odpovědi „ano“, kdy tuto odpověď volily častěji ženy (30,99 %, 256). Z uvedeného lze usuzovat větší opatrnost žen při volbě investice či spoření ve vztahu k riziku než u mužů, kteří jsou ochotni více riskovat.

Graf 7 Struktura odpovědí při preferenci nejnižšího rizika z hlediska pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z grafického znázornění (Graf 7) je patrná disproporce odpovědí z hlediska pohlaví respondentů. U žen jednoznačně převládala odpověď „ano“ (17,81 %) a „spíše ano“ (30,34 %), u mužů taktéž, ale v menší míře. Odpověď „ano“ volilo 10,72 % mužů a „spíše ano“ volilo 20,32 % mužů.

Tabulka 38 Upřednostnění nejméně rizikové investice či spoření ve vztahu k vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy
JČU	95	36,68%	107	41,31%	35	13,51%	16	6,18%	6	2,32%	259	100%
MEU	101	30,98%	159	48,77%	33	10,12%	10	3,07%	23	7,06%	326	100%
ČZU	214	25,12%	462	54,23%	104	12,21%	29	3,40%	43	5,04%	852	100%
Celkem	410	28,53%	728	50,66%	172	11,97%	55	3,83%	72	5,01%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
JČU	3,21	++	- 3,32	---	0,85	0	2,73	++	- 2,19	-	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	1,11	0	- 0,78	0	- 1,17	0	- 0,81	0	1,92	0	31,73 > 15,51	
ČZU	- 3,46	0	3,26	0	0,33	0	- 1,01	0	0,08	0	H₀₃₀ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možná nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent upřednostňuje při výběru spoření nebo investice tu nejméně rizikovou ve vztahu k vysoké škole, kterou respondent studuje. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,11 a vykazuje tedy velmi slabou závislost. Při bližším zkoumání pomocí adjustovaných reziduí byl zjištěn statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 mezi teoretickými a empirickými četnostmi v odpovědi „spíše ano“ u studentů JČU (41,31%, 107), kteří volili tuto variantu výrazně méně. Na hladině 0,01 byl zjištěn rozdíl mezi četnostmi u odpovědi respondentů JČU „ano“ (36,68 %, 95) a „ne“ (6,18 %, 16). Z uvedeného vyplývá, že studenti JČU se při rozhodování o výběru nejméně rizikové investice nebo spoření přiklánějí k odpovědi „ano“ oproti odpovědi „spíše ano“, rizikovost investice nebo spoření pro ně tedy hraje důležitou roli.

Tabulka 39 Upřednostnění nejméně rizikové investice či spoření ve vztahu k zaměření studované fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty
EKO	225	24,70%	477	52,36%	129	14,16%	43	4,72%	37	4,06%	911	100%
NEEKO	185	35,17%	251	47,72%	43	8,17%	12	2,28%	35	6,66%	526	100%
Celkem	410	28,53%	728	50,66%	172	11,97%	55	3,83%	72	5,01%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
EKO	- 4,24	---	1,70	0	3,37	+++	2,32	+	- 2,17	-	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	4,24	+++	- 1,70	0	- 3,37	---	- 2,32	-	2,17	+	33,87 > 9,49	
H₀₃₁ lze zamítnout												

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je výrazně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent upřednostňuje při výběru investice či spoření ty nejméně rizikové a zaměřením fakulty respondentů. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,15 a jedná se tedy o slabou závislost. Závislosti mezi konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. Byl nalezen statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 v odpovědi „ano“, kterou volili výrazně častěji respondenti neekonomicky zaměřených fakult (35,17%, 185) a v odpovědi „spíše ne“, kterou volili častěji studenti ekonomicky zaměřených fakult (14,16 %, 129). Z uvedeného vyplývá, že studenti neekonomicky zaměřených fakult jsou v ohledu rizikovosti investice a spoření velmi obezřetní a rizikovost pro ně hraje podstatnou roli.

Další otázkou ve vztahu k investování a spoření byla otázka zaměřená na to, zda je pro respondenta důležité, aby měl investované prostředky kdykoliv k dispozici. Nejčastější odpovědí v tomto případě byla odpověď „spíše ano“, kterou deklarovalo 45,37 % (652) dotazovaných. 25,33 % (364) respondentů volilo odpověď „ano“, 21, 50 % (309) respondentů volilo odpověď „spíše ne“ a pouze 4,45 % (64) osob odpovědělo „ne“. Odpověď nevím uvedlo minimum respondentů, konkrétně 3,34 % (48). Z uvedeného vyplývá, že studenti se zamýšlejí nad otázkou dostupnosti svých investovaných prostředků. Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 40 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0₃₃	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na pohlaví.	33,22	9,49	X	0,15
H0 ₃₄	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na vysoké škole.	9,10	15,51	-	-
H0₃₅	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na zaměření fakulty.	16,96	9,49	X	0,11
H0 ₃₆	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na stupni studia.	8,41	9,49	-	-

Zdroj: vlastní průzkum, 2018

V této otázce byly prokázány závislosti ve vztahu k pohlaví respondentů a k zaměření studované fakulty. Struktury jednotlivých odpovědí jsou uvedeny v tabulkách níže (Tabulka 41, Tabulka 42).

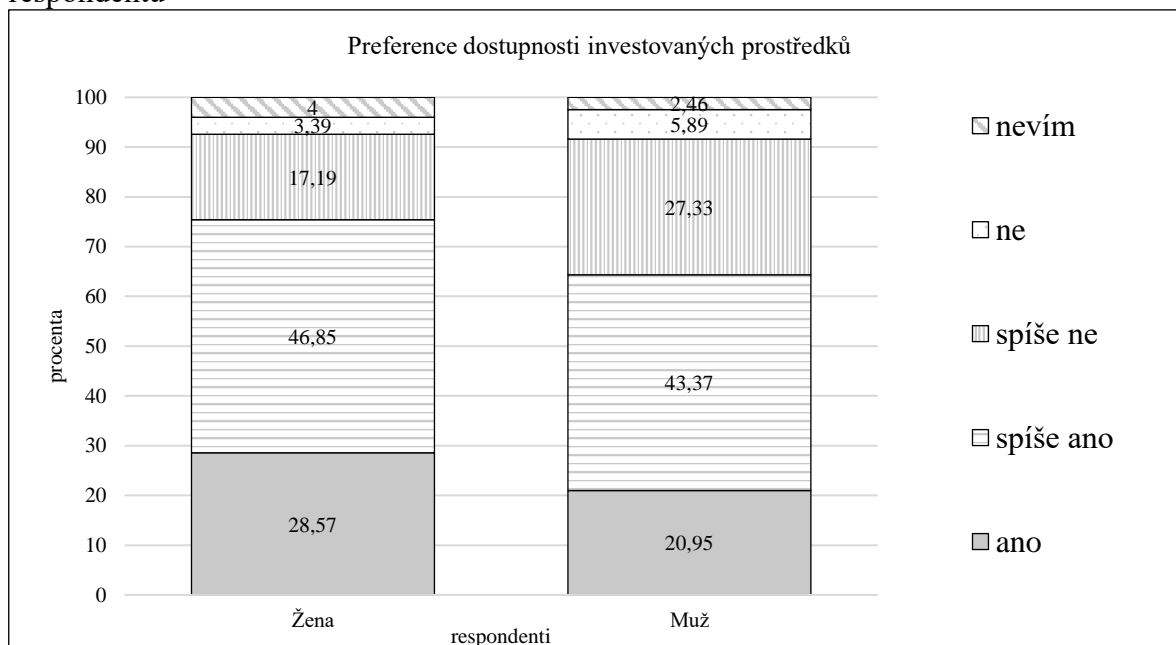
Tabulka 41 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví
Žena	236	28,57%	387	46,85%	142	17,19%	28	3,39%	33	4,00%	826	100%
Muž	128	20,95%	265	43,37%	167	27,33%	36	5,89%	15	2,46%	611	100%
Celkem	364	25,33%	652	45,37%	309	21,50%	64	4,45%	48	3,34%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
Žena	3,28	++	1,31	0	4,63	---	2,27	-	1,61	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	- 3,28	--	- 1,31	0	4,63	+++	2,27	+	- 1,61	0	33,22 > 9,49	
											H0₃₃ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je výrazně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent preferuje dostupnost investovaných prostředků a pohlavím. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,16 a jedná se tedy o slabou závislost. Závislosti mezi konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. Byl nalezen statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 v odpovědi „spíše ne“, kterou volili výrazně častěji muži (27,33 %, 167) než ženy (17,19 %, 142). Na hladině 0,01 byl nalezen rozdíl v odpovědi „ano“, kterou volili častěji ženy (28,57 %, 236) než muži (20,95 %, 128). Z takového výsledku je možné usuzovat, že pro ženy je jednoznačně důležitější mít investované prostředky k dispozici než pro muže.

Graf 8 Struktura odpovědí při preferenci dostupnosti prostředků z hlediska pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

V grafickém znázornění (Graf 8) jsou sumarizovány odpovědi respondentů podle pohlaví. Z uvedeného je patrné, že ženy volily jednoznačnou odpověď „ano“ (28,57 %) a „spíše ne“ (27,33 %) častěji muži. Ti volili odpověď „ano“ (20,95 %) a „spíše ano“ (43,37 %).

Tabulka 42 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k zaměření fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci fakulty
EKO	206	22,61 %	418	45,88 %	213	23,38 %	48	5,27%	26	2,86%	911	100%
NEEKO	158	30,04 %	234	44,49 %	96	18,25 %	16	3,04%	22	4,18%	526	100%
Celkem	410	28,53 %	728	50,66 %	172	11,97 %	55	3,83%	72	5,01%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
EKO	-	--	0,51	0	2,28	+	1,97	+	-	1,35	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.
NEEKO	3,12	++	-	0	2,28	-	1,97	-	1,35	0	16,96 > 9,49	H₀₃₅ lze zamítnout

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možnou nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi

tím, zda respondent preferuje dostupnost investovaných prostředků a zaměřením studované fakulty. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,11 a vykazuje slabou závislost. Při bližším zkoumání pomocí adjustovaných reziduí byl zjištěn statisticky významný rozdíl na hladině 0,01 mezi teoretickými a empirickými četnostmi v odpovědi „ano“, kdy takto odpovídali více studenti neekonomicky zaměřených fakult (30,04 %, 158). Z takového výsledku lze usuzovat, že studenti neekonomicky zaměřených fakult upřednostňují takové spoření nebo investici, kde mají vložené prostředky k dispozici.

Poslední otázkou ve vztahu k investování a spoření byla otázka zaměřená na to, zda respondent upřednostňuje spoření nebo investici s nejvyšším možným výnosem. V této otázce odpovědělo z celkového počtu 26,58 % (382) respondentů „ano“, 40,01 % (575) respondentů se přiklonilo k variantě „spíše ano“. Odpověď „spíše ne“ volilo 23,17 % (333) odpovídajících a odpověď „ne“ deklarovalo pouze 4,73 (68) respondentů. Variantou „nevím“ se k otázce vyjádřilo 5,50 % (79) osob. V rámci této otázky byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 43 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₃₇	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na pohlaví.	20,84	9,49	X	0,12
H0 ₃₈	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na vysoké škole.	27,94	15,51	X	0,10
H0 ₃₉	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na zaměření fakulty.	7,53	9,49	-	-
H0 ₄₀	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na stupni studia.	8,41	9,49	-	-

Zdroj: vlastní průzkum, 2018

Následující tabulky (Tabulka 44, Tabulka 45) podávají přehled o jednotlivých hypotézách, které lze zamítnout a uvádí struktury jednotlivých odpovědí.

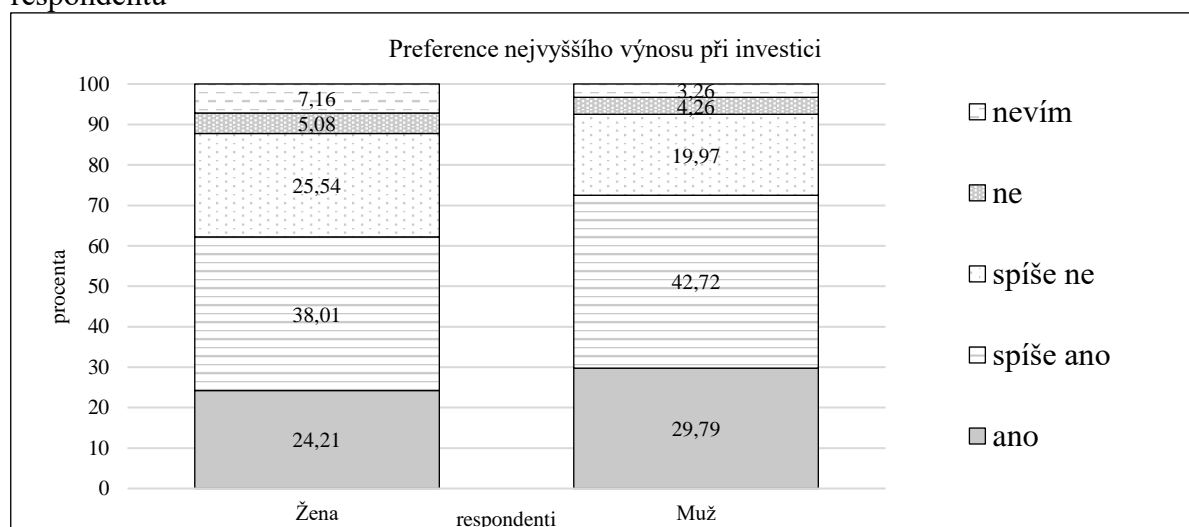
Tabulka 44 Preference nejvyššího možného výnosu investovaných prostředků ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci pohlaví
Žena	200	24,21%	314	38,01%	211	25,54%	42	5,08%	59	7,16%	826	100%
Muž	182	29,79%	261	42,72%	122	19,97%	26	4,26%	20	3,26%	611	100%
Celkem	382	26,58%	575	40,01%	333	23,17%	68	4,73%	79	5,50%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
Žena	- 2,36	-	- 1,80	0	2,48	+	0,73	0	3,18	++	X ² > Krit. hodn.	
Muž	2,36	+	1,80	0	- 2,48	-	- 0,73	0	- 3,18	--	20,84 > 9,49	
H0₃₇ lze zamítnout												

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent preferuje nejvyšší možný výnos z investovaných prostředků a pohlavím. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,12, a jedná se o slabou závislost. Závislosti mezi konkrétními znaky byly vyhledány pomocí adjustovaných reziduí. Byl nalezen statisticky významný rozdíl na hladině 0,01 v odpovědi „nevím“, kterou volili výrazně častěji ženy (7,16 %, 59) než muži (3,26 %, 20). Na hladině 0,05 byl nalezen rozdíl v odpovědi „ano“, kterou volili častěji muži (29,79 %, 182) než ženy (24,21 %, 200) a v odpovědi „spíše ne“, kterou volili častěji ženy (25,54 %, 211) než muži (19,97 %, 122). Z takového výsledku je možné usuzovat, že pro ženy hraje výnosnost vložených prostředků menší roli než pro muže.

Graf 9 Struktura odpovědí při preferenci výnosnosti prostředků z hlediska pohlaví respondentů

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Výnosnost prostředků z investice je prioritou pro muže, čemuž odpovídá také struktura odpovědí. V odpovědích „ano“ (29,79 %) a „spíše ano“ (42,72 %) jednoznačně převažují muži, ovšem odpovědi „spíše ne“ je odpověď žen výrazně vyšší (25,54 %). To potvrzuje i statisticky významný rozdíl uvedený výše.

Tabulka 45 Preference nejvyššího možného výnosu z investovaných prostředků ve vztahu ke studované vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Ano		Spíše ano		Spíše ne		Ne		Nevím		Celkem	
	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy	Abs. četn.	Rel. četn. v rámci vysoké školy
JČU	65	25,10%	86	33,20%	82	31,66%	18	6,95%	8	3,09%	259	100%
MEU	80	24,54%	140	42,94%	65	19,94%	14	4,29%	27	8,29%	326	100%
ČZU	237	27,82%	349	40,96%	186	21,83%	36	4,23%	44	5,16%	852	100%
Celkem	382	26,58%	575	40,01%	333	23,17%	68	4,73%	79	5,50%	1437	100%
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace											Statistika	
JČU	- 0,60	0	- 2,47	-	3,58	+++	2,41	+	- 1,88	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	- 0,95	0	1,23	0	- 1,57	0	- 0,42	0	2,51	+	27,94 > 15,51	
ČZU	1,28	0	0,89	0	- 1,46	0	- 1,09	0	- 0,67	0	H₀ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Vypočtená hodnota statistiky χ^2 6,84 je větší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Závislost měřená Cramerovým V dosahuje hodnoty jen 0,10 a je tedy slabá. Z rozdílů mezi přepočtenými a skutečně naměřenými četnostmi vyplývá statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 v odpovědi „spíše ne“ u studentů JČU, kteří tuto variantu volili ve velké míře (31,66 %, 82) a na hladině 0,05 v odpovědi „ne“ taktéž u studentů JČU (6,95 %, 18). Z uvedeného lze odvodit, že pro studenty JČU je preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření nejméně podstatná oproti studentům ostatních vysokých škol.

4.2.2 Oblast cenové gramotnosti

V rámci oblasti cenové gramotnosti byly zjišťovány znalosti respondentů, které mají vazbu k problematice způsobu financování pomocí cizích zdrojů, sazeb a základních pojmů z oblasti makroekonomie, jako inflace a její výše. Při vyhodnocování je zaměřena pozornost na tzv. domnělou znalost (respondent ve své odpovědi deklaruje určitou znalost) a skutečnou znalost (respondent uvede správně konkrétní charakteristiku, označí správnou odpověď). Tyto znalosti jsou poté následně porovnány a je zjištěno v jaké míře se respondent pouze domnívá, že má určitou znalost a kdy je jeho znalost reálná. Rozdíl mezi

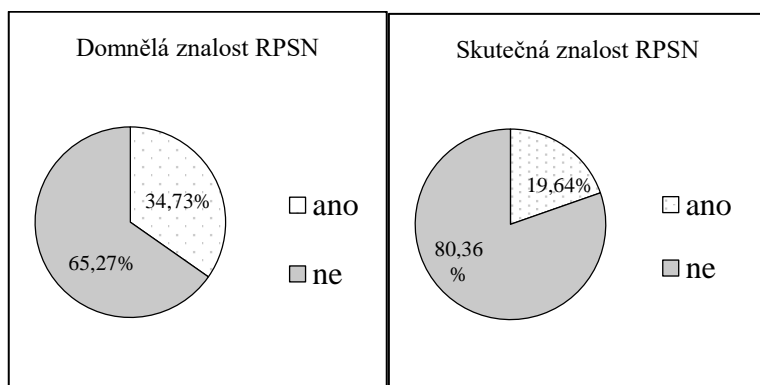
domnělou a reálnou znalostí je klíčový např. při volbě zdroje financování, v oblasti sazeb apod.

Problematika využívání sazeb

Z hlediska jednotlivých sazeb, byli respondenti nejprve dotazováni na znalost sazby RPSN. Účelem bylo zjistit, zda se respondent domnívá, že víc co tato zkratka znamená. Pokud odpověděl respondent, že si myslí, že zkratku zná, byl požádán o vysvětlení zkratky a jejího využití. Z celkového počtu respondentů se 34,73 % (499) respondentů domnívá, že ví, co je zkratka RPSN a k čemu se využívá a téměř dvě třetiny respondentů 65,27 % (938) uvedlo, že význam zkratky nezná.

Navazujícím dotazem bylo zjišťováno, kolik respondentů reálně dokáže správně charakterizovat zkratku RPSN. Na tuto otázku už odpovídalo pouze 499 respondentů. Tyto osoby v předchozí otázce deklarovaly znalost této zkratky. Z tohoto počtu respondentů uvedlo správnou odpověď 80,36 % (401) studentů, zbylý počet respondentů 19,64 % (98) nedokázal správně zkratku identifikovat či popsat k čemu slouží. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu odpovídajících (1 437) dokáže tuto zkratku správně identifikovat nebo určit k čemu slouží necelá třetina 27,91 % (401) respondentů, což je alarmující zjištění. Z uvedeného je patrné, že respondenti se domnívají, že vědí, co uvedená zkratka znamená, ale nedokáží zkratku charakterizovat, či vysvětlit k čemu slouží.

Graf 10 Rozdíl mezi domnělou a skutečnou znalostí zkratky RPSN

Zdroj: vlastní zpracování, 2018

K uvedené otázce byly testovány stanovené nulové hypotézy, které určují závislost mezi touto znalostí a proměnnými.

Tabulka 46 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratku RPSN, ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₄₁	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na pohlaví.	2,52	3,84	-	-
H0₄₂	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na vysoké škole.	20,02	5,99	X	0,20
H0 ₄₃	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na zaměření fakulty.	2,37	3,84	-	-
H0₄₄	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na stupni studia.	6,11	3,84	X	0,11

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedeného vyplývá, že reálná znalost RPSN závisí na studované vysoké škole respondenta a také na stupni studia, který respondent aktuálně studuje. Poměrně zajímavé je, že na správnost odpovědí nemělo v tomto případě vliv zaměření studované fakulty, tedy se neprojevil vliv studia ekonomicky zaměřených fakult a neekonomicky zaměřených fakult. Struktura jednotlivých odpovědí je uvedena v následujících tabulkách (Tabulka 47, Tabulka 48).

Tabulka 47 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratku RPSN ve vztahu ke studované vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	55	79,71 %	14	20,29 %	69	100 %
MEU	87	93,55 %	6	6,45 %	93	100 %
ČZU	256	75,96 %	81	24,04 %	337	100 %
Celkem	401	80,36%	98	19,64%	499	100 %
	Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace				Statistika	
JČU	-0,15	0	0,15		$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	4,42	+++	-4,42	---	20,02 > 5,99	
ČZU	-3,57	---	3,57	+++	H0₄₂ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů, kteří umějí charakterizovat zkratku RPSN (80,36 %, 401), ji správně definovalo 55 (79,71 %) osob z JČU (domnělou znalost uvedlo 69 respondentů JČU), a 87(93,55 %) osob z MEU (domnělou znalost uvedlo 93 respondentů MEU) a 256 (75,96 %) osob z ČZU (domnělou znalost uvedlo 337 respondentů ČZU).

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je výrazně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možná nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána

závislost mezi tím, zda respondent umí charakterizovat zkratku RPSN a studovanou vysokou školou. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,20 a vykazuje slabší závislost. Při bližším zkoumání pomocí adjustovaných reziduí byl zjištěn statisticky významný rozdíl na hladině 0,01 mezi teoretickými a empirickými četnostmi v odpovědi studentů MEU, kdy z celkového počtu studentů této vysoké školy (93), kteří se domnívají, že tuto zkratku znají a umějí ji definovat, odpovědělo správně 93,55 % (87) respondentů. Oproti tomu studenti ČZU odpovídali výrazně častěji špatně, kdy z celkového počtu (337) jich správně dokázalo zkratku charakterizovat 256 respondentů. Z uvedeného vyplývá, že svou domnělou znalost dokázalo potvrdit nejvíce respondentů z MEU.

Tabulka 48 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratku RPSN ve vztahu ke stupni studia

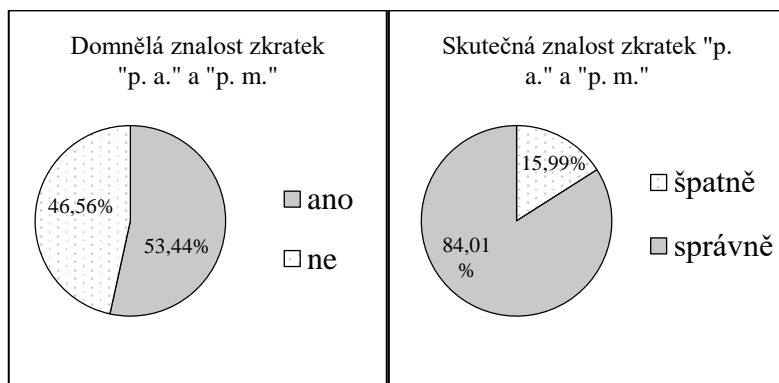
Stupeň studia/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci stupně studia
BC	245	77,04 %	73	22,96 %	318	100 %
MGR	156	86,19 %	25	13,81 %	181	100 %
Celkem	401	80,36%	98	19,64%	499	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
BC	-2,47	-	2,47	+	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MGR	2,47	+	-2,47	-	6,11 > 3,84	
H₀₄₄ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Vypočtená hodnota statistiky χ^2 6,11 je větší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Závislost měřená Cramerovým V dosahuje hodnoty 0,11 a je tedy slabá. Z rozdílů mezi teoretickými a skutečně naměřenými četnostmi vyplývá statisticky významný rozdíl na hladině 0,05, kdy studenti magisterského stupně studia odpovídali častěji správně (86,19 %, 156), než studenti bakalářského stupně studia (77,04 %, 245), což může být dáno specializací, která se stupněm studia roste.

V další otázce z oblasti cenové gramotnosti bylo zjišťováno, zda respondenti mají přehled o tom, co znamenají zkratky „p. a.“ a „p. m.“. Znalost těchto zkratk, stejně jako znalost zkratky a významu RPSN, má klíčový význam při čerpání cizích zdrojů a je tedy důležitá znalost této problematiky. Nejprve byla zjišťována domnělá znalost, která byla následně porovnána se znalostí reálnou. Znalost zkratky „p. a.“ a „p. m.“ deklarovalo z celkového počtu 46,56 % (669) respondentů. 53,44 % (768) respondentů uvedlo, že neví, co tyto zkratky znamenají.

Graf 11 Rozdíl mezi domnělou a skutečnou znalostí zkratk „p. a.“ a „p. m.“

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Navazující otázkou bylo zjišťováno, kolik respondentů dokáže správně charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“. Na tuto otázku už odpovídalo pouze 669 respondentů. Tito respondenti v předchozí otázce deklarovali znalost těchto zkratk. Z tohoto počtu respondentů uvedlo správnou odpověď 84,01 % (562), zbylý počet respondentů 15,99 % (107) nedokázal správně zkratky identifikovat či popsat k jejich význam. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (1 437) dokáže tyto zkratky správně identifikovat nebo určit k čemu slouží pouze 39,11 % (562) z nich, což není ani polovina. Z uvedeného je patrné, že respondenti se domnívají, že vědí, co uvedené zkratky znamenají, a velká část z nich je schopná i zkratky popsat a vysvětlit k čemu slouží.

K uvedené otázce byly testovány stanovené nulové hypotézy, které určují závislost mezi touto znalostí a proměnnými.

Tabulka 49 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₄₅	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na pohlaví.	2,13	3,84	-	-
H0 ₄₆	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na vysoké škole.	2,19	5,99	-	-
H0 ₄₇	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na zaměření fakulty.	0,02	3,84	-	-
H0₄₈	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na stupni studia.	13,45	3,84	X	0,14

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedeného vyplývá, že reálná znalost zkratk „p. a.“ a „p. m.“ je závislá pouze na stupni studia respondentů. Což je poměrně zajímavé ve vztahu k dříve testovaným hypotézám, kde byly ve vztahu k domnělé znalosti zkratk prokázány závislosti ke všem proměnným. Struktura odpovědí je uvedena v tabulce níže (Tabulka 50).

Tabulka 50 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“ ve vztahu ke stupni studia

Stupeň studia/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci stupně studia
BC	291	79,29 %	76	20,71 %	367	54,86 %
MGR	271	89,74 %	31	10,26 %	302	45,14 %
Celkem	562	84,01 %	107	15,99 %	669	100,00 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
BC	-3,67	---	3,67	+++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MGR	3,67	+++	-3,67	---	13,45 > 3,84	
H₀₄₈ lze zamítnout						

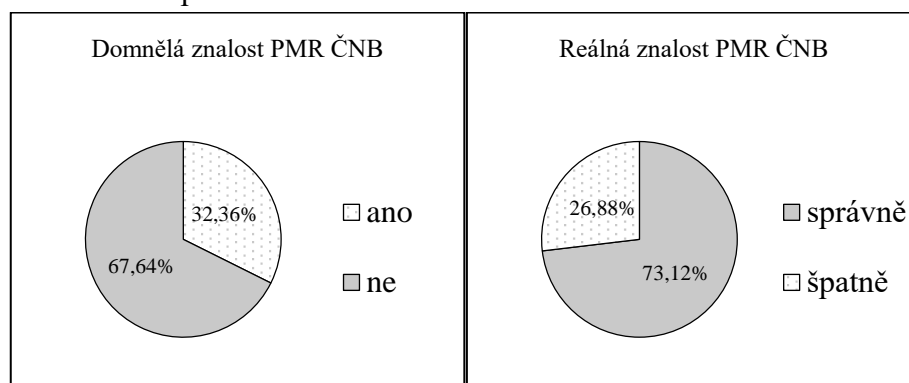
Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů, kteří znají význam uvedených zkratk (84,01 %, 562), je 79,29 %, (291) respondentů v bakalářském stupni studia (domnělou znalost uvedlo 367 respondentů v bakalářském stupni studia) a 89,74 % (271) respondentů v magisterském stupni studia (domnělou znalost uvedlo 302 respondentů v magisterském stupni studia). Ve špatných odpovědích převládaly odpovědi studentů nižšího stupně studia, kdy z celkového počtu špatných odpovědí 15,99 % (107) jich bylo 20,71 % (76) a studentů ve vyšším stupni studia, kteří uvedli špatnou odpověď, bylo 10,26 % (31). Nutno uvést, že při chybné odpovědi byl velmi často význam zkratk zaměňován.

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možná nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi tím, zda respondent ví, co znamenají zkratky „p. a.“ a „p. m.“ a stupněm studia. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,14 a vykazuje tedy slabou závislost. Při bližším zkoumání pomocí adjustovaných reziduí byl zjištěn statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 mezi teoretickými a empirickými četnostmi, kdy studenti bakalářské stupně studia uváděli výrazně méně častěji správnou odpověď než studenti magisterského stupně studia. Z uvedeného může vyplývat, že studenti magisterského stupně studia jsou již absolventy bakalářského stupně studia a měli šanci se setkat s danou terminologií častěji, ve větším rozsahu či ve větší hloubce než studenti bakalářské stupně studia.

V další otázce byli respondenti dotazováni na znalost výše povinných minimálních rezerv České národní banky. Nejprve byla zjišťována domnělá znalost, která byla následně porovnána se znalostí reálnou. Znalost výše sazby povinných minimálních rezerv ČNB deklarovalo z celkového počtu pouze 32,36 % (465) respondentů. 67,64 % (972) respondentů uvedlo, že neví, v jaké výši se tato sazba pohybuje. Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Graf 12 Komparace domnělé a reálné znalosti PMR ČNB

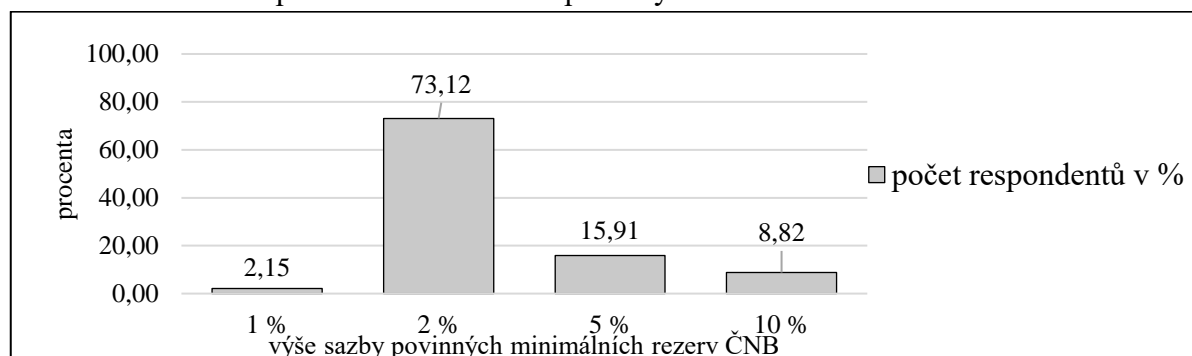

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

V návaznosti na tuto otázku byli respondenti dotazováni, jaká je skutečná výše sazby povinných minimálních rezerv České národní banky. Tato reálná znalost je porovnávána se znalostí domnělou.

V této navazující otázce odpovídali pouze respondenti, kteří v předcházející otázce projevili domnění, že vědí jaká je současná výše sazby povinných minimálních rezerv vyhlášené Českou národní bankou. Z odpovídajících, kteří se domnívají, že tuto znalost mají (32,36 %, 465) odpovědělo správně 73,12 % (340) respondentů, ostatní (26,88 %, 125) svou domnělou znalost správnou odpovědí nepotvrdili.

Graf 13 Struktura odpovědí reálné znalosti povinných minimálních rezerv ČNB

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 nulové hypotézy, jejichž výsledky jsou porovnány s výsledky domnělé znalosti. Bylo tedy zkoumáno, které proměnné mají vliv na skutečnou znalost výše sazby povinných minimálních rezerv České národní banky. V této otázce měli respondenti uvedené možnosti s hodnotami výše sazby, kde mohli zvolit z variant 1 %, 2 %, 5 % a 10 % (struktura odpovědí uvádí Graf 13). U některých variant byl však počet responsí tak nízký, že nebylo možné závislosti ve vazbě na konkrétní výši sazby stanovit, proto byly odpovědi sloučeny na odpověď „správně“, která obsahovala odpovědi 2 % a ostatní odpovědi do skupiny „špatně“ kam byly zařazeny odpovědi 1 %, 5 %, a 10 %.

Tabulka 51 Skutečná znalost výše sazby povinných minimálních rezerv ČNB ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0₄₉	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na pohlaví.	11,87	3,84	X	0,16
H0 ₅₀	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na vysoké škole.	1,79	5,99	-	-
H0₅₁	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na zaměření fakulty.	8,25	3,84	X	0,13
H0 ₅₂	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na stupni studia.	1,64	3,84	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedené tabulky (Tabulka 51) vyplývá, že skutečná znalost výše sazby povinné minimální rezervy ČNB je závislá pouze na pohlaví a zaměření fakulty respondenta. Oproti tomu při domnělé znalosti

Tabulka 52 Skutečná znalost výše sazby povinných minimálních rezerv v ČNB ve vztahu k pohlaví

Pohlaví/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci pohlaví	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci pohlaví
Žena	228	78,62 %	62	21,38 %	290	100 %
Muž	112	64,00 %	63	36,00 %	175	100 %
Celkem	340	73,12 %	125	26,88 %	465	100 %
	Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace				Statistika	
Žena	3,45	+++	-3,45	---	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
Muž	-3,45	---	3,45	+++	11,87 > 3,84	
	H0₄₉ lze zamítnout					

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů, kteří znají výši sazby povinných minimálních rezerv ČNB (73,12 %, 340), uvedlo 78,62 %, (228) žen správnou odpověď (domnělou znalost uvedlo 290 žen) a 21,38 % (62) žen špatnou odpověď. 64,00 % (112) mužů uvedlo správnou odpověď (domnělou znalost uvedlo 175 mužů) a 36,00 % (63) uvedlo odpověď špatnou.

Vypočtená hodnota χ^2 kvadrát 11,87 je větší než kritická hodnota rozdělení o 1 stupni volnosti na hladině 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Závislost měřená Cramerovým V o hodnotě 0,16 je slabá. Z uvedené struktury odpovědí vyplývá, že ženy mají vyšší znalost této problematiky než muži, což potvrdila také analýzy pomocí adjustovaných reziduí (na hladině 0,001) a na první pohled je to patrné také ze znaménkové notace.

Další proměnná, která ovlivňuje tuto znalost je zaměření studované fakulty respondenta, což se projevilo také v domnělé znalosti této problematiky.

Tabulka 53 Skutečná znalost výše sazby povinných minimálních rezerv v ČNB ve vztahu k zaměření studované fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	306	75,37 %	100	24,63 %	406	100 %
NEEKO	34	57,63 %	25	42,37 %	59	100 %
Celkem	340	73,12 %	125	26,88 %	465	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
EKO	2,88	++	-2,88	--	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	-2,88	--	2,88	++	8,25 > 3,84	
H₀1 lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů, kteří znají výši sazby povinných minimálních rezerv ČNB (73,12 %, 340), je s jasnou převahou 75,37 %, (306) respondentů s ekonomickým zaměřením studia (čím potvrdili svou domnělou znalost, kterou uvedlo 406 respondentů ekonomicky zaměřených studií) a pouze 57,63 % (34) respondentů s neekonomickým zaměřením studia (domnělou znalost uvedlo 59 těchto respondentů). Ve struktuře špatných odpovědí je vidět, že z celkového počtu špatně odpovídajících (26,88 %, 125) je 24,63 % (100) respondentů ekonomicky zaměřených a 42,37 % (25) respondentů je z neekonomicky zaměřené fakulty.

Vypočtená hodnota χ^2 kvadrát 8,25 je větší než kritická hodnota rozdělení o 1 stupni volnosti na hladině 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Závislost měřená Cramerovým V o hodnotě 0,13 je slabá. Z uvedené struktury odpovědí vyplývá, že respondenti, kteří studují ekonomicky zaměřenou fakultu, mají vyšší znalost této problematiky než neekonomicky zaměření respondenti, kdy tato skutečnost se dala předpokládat a byla také potvrzena analýzou adjustovaných reziduí (na hladině 0,01).

Orientace v makroekonomických veličinách

Další otázkou v rámci cenové gramotnosti byli respondenti dotazováni na oblast inflace. Nejprve bylo zjišťováno, zda respondenti umějí tento pojem charakterizovat a poté zda znají míru inflace.

Na otázku, co vyjadřuje slovo inflace, dokázalo správně odpovědět 57,48 % (826) respondentů, zbývajících 42,52 % (611) respondentů odpovědělo špatně. Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 54 Adekvátní charakterizování pojmu inflace ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₅₃	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na pohlaví.	2,03	3,84	-	-
H0 ₅₄	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na vysoké škole.	4,25	5,99	-	-
H0₅₅	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na zaměření fakulty.	43,22	3,84	X	0,17
H0₅₆	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na stupni studia.	5,51	3,84	X	0,06

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedené tabulky (Tabulka 54) vyplývá, že byla prokázána závislost mezi znalostí pojmu inflace a zaměřením studované fakulty a také stupněm studia respondentů. Struktury jednotlivých odpovědí jsou uvedeny níže.

Tabulka 55 Znalost pojmu inflace ve vztahu k zaměření studované fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	583	64,00 %	328	36,00 %	911	100 %
NEEKO	243	46,20 %	283	53,80 %	526	100 %
Celkem	826	57,48 %	611	42,52 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
EKO	6,57	+++	-6,57	---	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	-6,57	---	6,57	+++	43,22 > 3,84	
H0₅₅ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů, kteří správně charakterizovali pojem inflace (57,48 %, 826), převažují jednoznačně respondenti studující ekonomicky zaměřenou fakultu (64,00 %, 583). Respondenti studující neekonomicky zaměřenou fakultu odpovídali v menší míře (46,20 %, 243). Špatnou odpověď uvedla z celkového počtu (42,52 %, 611) respondentů. Z respondentů studující ekonomicky zaměřenou fakultu (36,00 %, 328) a zhruba polovina respondentů studující neekonomicky zaměřenou fakultu (53,88 %, 283).

Vypočtená hodnota statistiky χ^2 43,22 je výrazně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Byla tedy prokázána závislost mezi znalostí pojmu inflace a zaměřením fakulty. Závislost měřená Cramerovým V dosahuje hodnoty 0,17 a je tedy slabší. Z rozdílů mezi teoretickými a skutečně naměřenými četnostmi vyplývá statisticky významný rozdíl na hladině 0,001, kdy respondenti studující ekonomicky zaměřenou fakultu mají tuto znalost jednoznačně vyšší než respondenti z neekonomicky zaměřených fakult.

Tabulka 56 Znalost pojmu inflace ve vztahu ke stupni studia respondentů

Stupeň studia/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci stupně studia
BC	527	55,30 %	426	44,70 %	953	100 %
MGR	299	61,78 %	185	38,22 %	484	100 %
Celkem	826	57,48 %	611	42,52 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
BC	-2,35	-	2,35	+	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MGR	2,35	+	-2,35	-	5,51 > 3,84	
H0₅₆ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Vypočtená hodnota statistiky χ^2 5,51 je mírně vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Byla tedy prokázána závislost mezi znalostí pojmu inflace a stupněm studia respondentů. Závislost měřená Cramerovým V dosahuje hodnoty 0,09 a je tedy téměř zanedbatelná, což vyplývá i z rozdílů mezi teoretickými a skutečně naměřenými četnostmi. Statisticky významný rozdíl je pouze na hladině 0,05, což dokládá i hodnota vypočtených adjustovaných reziduí, která jsou doplněná také znaménkovou notací. Lze tedy říci, že respondenti studující bakalářského stupně studia odpovídali mírně častěji špatně než respondenti magisterského stupně studia. Avšak vzhledem k míře závislosti, je nutné přistupovat k tomuto výsledku velmi obezřetně.

V návaznosti na otázku znalosti pojmu inflace byli respondenti dotazováni na její výši v roce 2017 (vzhledem k výzkumu konanému v roce 2018 byli respondenti dotazováni na míru inflace za rok 2017).

Tabulka 57 Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₅₇	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na pohlaví.	2,29	5,99	-	-
H0₅₈	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na vysoké škole.	60,57	9,49	X	0,15
H0₅₉	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na zaměření fakulty.	20,38	5,99	X	0,12
H0 ₆₀	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na stupni studia.	5,18	5,99	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Respondenti v otázce volili odpověď z nabízených intervalů. Z celkového počtu respondentů zvolilo správnou odpověď v rámci intervalu 41,34 % (594) respondentů a špatnou odpověď zvolilo 41,27 % (593) respondentů. Respondenti měli také možnost zvolit odpověď „nevím“, kterou uvedlo 17,40 % (250) respondentů. Dále bylo zkoumáno, jak odpovídali respondenti, kteří odpověděli špatně. Z analýzy odpovědí vyplynulo, že z celkového počtu špatných odpovědí (843) častěji volili respondenti nižší hodnoty. Nižší hodnotu v rámci špatných odpovědí volilo 396 respondentů a vyšší hodnoty, než byl správný interval, volilo 197 respondentů.

Z hlediska závislostí byla prokázána závislost mezi znalostí míry inflace a studovanou vysokou školou respondenta a také zaměřením fakulty (Tabulka 57). Struktura jednotlivých odpovědí je uvedena níže (Tabulka 58, Tabulka 59).

Tabulka 58 Znalost míry inflace ve vztahu ke studované vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Správně		Špatně		Nevím		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	120	46,33 %	84	32,43 %	55	21,24 %	259	100 %
MEU	137	42,02 %	99	30,37 %	90	27,61 %	326	100 %
ČZU	337	39,55 %	410	48,12 %	105	12,33 %	852	100 %
Celkem	594	41,34 %	593	41,27 %	250	17,40 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace							Statistika	
JČU	1,80	0	-3,19	--	1,80	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	0,29	0	-4,55	---	5,53	+++	60,57 > 9,49	
ČZU	-1,66	0	6,37	+++	-6,12	---	H0₅₈ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je výrazně vyšší než kritická hodnota na hladině 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Znalost roční míry inflace v ČR závisí na studované vysoké škole. Závislost měřená Cramerovým koeficientem kontingence je ale slabá (0,15). Z analýzy metodou adjustovaných reziduí vyplývá, že statisticky významný rozdíl proti teoretickým četnostem (hladina významnosti 0,001) se projevuje především u studentů ČZU, kde jich 48,11 % (410) deklarovalo nesprávnou roční míru inflace. Ze znaménkové notace vyplývá, že studenti ČZU raději volili některou z variant odpovědi, i když si nebyli jistí její správností, namísto toho, aby označili odpověď „nevím“. Statisticky významné reziduum na hladině 0,001 bylo také nalezeno u odpovědi „nevím“ u respondentů MEU, kteří tuto variantu volili výrazně častěji (27,66 %, 90) oproti respondentům z ostatních vysokých škol.

Tabulka 59 Znalost míry inflace ve vztahu ke studované vysoké škole

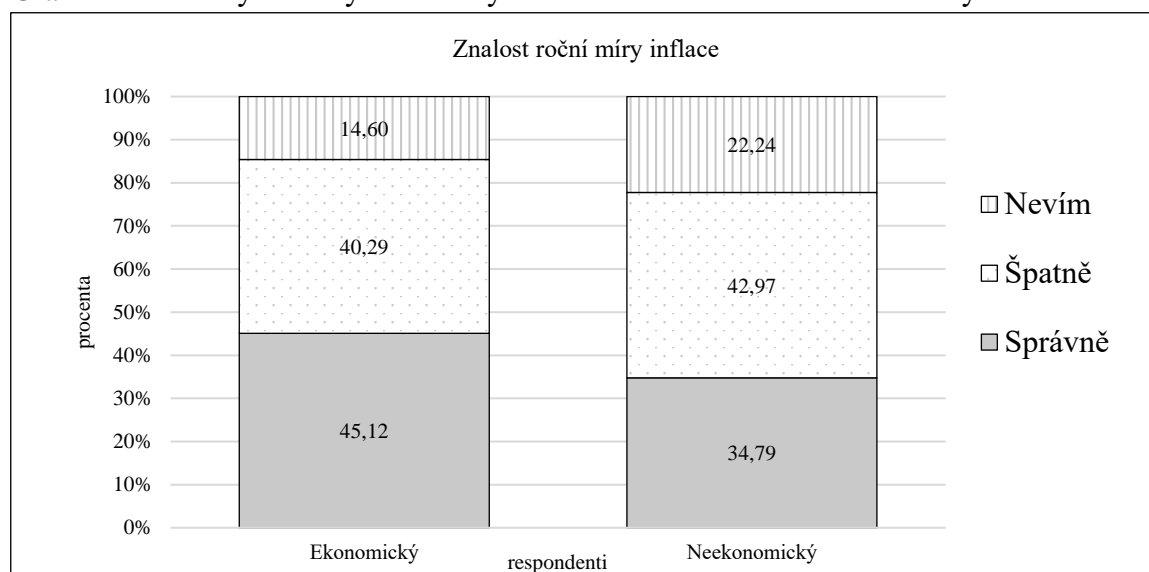
Zaměření fakulty/ odpověď	Správně		Špatně		Nevím		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	411	45,12 %	367	40,29 %	133	14,59 %	911	100 %
NEEKO	183	34,79 %	226	42,97 %	117	22,24 %	526	100 %
Celkem	594	41,34 %	593	41,27 %	250	17,40 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace							Statistika	
EKO	3,83	+++	-0,99	0	-3,68	---	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	-3,83	---	0,99	0	3,68	+++	20,38 > 5,99	
							H0₅₉ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Znalost roční míry inflace v ČR závisí na zaměření studované fakulty. Závislost měřená Cramerovým V je slabá (0,12). Statisticky významné rozdíly mezi teoretickými a skutečnými četnostmi byly vyhledány a testovány metodou adjustovaných reziduí

a doplněny znaménkovou notací. Reziduum mezi empirickou a teoretickou četností vyjadřuje na hladině významnosti 0,001, že statisticky významně odpovídali správně respondenti, kteří studují fakulty s ekonomickým zaměřením 45,12 %, 411). Výrazný rozdíl mezi empirickou a teoretickou četností (na hladině 0,001) se projevil také u odpovědi „nevím“, kterou častěji uváděli respondenti, kteří jsou studenty neekonomicky zaměřené fakulty (22,24 %, 117). Struktura odpovědí dle zaměření fakulty je uvedena v obrázku níže (Graf 14).

Graf 14 Znalost výše sazby roční míry inflace ve vztahu k zaměření fakulty

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z grafického znázornění je patrná disproporce správných a špatných odpovědí, jednoznačně ve prospěch ekonomicky zaměřených fakult. Respondenti ekonomicky zaměřených fakulty odpovídali.

Formy financování a dohled nad bankami

Další otázka, na kterou byli respondenti dotazováni, se týkala rozlišení zdrojů financování. Otázka vyzývala respondenty k tomu, aby uvedli základní rozdíl mezi financováním úvěrem a leasingem. Rozdíl mezi úvěrem a leasingem dokázalo správně charakterizovat 38,00 % (546) dotázaných osob, zbývajících 62,00 % (891) rozdíl neuvodlo správně. Z hlediska špatných odpovědí se nejčastěji vyskytovala odpověď, že „úvěr je určen pouze k financování bydlení a leasing na financování automobilu“. Ve vztahu k této otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 60 Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₆₁	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na pohlaví.	0,04	3,84	-	-
H0₆₂	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na vysoké škole.	34,95	5,99	X	0,16
H0 ₆₃	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na zaměření fakulty.	17,29	3,84	X	0,11
H0 ₆₄	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na stupni studia.	35,90	3,84	X	0,16

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Znalost rozdílu mezi formami financování úvěrem a leasingem byla prokázána ve vztahu k studované vysoké škole, zaměření fakulty i stupni studia respondentů. Jednotlivé závislosti a struktury odpovědí jsou uvedeny v tabulkách níže (Tabulka 61, Tabulka 62, Tabulka 63).

Tabulka 61 Znalost rozdílu mezi pojmy úvěr a leasing ve vztahu ke studované vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	66	4,59 %	193	13,43 %	259	18,02 %
MEU	105	7,31 %	221	15,38 %	326	22,69 %
ČZU	375	26,10 %	477	33,19 %	852	59,29 %
Celkem	546	46,56 %	891	53,44 %	1 437	100,00 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
JČU	-4,58	---	4,58	+++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	-2,45	-	2,45	+	34,95 > 5,99	
ČZU	5,67	+++	-5,67	---	H0₆₂ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota o 2 stupních volnosti na hladině 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Znalost rozdíly mezi způsoby financování pomocí úvěru a leasingu závisí na typu studované vysoké školy. Závislost, měřená Cramerovým V je na úrovni 0,16 a je tedy slabší. Z analýzy metodou adjustovaných reziduí vyplývá, že statisticky významný rozdíl proti teoretickým četnostem (hladina významnosti 0,001) se projevuje především u studentů ČZU, kteří častěji uváděli správnou odpověď, statisticky významně častěji špatně odpovídali studenti JČU.

Tabulka 62 Znalost rozdílu mezi pojmy úvěr a leasing ve vztahu k zaměření fakulty

Zaměření fakulty/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci fakulty	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci fakulty
EKO	383	26,66%	528	36,74	911	63,40 %
NEEKO	163	11,34%	363	25,26	526	36,60 %
Celkem	546	38,00%	891	62,00 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
EKO	4,16	+++	-4,16	---	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
NEEKO	-4,16	---	4,16	+++	17,29 > 3,84	
H0₆₃ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů, kteří uvedli správnou odpověď (38,00 %, 546), jich studuje ekonomicky zaměřenou fakultu 26,66 % (383) a neekonomicky zaměřenou fakultu studuje 11,34 % (163) z nich. Z celkového počtu respondentů, kteří uvedli špatnou odpověď (62,00 %, 891), jich studuje 36,74 % (528) ekonomicky zaměřenou fakultu a 25,26 % (363) dotazovaných studuje neekonomicky zaměřenou fakultu.

Po provedení porovnání hodnoty statistiky χ^2 , která je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05, je možná nulovou hypotézu zamítnout. Je tedy prokázána závislost mezi znalostí rozdílu financováním úvěrem nebo leasingem a zaměřením studované fakulty. Hodnota Cramerova V je na úrovni 0,11 a vykazuje tedy slabou závislost. Při bližším zkoumání pomocí adjustovaných reziduí byl zjištěn statisticky významný rozdíl na hladině 0,001 mezi teoretickými a empirickými četnostmi, který dokazuje, že respondenti ekonomicky zaměřených fakult mají znalosti v této oblasti jednoznačně vyšší.

Tabulka 63 Znalost rozdílu mezi pojmy úvěr a leasing ve vztahu ke stupni studia respondentů

Stupeň studia/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci stupně studia
BC	310	21,57 %	643	44,75 %	953	66,32 %
MGR	236	16,43 %	248	17,25 %	484	33,68 %
Celkem	546	38,00 %	891	62,00 %	1 437	100,00 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
BC	-5,99	---	5,99	+++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MGR	5,99	+++	-5,99	---	35,90 > 3,84	
H0₆₄ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Znalost rozdílu mezi způsoby financování pomocí úvěru a leasingu závisí na zaměření studované fakulty. Závislost měřená Cramerovým V je slabá (0,16). Statisticky významné rozdíly mezi teoretickými a skutečnými četnostmi byly vyhledány a testovány metodou adjustovaných reziduí a doplněny znaménkovou notací. Reziduum mezi empirickou a teoretickou četností vyjadřuje na hladině významnosti 0,001, že statisticky významně odpovídali správně respondenti, kteří studují fakultu s ekonomickým zaměřením.

Další otázkou, která byla respondentům pokládána, se týkala dohledu nad bankami. Respondenti byli dotazováni na to, jaká instituce vykonává v ČR dohled nad bankami. Z celkového počtu respondentů správně odpovědělo 72,23 % (1 038) respondentů, ostatní respondenti 27,77 % (399) odpověděli špatně. Z hlediska špatné odpovědi byla nejčastěji uváděna odpověď, že dohled nad bankami v ČR vykonává Ministerstvo financí ČR, poměrně často se také vyskytla odpověď Měnový fond. Ve vztahu k otázce byly testovány 4 stanovené nulové hypotézy.

Tabulka 64 Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₆₅	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na pohlaví.	0,02	3,84	-	-
H0₆₆	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na vysoké škole.	6,77	5,99	X	0,08
H0 ₆₇	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na zaměření fakulty.	2,91	3,84	-	-
H0₆₈	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na stupni studia.	7,79	3,84	X	0,07

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedeného souhrnu testovaných hypotéz (Tabulka 64) je zřejmá závislost mezi znalostí instituce, která vykonává dohled v ČR nad bankami a studovanou vysokou školou a také stupněm studia. Jedná se však o závislost velmi slabé až zanedbatelné. Struktury odpovědí jsou uvedeny v tabulkách níže (Tabulka 65, Tabulka 66).

Tabulka 65 Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami ve vztahu ke studované vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	192	74,13 %	67	25,87 %	259	100 %
MEU	217	66,56 %	109	33,44 %	326	100 %
ČZU	629	73,83 %	223	26,17 %	852	100 %
Celkem	1 038	72,23 %	399	27,77 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
JČU	0,75	0	-0,75	0	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	-2,60	--	2,60	++	6,77 > 5,99	
ČZU	1,63	0	-1,63	0	H0₆₆ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Tabulka 65 podává přehled o odpovědích respondentů jednotlivých vysokých škol. Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami je závislá na studované vysoké škole respondenta. Síla závislosti, která je měřena Cramerovým V, je velmi nízká, až zanedbatelná ($V = 0,08$). Prostřednictvím metody adjustovaných reziduí byly vyhledány významné rozdíly. Bylo prokázáno, že špatnou odpověď (33,44 %, 109 respondentů) volili studenti MEU častěji než respondenti ostatních vysokých škol.

Tabulka 66 Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami ve vztahu ke stupni studia respondentů

Stupeň studia/ odpověď	Správně		Špatně		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci stupně studia	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci stupně studia
BC	666	69,88 %	287	30,12 %	953	100 %
MGR	372	76,86 %	112	23,14 %	484	100 %
Celkem	1 038	72,24 %	399	27,76 %	1 437	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
BC	-2,79	--	2,79	++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MGR	2,79	++	-2,79	--	35,90 > 3,84	
H0₆₈ lze zamítnout						

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Tabulka 66 podává přehled o odpovědích respondentů bakalářského a magisterského stupně studia. Hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině 0,05. Nulovou hypotézu lze zamítnout. Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami je závislá na aktuálním stupni studia respondenta. Síla závislosti, která je měřena Cramerovým V, je velmi nízká, až zanedbatelná ($V = 0,07$). Prostřednictvím metody adjustovaných

reziduí byly vyhledány významné rozdíly. Bylo statisticky významně prokázáno (na hladině 0,01), že studenti magisterských studijních programů mají vyšší přehled (76,86 %, 372 respondentů) o tom, která instituce vykonává v ČR přehled nad bankami.

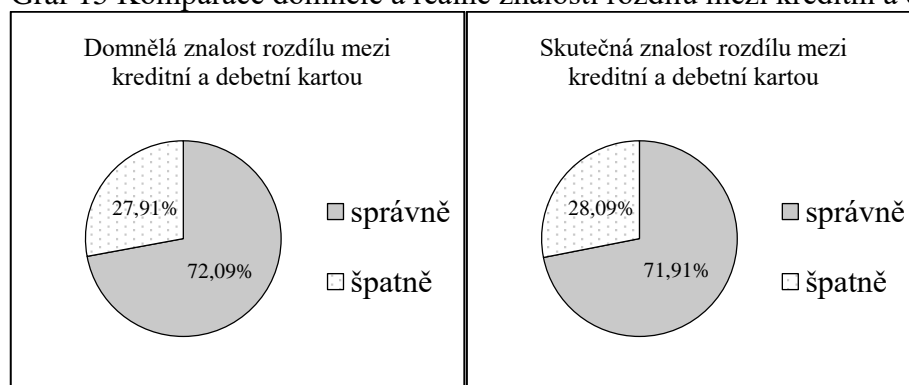
4.2.3 Oblast peněžní gramotnosti

V oblasti peněžní gramotnosti byly v rámci otázek zjišťovány kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních prostředků, tedy zda respondenti využívají nástroje k tomu určené a v jaké míře je využívají a také konkrétní znalosti v problematice kreditních a debetních karet.

Nástroje bezhotovostního styku

Z hlediska znalosti konkrétních nástrojů pro správu bezhotovostních prostředků, byli respondenti nejprve dotazováni na znalost platebních karet. Nejprve bylo zjišťováno, zda se respondent domnívá, že ví, jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou. Pokud odpověděl respondent, že se domnívá, že rozdíl zná, byl v další otázce dotázán na vysvětlení rozdílu. Z celkového počtu respondentů se 72,09 % (1 036) respondentů domnívá, že ví, jaký je mezi kartami rozdíl a více než čtvrtina respondentů 27,91 % (401) uvedlo, že rozdíl nezná.

Graf 15 Komparace domnělé a reálné znalosti rozdílu mezi kreditní a debetní kartou

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Navazující otázkou bylo zjišťováno, kolik respondentů dokáže správně vysvětlit rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou. Na tuto otázku už odpovídalo pouze 1 036 respondentů. Tito odpovídající v předchozí otázce deklarovali znalost tohoto rozdílu. Z tohoto počtu respondentů uvedlo správnou odpověď 71,91 % (745) z nich, zbylý počet respondentů 28,09 % (291) nedokázal správně rozdíl identifikovat. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (1 437) dokáže rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou správně

identifikovat přibližně polovina 51,88 % (745) respondentů. Z uvedeného je patrné, že studenti se domnívají, že vědí, co uvedená zkratka znamená, avšak při následném charakterizování rozdílů celá čtvrtina neumí správně odpovědět.

K uvedené otázce byly testovány stanovené hypotézy, které určují závislost mezi touto reálnou znalostí a proměnnými.

Tabulka 67 Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou ve vztahu k proměnným

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₆₉	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na pohlaví.	1,48	3,84	-	-
H0₇₀	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na vysoké škole.	9,69	5,99	X	0,10
H0 ₇₁	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na zaměření fakulty.	0,22	3,84	-	-
H0 ₇₂	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na stupni studia.	0,03	3,84	-	-

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedené tabulky (Tabulka 67) vyplývá, že reálná znalost rozdílů se projevila pouze v závislosti na druhu studované vysoké školy respondentů.

Tabulka 68 Skutečnost, že se student domnívá, že zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, ve vztahu ke studované vysoké škole

Vysoká škola/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	94	63,09 %	55	36,91 %	149	100 %
MEU	140	68,63 %	64	31,37 %	204	100 %
ČZU	511	74,82 %	172	25,18 %	683	100 %
Celkem	745	71,91 %	291	28,09 %	1 036	100 %
Hodnota adjustovaných reziduí/znaménková notace					Statistika	
JČU	-2,59	--	2,59	++	$\chi^2 >$ Krit. hodn.	
MEU	-1,16	0	1,16	0	9,69 > 5,99	
ČZU	2,89	++	-2,89	--	H0₇₀ lze zamítnout	

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Vypočtená hodnota statistiky χ^2 je vyšší než kritická hodnota na hladině významnosti 0,05. Nulovou hypotézu tedy lze zamítnout. Reálná znalost rozdílů mezi kreditní a debetní kartou závisí na studované vysoké škole respondentů. Závislost měřená Cramerovým V dosahuje

hodnoty 0,10 a jedná se tedy o velmi slabou sílu závislosti. Analýza závislostí uvnitř tabulky byla zkoumána pomocí adjustovaných reziduí a doplněna znaménkovou notací. Z rozdílů mezi teoretickými a skutečně naměřenými četnostmi vyplývá statisticky významný rozdíl na hladině 0,01 u respondentů ČZU, kteří častěji uváděli správný rozdíl mezi kreditní a debetní kartou (74,82 %, 511), než bylo stanoveno teoretickými četnostmi. Dále byl statisticky významný rozdíl (0,01) nalezen u respondentů JČU, kteří oproti teoretickým četnostem odpovídali častěji špatně (36,91 %, 55 respondentů). Tento rozbor doplňuje předcházející otázku ohledně domnělé znalosti, kdy domnělá znalost je podpořena reálnou znalostí u respondentů ČZU.

V návaznosti na otázku platebních karet byli respondenti dotazováni na to, s jakými riziky je dle jejich názoru možné se při užívání platební karty setkat. Respondenti mohli volit více možných odpovědí. Nejvíce označovanou odpovědí bylo, že je možné se setkat se ztrátou platební karty, což uvedlo 759 respondentů. Další nejvíce označovanou odpovědí bylo „zneužití platební karty“, což uvedlo 590 respondentů, následovala odpověď „odcizení“, kterou uvedlo 403 respondentů a 110 respondentů odpovědělo „zneužití/zjištění PIN kódu“.

Využívání nástrojů pro správu prostředků

Další oblastí zkoumání je využívání nástrojů pro správu finančních prostředků. Respondenti byli dotazováni na využívání produktů jako je penzijní pojištění či důchodové spoření, která má vazbu i na otázku zajištění ve stáří, využívání spořicího účtu, běžného účtu a internetbankingu.

První otázka z hlediska využívaných produktů se týkala penzijního připojištění/důchodového spoření. Tato otázka se vztahuje i k oblasti zajištění ve stáří, neboť nejčastější odpovědí, jak se respondenti zajistí na stáří, bylo, že budou využívat důchodu poskytovaného státem a dalším způsobem – spořením, pojištěním apod. Proto bylo zjišťováno, jak respondenti tento produkt využívají. Struktura jednotlivých odpovědí je uvedena v následujícím rozboru.

Tabulka 69 Přehled využívání produktu penzijní připojištění/důchodové spoření

Vysoká škola/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	65	25,10 %	194	74,90 %	259	100 %
MEU	47	14,42 %	279	85,58 %	326	100 %
ČZU	207	24,30 %	645	75,70 %	852	100 %
Celkem	319	22,20 %	1 118	77,80 %	1 437	100 %
EKO	174	19,10 %	737	80,90 %	911	100 %
NEEKO	145	27,57 %	381	72,43 %	526	100 %
Celkem	319	22,20 %	1 118	70,80 %	1 437	100 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z celkového počtu respondentů využívá produkt penzijní připojištění/důchodové spoření pouze 22,20 % (319) respondentů, ostatní respondenti (77,80 %, 1 118) tento produkt nevyužívají. Vzhledem k tomu, že v otázce jak respondenti zamýšlí financovat své potřeby ve stáří, odpovědělo celkem 76,13 % (1 094) respondentů z důchodu a dalším způsobem – spořením, připojištěním, je výsledek poměrně znepokojivý.

Další zkoumanou oblastí bylo využívání produktu spořicí účet. Respondenti byli dotazováni, zda tento produkt využívají. Struktury jednotlivých odpovědí jsou uvedeny níže.

Z celkového počtu respondentů uvedlo celkem 53,38 % (767) respondentů, že produkt spořicí účet využívá, ostatní respondenti 46,62 % (670) tento produkt nevyužívají. Tato otázka určitým způsobem navazuje na otázku o výši inflace, neboť je nutné, aby respondenti dokázali porovnat výši výnosu ze spořicího účtu s mírou inflace, neboť není výjimkou, že výnos ze spořicího účtu nepokryje ani roční míru inflace. Zároveň je zde také důležité, aby se respondent orientoval v problematice sazeb a byl schopen zhodnotit efektivnost takového produktu. Problematika inflace a sazeb byla řešena v předchozích podkapitolách této disertační práce.

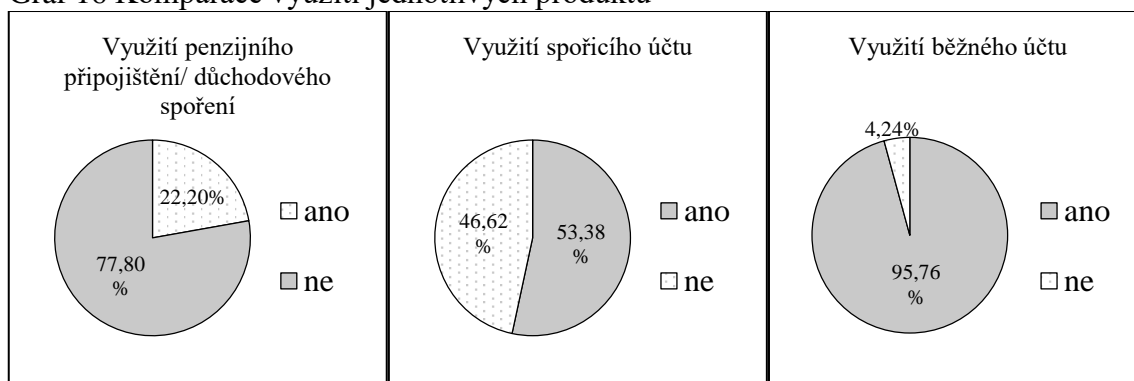
Tabulka 70 Přehled využívání produktu spořicí účet

Vysoká škola/ odpověď	Ano		Ne		Celkem	
	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní četnosti	Relativní četnosti v rámci vysoké školy	Absolutní vyjádření	Relativní četnosti v rámci vysoké školy
JČU	118	45,56 %	141	54,44 %	259	100 %
MEU	161	49,39 %	165	50,61 %	326	100 %
ČZU	488	57,28 %	364	42,72 %	852	100 %
Celkem	767	53,38 %	670	46,62 %	1 437	100 %
EKO	461	50,60 %	450	49,40 %	911	100 %
NEEKO	306	58,17 %	220	41,83 %	526	100 %
Celkem	767	53,38 %	670	46,62 %	1 437	100 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Výsledky uvedené výše shrnuje obrázek, který uvádí přehled o využití jednotlivých finančních produktů respondenty. Je zde doplněno také využití běžného účtu.

Graf 16 Komparace využití jednotlivých produktů

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Respondenti byli také dotazováni na využívání produktu běžný účet. Z celkového počtu respondentů uvedlo 95,76 % (1 376) respondentů, že tento produkt využívá, pouze 4,24 % (61) respondentů uvedlo, že tento produkt nevyužívá. Využívání běžného účtu jako nástroje pro správu bezhotovostních prostředků je v současnosti téměř samozřejmostí.

V souvislosti s využíváním běžného účtu byla respondentům kladena otázka, zda využívají také internetbanking. Z celkového počtu respondentů využívání internetbanking 94,15 % (1 353) respondentů a pouze 5,85 % (84) respondentů jej nevyužívá. Toto zjištění koresponduje s výše zkoumanou otázkou, zda respondenti využívají běžný účet.

4.2.4 Výsledky znalostního skóre

Tato kapitola poskytuje přehled o znalostním skóre, které bylo vyhodnoceno pomocí vybraných statistických metod.

Tabulka 71 Přehled získaných bodů metodou skóre – tabulka četností

Počet získaných bodů	Počet respondentů	Relativní vyjádření
0	0	0
1	0	0
2	0	0
3	66	4,59 %
4	248	17,26 %
5	347	24,15 %
6	336	23,38 %
7	294	20,46 %
8	146	10,16 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z uvedené tabulky (Tabulka 71) jsou patrné výsledky znalostního skóre. Celkem bylo možné získat 8 bodů. Nejmenší získaný počet bodů je 3, který získalo 4,59 % (66) respondentů.

4 body získalo 17,26 % (248) respondentů. Nejčastěji získaný počet bodů je 5, kdy tento počet získalo 24,15 % (347) respondentů. 6 bodů získalo 23,38 % (336) respondentů. 7 bodů získalo 20,46 % (294) respondentů a nejvyšší možný počet 8 bodů, získalo 10,16 % (146) respondentů.

Z hlediska celkového znalostního skóre bylo provedeno 1 437 pozorování (testů). Průměrný počet získaných bodů je 5,68 bodu. Medián je 6 bodů a modus je na úrovni 5 bodů (četnost modu je 347).

Z hlediska pohlaví byla provedena analýza pomocí Kruskal – Wallisova testu, kde hodnota vypočtené statistiky je $H = 0,90$ při hodnotě $p = 0,34$. Tato vypočtená statistika je nižší než teoretická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a proto nelze zamítnout hypotézu o tom, že na znalostní skóre respondentů nemá pohlaví vliv. Četnosti dle pohlaví ve vztahu k získanému znalostnímu skóre jsou uvedeny v tabulce níže (Tabulka 72). Z uvedeného je patrné, že ženy nejčastěji získaly 5 bodové skóre (4,70 %, 204) oproti tomu muži získali nejčastěji skóre 6 bodové (25,70 %, 157). Z četností ve vztahu k pohlaví vyplývá, že rozdílnost znalostí vlivem pohlaví je velmi nízká, což bylo potvrzeno také pomocí testu, který statistickou závislost neprokázal.

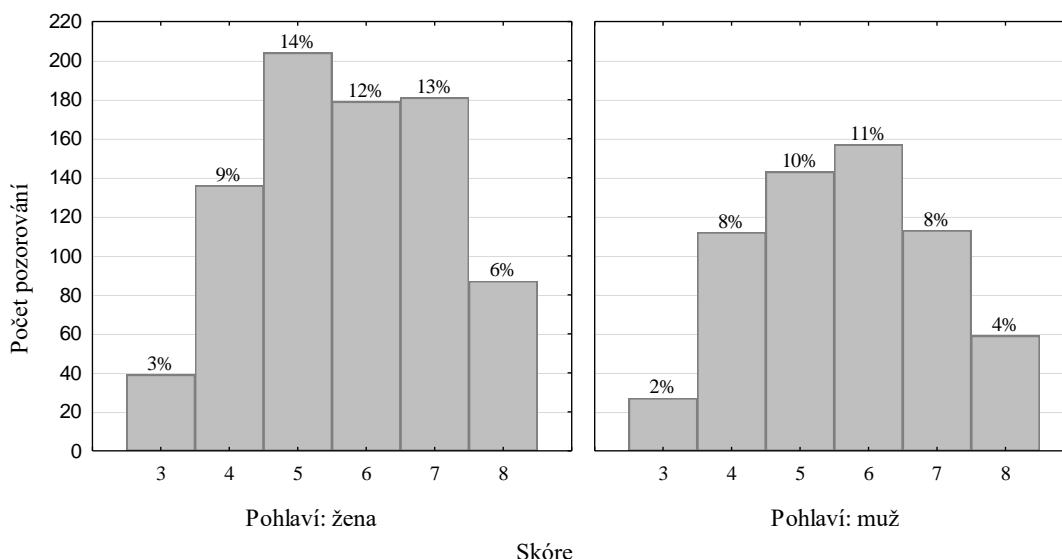
Tabulka 72 Četnosti skóre ve vztahu k pohlaví

Skóre / pohlaví	Ženy		Muži	
	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření
3	39	4,72 %	27	4,42 %
4	136	16,46 %	112	18,33 %
5	204	24,70 %	143	23,40 %
6	179	21,67 %	157	25,70 %
7	181	21,91 %	113	18,49 %
8	87	10,53 %	59	9,66 %
Celkem	826	100,00 %	611	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Pro doplnění je uvede také graf (Graf 17), který poskytuje přehled o celkovém počtu pozorování a jeho rozložení z hlediska pohlaví. Průměrně každá žena získala 5,71 bodu a každý muž získal v průměru 5,64 bodu.

Graf 17 Znalostní skóre dle pohlaví respondenta

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Z hlediska studované vysoké školy byla provedena analýza pomocí Kruskal – Wallisova testu, kde hodnota vypočtené statistiky je $H = 173,47$ při hodnotě $p = 0,00$. Tato vypočtená statistika je vyšší než teoretická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a proto lze zamítnout hypotézu o tom, že na znalostní skóre respondentů nemá typ studované vysoké školy. Četnosti dle studované školy ve vztahu k získanému znalostnímu skóre jsou uvedeny v tabulce níže (Tabulka 73). Z uvedeného je patrné, že respondenti z ČZU nejčastěji získaly 7 bodové skóre (27,35 %, 233) oproti tomu respondenti z MEU získali nejčastěji skóre 5 a 4 bodové (vyrovnaně 27,61 %, 90). U respondentů z JČU bylo nejčastěji dosahováno 5 bodového skóre (31,66 %, 82). Z četností ve vztahu k vysoké škole, kterou respondent studuje, vyplývá, že rozdílnost znalostí

vlivem studované vysoké školy patrná, což bylo potvrzeno také pomocí testu, který statistickou závislost prokázal.

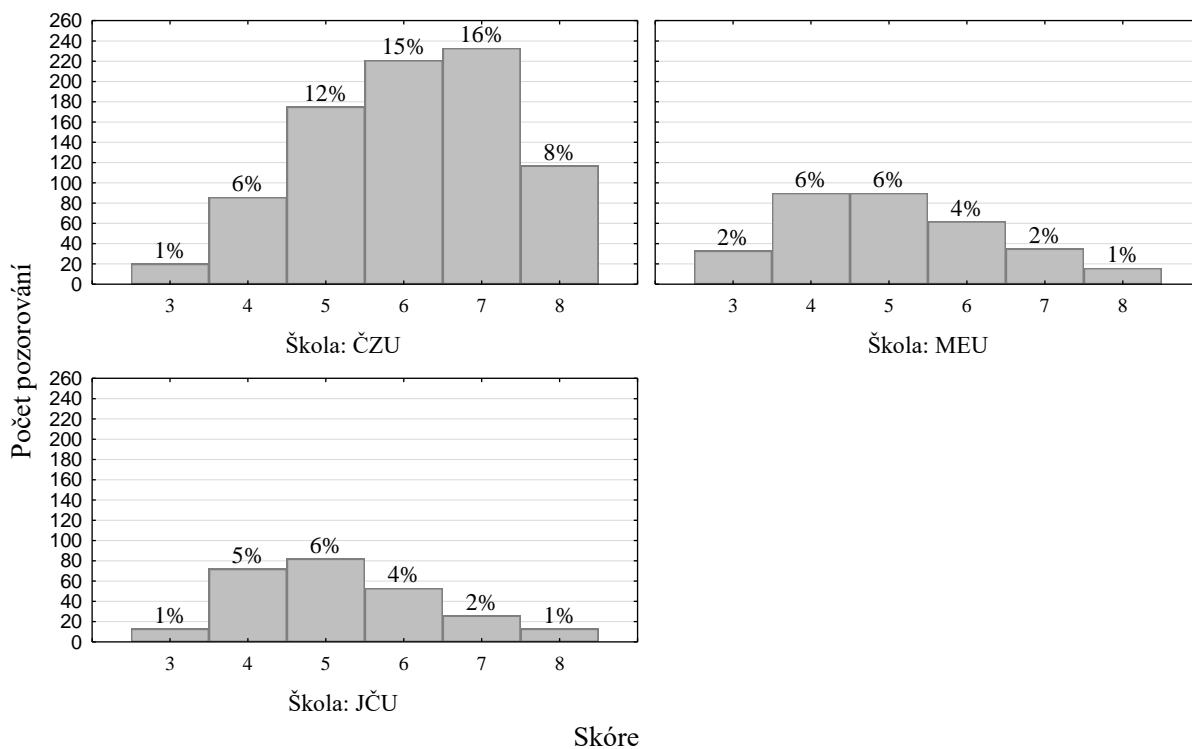
Tabulka 73 Četnosti skóre ve vztahu k vysoké škole

Skóre / vysoká škola	ČZU		MEU		JČU	
	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření
3	20	2,35 %	33	10,12 %	13	5,02 %
4	86	10,09 %	90	27,61 %	72	27,80 %
5	175	20,54 %	90	27,61 %	82	31,66 %
6	221	25,94 %	62	19,02 %	53	20,46 %
7	233	27,35 %	35	10,74 %	26	10,04 %
8	117	13,73 %	16	4,91 %	13	5,02 %
Celkem	852	100 %	326	100 %	259	100 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Rozdílnost získaného znalostního skóre je patrná i ze souhrnných histogramů (Graf 18), ze kterých je patrné, jak se získané skóre liší na úrovni jednotlivých studovaných škol. Z hlediska průměrného počtu získaného skóre dosahovali respondenti jednotlivých škol různých počtů. Respondenti ČZU získali v průměru celkem 6,07 bodu, respondenti MEU 5,07 bodu a respondenti JČU získaly v průměru 5,17 bodu.

Graf 18 Znalostní skóre dle vysoké školy

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Při analýze z hlediska zaměření vysoké školy – ekonomické nebo neekonomické zaměření byla provedena analýza pomocí Kruskal – Wallisova testu, kde hodnota vypočtené statistiky je $H = 202,10$ při hodnotě $p = 0,00$. Tato vypočtená statistika je vyšší než teoretická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a proto lze zamítnout hypotézu o tom, že na znalostní skóre respondentů nemá zaměření studované fakulty vliv. Četnosti dle zaměření studované fakulty ve vztahu k získanému znalostnímu skóre jsou uvedeny v tabulce níže (Tabulka 74). Z uvedeného je patrné, že respondenti studující ekonomicky zaměřenou fakultu nejčastěji získaly 7 bodové skóre (27,35 %, 233), nutno uvést i druhou nejčastější hodnotu dosahovaného skóre 6 bodů (25,25 %, 230). U respondentů neekonomicky zaměřené fakulty bylo nejčastěji dosahováno 5 bodového skóre (32,70 %, 172), v tomto případě bylo druhým nejčastěji dosahovaným skóre 4 body (27,38 %, 144). Z četností ve vztahu k zaměření studované fakulty, kterou respondent studuje, vyplývá, že rozdílnost znalostí vlivem zaměření studované fakulty je více než patrná, což bylo potvrzeno také pomocí testu, který statistickou závislost prokázal ve vysoké míře.

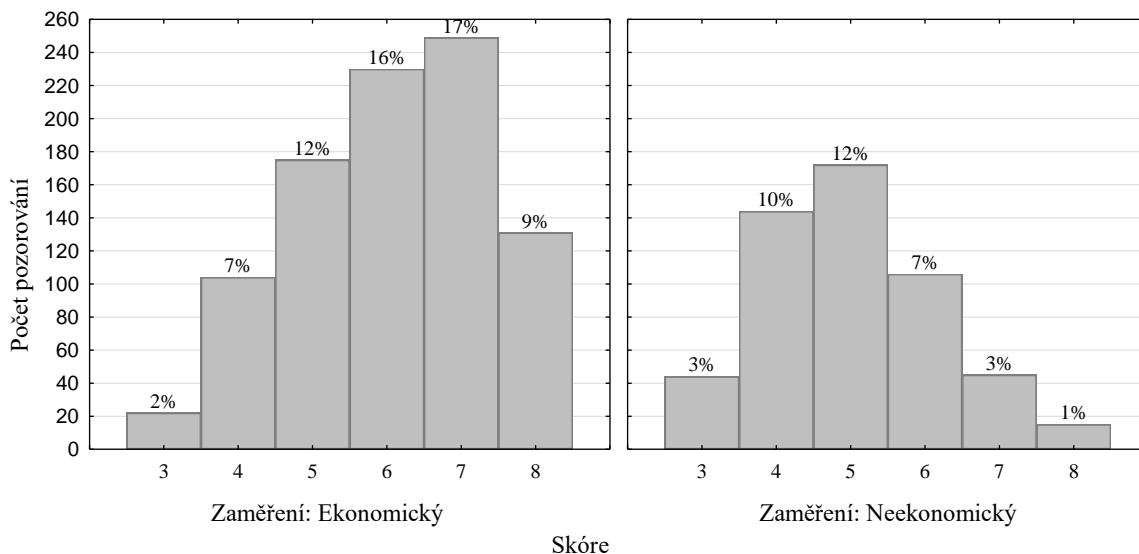
Tabulka 74 Četnosti skóre ve vztahu k zaměření fakulty

Skóre / zaměření fakulty	EKO		NEEKO	
	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření
3	22	2,41 %	44	8,37 %
4	104	11,42 %	144	27,38 %
5	175	19,21 %	172	32,70 %
6	230	25,25 %	106	20,15 %
7	249	27,33 %	45	8,56 %
8	131	14,38 %	15	2,85 %
Celkem	911	100,00 %	526	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Celkový pohled na rozklad znalostního skóre ve vztahu k zaměření studované fakulty je uveden v grafu níže (Graf 19). Při porovnání průměrně dosaženého skóre je zřetelné, že respondenti ekonomicky zaměřených fakulty dosahovali v průměru 6,07 bodu a respondenti neekonomicky zaměřených fakult získali v průměru o více než 1 bod méně, konkrétně 5,02 bodu.

Graf 19 Znalostní skóre ve vztahu k zaměření fakulty

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Při analýze z hlediska stupně studia respondentů – bakalářský nebo magisterský stupeň, byla provedena analýza pomocí Kruskal – Wallisova testu, kde hodnota vypočtené statistiky je $H = 27,17$ při hodnotě $p = 0,00$. Tato vypočtená statistika je vyšší než teoretická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a proto lze zamítnout hypotézu o tom, že na znalostní skóre respondentů nemá stupeň studia vliv. Četnosti dle zaměření studované fakulty ve vztahu k získanému znalostnímu skóre jsou uvedeny v tabulce níže (Tabulka 75). Z uvedeného je patrné, že respondenti studující v bakalářském stupni studia nejčastěji získali 5 bodové skóre (27,28 %, 260). U respondentů v magisterském stupni studia bylo nejčastěji dosahováno 7 bodového skóre (32,70 %, 172), v tomto případě bylo druhým nejčastěji dosahovaným skóre 4 body (25,62 %, 124). Z četností ve vztahu ke studovanému stupni studia, který respondent studuje, vyplývá, že rozdílnost znalostí vlivem studovaného stupně studia je více než patrná, což bylo potvrzeno také pomocí testu, který statistickou závislost prokázal.

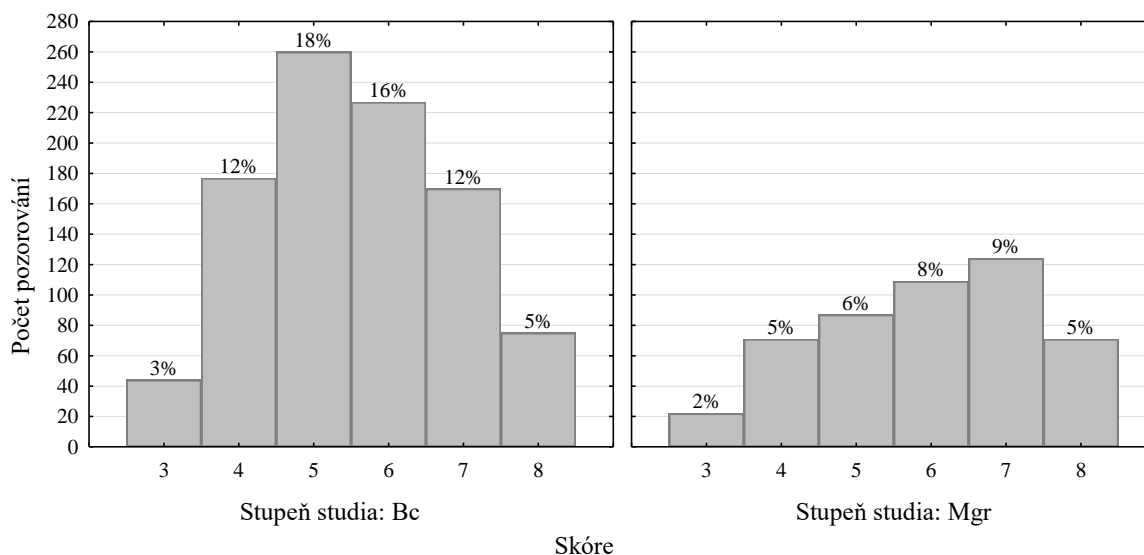
Tabulka 75 Četnosti skóre ve vztahu ke stupni studia

Skóre / stupeň studia	Bc		Mgr	
	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření	Absolutní vyjádření	Relativní vyjádření
3	44	4,62 %	22	4,55 %
4	177	18,57 %	71	14,67 %
5	260	27,28 %	87	17,98 %
6	227	23,82 %	109	22,52 %
7	170	17,84 %	124	25,62 %
8	75	7,87 %	71	14,67 %
Celkem	953	100,00 %	484	100,00 %

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Celkový pohled na rozklad znalostního skóre ve vztahu ke studovanému stupni studia je uveden v grafu níže (Graf 20). Respondenti bakalářského stupně studia dosahovali v průměru 5,55 bodu a respondenti magisterského stupně studia získali v průměru 5,94 bodu.

Graf 20 Znalostní skóre ve vztahu ke stupni studia

Zdroj: vlastní výzkum, 2018

Při vyhodnocení znalostních otázek byly vyhodnoceny otázky, které byly zodpovězeny nejlépe a které nejhůře. Nejlepší znalosti respondenti prokázali při odpovědi na otázku, která instituce vykonává dohled nad bankami v České republice. Tuto otázku správně zodpovědělo 72,23 % (1 038) osob. Naopak otázka, která měla nejnižší míru správných odpovědí, se týkala rozdílu leasingu a úvěru, tuto otázku správně zodpovědělo pouze 23,66 % (340), po té následovala otázka na zkratku RPSN, kterou zodpovědělo správně pouze 27,91% (401) respondentů.

4.3 Identifikace nejproblémovějších oblastí

V této kapitole jsou vymezeny problémové oblasti, které byly identifikovány na základě výsledků dotazníkového šetření a prostřednictvím metody znalostního skóre.

4.3.1 Zajištění potřeb ve stáří

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že jednou z oblastí, která může mít silné dopady na ekonomiku státu je oblast problematiky zajištění ve stáří.

Z celkového počtu respondentů (1 437) uvedlo pouze 47,80 % (687), že se nad svým zajištěním ve stáří již zamyslelo a uvažuje o něm. Více než polovina (52,20 %, 744) dotazovaných uvedla, že se danou problematikou nezabývá.

Vzhledem k cyklické nepravidelnosti dosavadního demografického vývoje (střídání silných a slabých ročníků), resp. posunu početně silných populačních ročníků do důchodového věku, očekávanému dalšímu zlepšování úmrtnostních poměrů a úrovni plodnosti pod hranici prosté reprodukce se dle odhadů ČSÚ (2018) (poslední aktuální projekce z dat k 1. 1. 2018) radikálně změní věková struktura obyvatelstva České republiky směrem k rychlému a výraznému stárnutí. Ze současného stavu je patrné, že největší změny lze očekávat v kategorii seniorů. V průběhu první poloviny tohoto století se podle všech variant odhadů demografického vývoje zastoupení 65 a víceletých osob zhruba zdvojnásobí z dnešní jedné šestiny na jednu třetinu. Tento počet by měl kulminovat na konci 50. let. I přesto, že bude v dalším období seniorů ubývat, na konci tohoto století by jich přesto mělo žít výrazně více než dnes. Věková kategorie seniorů tak bude jedinou částí populace, která početně poroste. Z uvedeného vyplývá, že jednou z vysoce aktuálních otázek současnosti i blízké budoucnosti je zvyšující se nestabilita veřejného důchodového systému a jeho udržitelnost (Rey-Ares, Fernández-López a Vivel-Búa, 2016).

Na základě výsledku již provedených výzkumů (např. Prast a Van Soest, 2016) je možné konstatovat, že vyšší úroveň finanční gramotnosti je významně pozitivně spojena s plánováním odchodu do důchodu, zejména pokud se jedná o úvahy o finančních zdrojích, které jsou potřebné pro zajištění ve stáří. S tímto tvrzením se ztotožňují i Bucher-Koenen et al. (2016), kteří upozorňují na to, že znalosti z oblasti finanční gramotnosti jsou provázány s ekonomickým chováním, včetně oblasti rozhodování a plánování odchodu do důchodu a finančního zajištění ve stáří. To potvrzuje i Vidovičová (2012), která uvádí, že postupně dochází ke zvýšení tlaku na jednotlivce, pokud jde o odpovědnost za finanční

zajištění v důchodu. Jedním z nástrojů pro zvyšování schopnosti činit informovaná rozhodnutí v oblasti budoucího zajištění ve stáří je finanční vzdělávání všech věkových skupin tak, aby jim možné instrumenty (spoření, investice apod.) napomáhaly při převzetí odpovědnosti za finanční zabezpečení sebe a své rodiny (Kazda, Petrášková a Rosa, 2016).

Vyšší finanční gramotnost poté může mít i dopady na finanční chování, rozhodování a postoje ve vztahu ke zlepšení zdrojů na penzi, jako např. investování do složitějších aktiv. V tomto smyslu je nutné, aby studenti vysokých škol byli schopni identifikovat pojmy jako je inflace, druhy sazeb úročení a jejich charakter atd., protože na základě těchto znalostí bude pravděpodobnější, že dokáží realizovat investice do aktiv, jako jsou cenné papíry nebo jiné alternativy, které jim mohou přinášet další zisk (Gavurová et al., 2017).

Ve vztahu k dané skutečnosti je důležité sledovat, jaké jsou možnosti zajištění potřeb ve stáří. Z výsledků výzkumu vyplývá, že z celkového počtu respondentů (1 437) se nejčastěji dotazovaní hodlají zabezpečit z důchodu poskytovaným státem a dalším způsobem (ze spoření aj.), tuto odpověď deklarovalo 76,13 % (1 094) respondentů. Druhá nejčastěji volená odpověď byla „jiným způsobem“, kterou uvedlo 14,89 % (214) osob. K této odpovědi se dále mohli respondenti vyjádřit formou volného textu. Nejčastěji uváděným předpokládaným zdrojem příjmů byl v této souvislosti uváděn příjem z nakoupených nemovitostí, jiných aktiv např. akcií (viz výše) či pomocí renty, ale objevila se také odpověď „zajištění od rodičů“. Pouze 8,98 % (129) osob uvedlo, že plánuje své potřeby v důchodovém věku financovat pouze důchodem, který je poskytovaný státem. Z výsledků je také patrná nedůvěra respondentů k využití důchodového systému bez dalších způsobů zabezpečení. Vzhledem k uvedeným odpovědím, je nutné podotknout, že z celkového počtu zúčastněných studentů (1 437) jich využívá produkt penzijní připojištění/důchodové spoření pouze 22,20 % (319). Vzhledem k tomu, že v otázce jak respondenti zamýšlejí financovat své potřeby ve stáří, odpovědělo celkem 76,13 % (1 094) osob, že předpokládají využití důchodu v kombinaci s dalšími způsoby - spořením/připojištěním. Tato skutečnost se jeví dle názoru autorky jako znepokojivá.

Vzhledem k uvedeným výsledkům je nutné, aby již studenti na vysokých školách byli informováni o problematice zajištění na stáří. Jsou to právě tyto mladí lidé, kterých se bude dotýkat nutnost využívání alternativních možností, jak financovat své potřeby v důchodovém věku. Respondenti uvedli, že si jsou vědomi toho, že potřebují další zdroj financí pro zajištění takových potřeb, ale takový zdroj prozatím využívá velmi malá část

z nich. Jednou z možností pro zvýšení využívání dalšího zdroje financování v podobě doplňkového penzijního spoření (dříve penzijní připojištění) je informovanost studentů o takovéto možnosti. Studenti velmi často nevědí, jaké jsou možnosti jeho využívání a o tom, že je podporován státem formou příspěvku a daňových úlev.

Nárok na státní příspěvek vzniká v okamžiku, kdy za kalendářní měsíc účastník zaplatí minimální částku 300 Kč.

Tabulka 76 Přehled vkladů a příspěvků z doplňkového penzijního spoření

Měsíční vklad	Výše státního příspěvku v roce 2019	Zhodnocení vkladu
100 Kč (minimální vklad)	0 Kč	0%
200 Kč	0 Kč	0%
300 Kč	90 Kč	30%
400 Kč	110 Kč	28%
500 Kč	130 Kč	26%
600 Kč	150 Kč	25%
700 Kč	170 Kč	24%
800 Kč	190 Kč	24%
900 Kč	210 Kč	23%
1 000 Kč	230 Kč (maximální výše)	23%
1 500 Kč	230 Kč (maximální výše)	15%
2 000 Kč	230 Kč (maximální výše)	12%
3 000 Kč	230 Kč (maximální výše)	8%

Zdroj: vlastní výpočty na základě Zákona 427/2001 Sb., 2019

Je-li výše měsíčního příspěvku účastníka:

- 300 až 999 Kč, činí výše měsíčního státního příspěvku částku 90 Kč a 20 % z částky přesahující 300 Kč,
- 1000 a více Kč, činí výše měsíčního státního příspěvku částku 230 Kč.

Tabulka 77 Přehled daňových úlev z doplňkového penzijního spoření

Měsíční vklad	Snížení daňového základu o	Daňová úspora
1 000 Kč	0 Kč	0 Kč
1 100 Kč	1 200 Kč	180 Kč
1 300 Kč	3 600 Kč	540 Kč
1 500 Kč	6 000 Kč	900 Kč
1 700 Kč	8 400 Kč	1 260 Kč
2 000 Kč	12 000 Kč	1 800 Kč
3 000 Kč	24 000 Kč (maximální výše)	3 600 Kč

Zdroj: vlastní výpočty na základě Zákona 586/1992 Sb., 2019

Od daňového základu je možné odečíst příspěvky na penzijní připojištění a doplňkové penzijní spoření, které přesáhly částku 12 000 Kč, max. 24 000 Kč.

4.3.2 Externí zdroje financování

Druhou oblastí, která se na základě získaných výsledků jeví jako problematičtější, je znalost externího financování. Tato část dotazníku byla složena z několika tematických otázek (znalost sazeb, formy financování, nástroje).

Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že vysokoškolští studenti mají nedostatečné znalosti sazby RPSN, která je klíčová při čerpání externího zdroje financování např. úvěru. Výsledky nejsou povzbudivé zejména proto, že roční procentní sazba nákladů je v praxi tou nejdůležitější informací při hodnocení výhodnosti či nevýhodnosti zvažovaného úvěru. RPSN udává v České republice procentuální podíl z dlužné částky, který musí klient finanční instituci zaplatit za období jednoho roku a který zahrnuje také poplatky za sepsání smlouvy, pojištění, poplatky za správu, vedení účtu a další formální náležitosti. Znalost této zkratky deklarovalo pouze 34,73 % (499) respondentů. Konkrétní vysvětlení či vyjádření obsahu pojmu však bylo schopno podat pouze 80,36 % (401) z celkového počtu těch, kteří se domnívali, že vědí, co zkratka označuje. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu respondentů (1 437) dokáže správně definovat tento pojem RPSN pouze 27,91 % (401) osob.

S čerpáním externích zdrojů financování také souvisí znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem. Z celkového počtu zúčastněných zná rozdíl mezi uvedenými pojmy pouze 38,00 % (546) respondentů. Mezi dotazovanými je silně zakořeněn mylný názor, že leasing je možné čerpat pouze při pořízení automobilu a úvěr pouze pro pořízení nemovitosti. Dalším alarmujícím zjištěním v oblasti čerpání cizích zdrojů je úroveň znalostí sazeb úročení. Z celkového počtu respondentů (1 437) se 46,56 % (669) domnívá, že dokáže určit, co znamená sazba „p. a.“ a „p. m.“, avšak správně vysvětlit tyto zkratky bylo schopno pouze 84,10 % (562) z nich. Reálná znalost uvedených zkratek se tedy projevila pouze u 39,11 % (562) osob z celkového počtu dotazovaných.

Poslední součástí, která souvisí s externím financováním, je znalost rozdílu mezi kreditní a debetní kartou, přičemž znalost tohoto rozdílu uvedlo 72,09 % (1 036) respondentů, avšak správně jej dokázalo vymezit pouze 71,91 % (745) z uvedených. Z uvedeného vyplývá, že z celkového počtu zúčastněných (1 437) umí správně definovat rozdíl pouze 51,88 % (745) studentů.

Jedním z typických rysů současného dynamického hospodářského vývoje je rostoucí nabídka finančních produktů a ekonomických možností. Důležitá je zejména schopnost spotřebitele posoudit příležitost, kterou finanční produkt přináší, ale také uvědomit si nejzávažnější rizika, která jsou s jejich využíváním spojena. Skrytá podstata moderních finančních nástrojů, jejich vnitřní složitost na jedné straně a snadnost jejich používání v praxi na straně druhé, tak logicky vede k výraznému růstu nároků na finanční gramotnost s cílem takovým nástrojům a nabídkám porozumět a orientovat se v nich (Pavelková, Knaifl a Preuss, 2012).

4.4 Doporučení a návrhy

Ze zjištěných výsledků a identifikovaných nejproblémovějších oblastí je patrné, že je nutné zaměřit se na zlepšování znalostí v oblasti finanční gramotnosti. Z obecného hlediska je proto nutné:

- zvyšovat povědomí studentů o nutnosti trvale se vzdělávat v oblasti finančních znalostí,
- zaměřit se na to, aby studentům byly poskytovány dostupné, kvalitní a nezávislé informace,
- podporovat rozvoj vhodného finančního poradenství na vysoké škole,
- rozvíjet určité praktické nástroje, které usnadní studentům orientaci v oblasti finanční gramotnosti.

Současní vysokoškolští studenti patří do generace mladých dospělých. Navrhovaná doporučení tedy reflektují potřeby mladých studentů, kteří považují internet za jeden z nejkvalitnějších zdrojů informací, úřady a pobočky různých institucí navštěvují osobně velmi zřídka, preferují dostupnost souhrnných informací, upřednostňují on-line způsob komunikace a vyhledávají sofistikovanější nástroje pro získávání informací a oceňují zejména jejich jednoduchý a interaktivní design (Matusiková, 2015; Zotyková, 2014). Jak uvádějí Belás et al., (2016) je nutné zaměřit se na moderní výukové metody, které podporují iniciativu a zvědavost studentů. Zormanová (2012) poukazuje na důležitost toho, že výukové metody jsou velmi dynamické a mění se v čase rychleji než výukové koncepce a organizační formy výuky. Vzhledem k tomu byly návrhy níže uvedené zvoleny v rámci oblasti aktivizujících výukových metod (didaktické hry) a skupiny komplexních výukových metod (výuka podporovaná počítačem) jak uvádějí Maňák a Švec (2003). Využití těchto

metod umožní rozvoj znalostí studentů, dle jejich praktického hlediska (Kalhous a Obst, 2002), resp. z hlediska rozvíjení jednotlivých stránek osobnosti studenta, tedy kognitivní (vzdělávací) a afektivní (postojové) (Dvořáková et al., 2015), zároveň tyto metody umožní také zvyšování finanční gramotnosti jako cílů. Výukové cíle by dle Kalhousa a Obsta (2002) měly mít tyto vlastnosti:

- komplexnost
- konzistentnost
- kontrolovatelnost
- přiměřenost.

Zároveň je nutné, aby byly výukové cíle provázány a vzájemně se doplňovaly (Vališová a Kasíková, 2011).

Vytvoření tematických webových stránek na konkrétní univerzitě

Cílem tematických webových stránek by mělo být zvyšování informovanosti a podpora vzdělanosti studentů v oblasti finanční gramotnosti. Jedná se o flexibilní nástroj, který by bylo možné využívat v rámci jednotlivých vysokých škol a jeho obsah přizpůsobit aktuálním potřebám vzdělávacích institucí. Webové stránky by měly být dostupné studentům i pedagogům na dané vysoké škole. Tyto webové stránky by měly být ve správě dané vysoké školy (případně fakulty), což by zajistilo studentům důvěryhodnost zveřejňovaných informací, které budou zároveň dostupné na jednom místě. Současně by zde byla možnost vytvořit platformu pro spolupráci s praxí, která by umožňovala zapojení finančních a jiných institucí (banky, spořitelny, pojišťovny, leasingové společnosti, poradenské společnosti, vzdělávací společnosti apod.), jakožto budoucích potenciálních zaměstnavatelů lidí s vysokoškolským vzděláním.

Návrh základních informací, které by měly webové stránky pro studenty obsahovat:

- slovník finančních pojmů,
- výukové materiály (e-knihy, online prezentace),
- nástroj pro srovnávání finančních produktů („srovnávač“),
- interaktivní kvízy, nástroje pro „self-test“ – sebehodnocení znalostí,
- multimedialní podpora - ukázky formy výpočtů vztahující se k problematice úročení, splátkových kalendářů, výnosům z aktiv apod.,
- zpracovaný přehled o možnostech daňových úlev (slevy na dani) a při budoucím čerpání produktů (životní pojištění, úroky z úvěru apod.),

- přehled institucí, které se zabývají finanční gramotností,
- přehled zdrojů a aktuálních studií,
- přehled o aktuálních akcích ve vztahu k finanční gramotnosti,
- odkazy na možnosti stažení online nástrojů (aplikací) – pro správu vlastních zdrojů (rozpočty), kalkulačky pro potřebné výpočty apod.

Z výše uvedených oblastí je jako příklad konkrétně rozpracována oblast multimediální podpory. Tvorbou studijních opor pro výuku finanční gramotnosti touto formou se zabývala sama autorka během svého doktorského studia. Za účelem praktické aplikace výpočtů v konkrétních příkladech byla vytvořena sada videopřednášek, která by byla jako příklad vhodným obsahem pro webové stránky školy na podporu finanční gramotnosti. V návaznosti na identifikovanou problematickou oblast čerpání cizích zdrojů lze uvést tato témata konkrétních multimediálních přednášek:

- úročení a teoretické základy výpočtů,
- metody stanovení úrokovacího období,
- jednoduché úročení – budoucí, současná hodnota,
- složené úročení – základní frekvence úročení, vyšší frekvence úročení,
- smíšené úročení – základní frekvence úročení, vyšší frekvence úročení,
- splátkový kalendář – anuitní, se stejným úmorem,
- úvěry,
- finanční úvěrové obchody.

Ukázka konkrétních snímků z multimediální podpory je uvedena v příloze č. 4 a zároveň jsou videopřednášky v celém rozsahu přiloženy na CD disku jako součást předkládané disertační práce.

Aplikace dostupných on-line produktů s praktickým přesahem v rámci výuky

Druhým návrhem je využití dostupných on-line produktů, které vedou ke zvyšování finanční gramotnosti formou vhodnou pro studenty. V současné době je k dispozici několik těchto on-line produktů, které umožňují formou hry zvyšování kompetencí v oblasti finanční gramotnosti. Jedná se například o interaktivní portál ČNB, s názvem Chráníme českou korunu – kde jsou shrnuté informace o inflaci, finančním trhu a jiných oblastech ze světa financí a zároveň je zde možnost tyto znalosti ověřovat formou kvízů a her.

Již v současné době je na ČZU (pouze na úrovni vybraného předmětu Provozně ekonomické fakulty) realizována spolupráce s ABC Finančního vzdělávání, o.p.s., která se zabývá tím, že pomocí praktického vzdělávání zvyšuje finanční stabilitu a sílu českých rodin, šíří osvětu v oblasti osobních financí, přispívá k růstu finanční gramotnosti a rozvoji finančního vzdělávání. Tato společnost nabízí on-line nástroj - projekt „Fingrplay“, který je dostupný na internetových stránkách. Jedná se o hru, která v praktickém provedení provází rodinu reálným finančním životem po dobu 30 let (detailní popis hry je uveden v příloze č. 3). Bylo by možné provádět „turnaje“ napříč fakultami, ročníky, obory nebo v rámci předmětů mezi jednotlivci. Tato hra byla představena i na mezinárodní konferenci Evropské federace investorů a uživatelů finančních služeb v Bruselu, kde zaujala širokou veřejnost a byla vybrána k podrobnější prezentaci s možností přenositelnosti do dalších zemí (ABC finančního vzdělávání, 2019).

Možné ekonomické přínosy plynoucí u uvedených doporučení a návrhů

Ekonomické přínosy plynoucí z uvedených doporučení a návrhů lze sledovat ve dvou rovinách a to jako přínosy pro jednotlivce i pro hospodářství.

Přínosy pro jednotlivce

Znalosti z oblasti finanční gramotnosti umožňují studentům získat dovednosti pro jejich samostatnou a nezávislou existenci. V životním období ekonomické aktivity mohou poznatky získané v této oblasti napomoci těmto osobám plánovat budoucnost a důležité životní události (zajištění bydlení, příprava na rodičovství), zajistit se pro případ nepředvídatelné situace či spořit na důchod. Dobrá úroveň finanční gramotnosti umožňuje jedinci také vyhnout se nástrahám platebních podvodů a zvolit vhodné finanční produkty a služby, které budou odpovídat jeho konkrétním potřebám. Finančně gramotné osoby budou se sníženou pravděpodobností nakupovat produkty, které nebudou využívat a produkty, kterým plně neporozumějí. Lze také předpokládat, že jedinec vzdělaný ve finanční oblasti bude důkladněji zvažovat převzetí rizik, která jej mohou dostat do finančních, ale jiných potíží (Sdělení komise, 2007).

Přínosy pro hospodářství

Orientace jednotlivců v problematice financí může přispět k finanční stabilitě hospodářství tím, že si mladí lidé budou vybírat vhodné produkty a služby, což může vést k nižší pravděpodobnosti nesplacení závazků (úvěr, leasing) a k diverzifikovanějším, tedy i bezpečnějším úsporám a investicím, to potvrzují i Bellofatto, D'Hondt a de Winne (2018).

Jak je uvedeno ve Sdělení komise (2007), mohou mladí lidé prostřednictvím uvedených dovedností pobízet k efektivnosti ve finančním odvětví a zvyšovat tak hospodářskou prosperitu podporou soutěže, podněcováním inovací a požadováním vyšší kvality a rozmanitosti služeb. Při schopnosti investovat mohou tyto osoby také zajistit dostatečnou likviditu kapitálovým trhům, které se tak mohou stát atraktivnějšími (Hsiao a Tsai, 2018).

4.5 Shrnutí výsledků a diskuse

Problematika finanční gramotnosti je v současnosti velmi diskutovaným pojmem mezi odborníky i širokou veřejností. Důvodem toho mohou být narůstající finanční problémy (zadluženost, exekuce, zajištění na stáří, vznik nových finančních produktů, špatná orientace na trhu s produkty, přenesení odpovědnosti na jednotlivce) a také finanční krize, která byla mimo jiné dle Dinwoodie (2010) způsobena nedostatkem znalostí a kompetencí v oblasti finanční gramotnosti spotřebitelů na finančním trhu. Jednou z možností řešení je zajištění zvýšení úrovně finanční gramotnosti především u mladých studujících dospělých, která má potenciál pozitivně ovlivňovat postoje a návyky v oblasti financí, což je přínosem pro jedince samotné i pro celou ekonomiku (Cole, Paulson a Shastry, 2012; Ševčík, 2017).

4.5.1 Oblast rozpočtové gramotnosti

V oblasti hospodaření s peněžními prostředky, byli nejprve respondenti dotazováni, zda mají přehled o tom, kolik peněžních prostředků mají momentálně k dispozici (celkem v hotovosti, na běžném účtu, na spořicímu účtu, spoření apod.), přičemž z celkového počtu respondentů odpovědělo 77,66 % (1 116) respondentů „ano“ tedy, že takový přehled určitě mají. 19,62 % (282) respondentů uvedlo „spíše ano“ a z celkového počtu respondentů uvedlo pouze 2,71 % (39) respondentů, že takový přehled nemají (odpověď „spíše ne“ a „ne“). V tomto případě byla prokázána závislost na druhu studované školy (jednoznačná odpověď „ano“ převažovala u studentů ČZU).

Z hlediska sledování osobních příjmů a výdajů, tedy v otázce zda si respondenti tvoří svůj rozpočet, odpovědělo 81,77 % (1 175) osob „ano“. Respondentů, kteří nesledují své příjmy a výdaje a tedy si svůj rozpočet netvoří je přibližně pětina z celkového počtu, konkrétně 18,23 % (262). Z těchto výsledků vyplývá, že sledování osobních příjmů a výdajů je činnost, která je vykonávána většinou respondentů, což je v souladu se zjištěním, které vyslovily na základě svého výzkumu také Tomášková, Mohelská a Němcová, (2011).

Shodný závěr učinila také Chmelíková (2015), i když v nižší míře. Dle statistických výpočtů zde byla prokázána závislost mezi tím, zda si student tvoří svůj rozpočet a zaměřením studované fakulty. V tomto případě jednoznačná odpověď převládala u studentů neekonomicky zaměřených fakult.

Ve srovnání s výzkumem finanční gramotnosti u obecné dospělé populace v České republice, se vysokoškolští studenti staví k vytváření svého přehledu o příjmech a výdajích zodpovědněji (PPM Factum, 2015). Byla prokázána silná závislost mezi způsobem sledování příjmů a výdajů a pohlavím respondentů. Z hlediska pohlaví u mužů převažuje využívání elektronických nástrojů, ženy preferují tradiční metodu tvorby rozpočtu v listinné podobě, což je v souladu s výsledky, které byly zjištěny u obecné populace (PPM Factum, 2015). Správa finančních prostředků umožňuje jedinci snadnější orientaci ve vlastních příjmech a výdajích, což se může projevit i v jeho způsobu a ochotě utrácení finančních prostředků (Beranová a Navrátilová, 2018).

Pro tvorbu rozpočtu je účastníky provedeného dotazníkového šetření nejčastějším způsobem jeho sledování elektronické zpracování, zatímco u obecné populace převažuje vedení formou evidence v písemné podobě (PPM Factum, 2015). Rozdíl je pravděpodobně způsoben věkovým rozdílem, kdy respondenty provedeného průzkumu jsou mladí dospělí - vysokoškolští studenti, kteří ve velké míře využívají moderní technologie, které považují za součást svého života (Schmidt et al., 2011). Část respondentů však přehled o svých příjmech a výdajích nemá (Beranová a Navrátilová, 2019). Mezi tím, jaké jsou důvody pro to, že dotazovaní nesledují příjmy a výdaje a jejich pohlavím byla prokázána statistická závislost. Nejčastěji uváděný důvod, proč přehled o svých příjmech a výdajích netvoří, uváděli muži nejčastěji nezájem o tuto činnost a ženy nedostatek času. Ke stejným zjištěním dospěla v rámci svého výzkumu také Chmelíková (2015) i Beranová, Navrátilová a Šíma (2019).

Respondenti dále uváděli, že ve velké míře ukládají část svých příjmů jako rezervu pro nepředvídatelné situace. Z celkového počtu odpovídajících jich deklarovalo 76,83 % (1 104), že si ukládá část svých příjmů pro nepředvídatelné situace či pro jiné potřeby. Necelá čtvrtina (23,17 %, 333) dotázaných uvedla, že si takovou rezervu netvoří.

V tomto případě byla prokázána statistická závislost, kde se projevilo, že ženy část svých příjmů jako rezervu ukládají častěji než muži a také, že studenti neekonomicky zaměřených fakult ukládají část příjmů jako rezervu oproti studentům ekonomicky zaměřených fakult. Tato skutečnost svědčí o zodpovědném přístupu vysokoškolských studentů k životní realitě,

což je také v souladu s tvrzením Van Rooij, Lusardi a Alessie (2011), kteří se domnívají, že zvyšování finanční gramotnosti je spojeno s vyšším a odpovědným přístupem k plánování budoucnosti. Obdobný trend je možno sledovat také u obecné populace v České republice (PPM Factum, 2015), kdy převažuje ukládání příjmů mezi osobami s vyšším vzděláním (SŠ s maturitou a VŠ).

Důležitost rozpočtové gramotnosti uvádí i Belás et al. (2016), kteří konstatují, že řízení a přehled o vlastních financích vytvářejí předpoklady pro kvalitní a úspěšný život v oblasti financí. Na tuto skutečnost poukazuje i da Silva et al. (2017), kteří uvádějí, že neschopnost sledovat a řídit vlastní příjmy a výdaje může způsobovat nejen ekonomické, ale i sociální problémy. Shodný názor zastávají i Tomášková, Mohelská a Němcová, (2011) či Bajtelsmit (2006), kteří uvádějí, že svůj osobní rozpočet jsou schopni zodpovědně řídit pouze finančně gramotní jedinci. Na osvojení správných návyků mladých lidí při zacházení s finančními prostředky upozorňují také Kantnerová et al. (2013).

V souvislosti s hospodařením s vlastními prostředky byli respondenti také dotazováni na oblast zajištění ve stáří a způsob financování svého života v tomto věku. Nejprve tedy byli respondenti dotázáni, zda nad svým zajištěním ve stáří vůbec přemýšlejí.

Na tuto otázku odpovídali všichni respondenti, z nichž 24,63 % (354) uvedlo, že se nad touto problematikou zamysleli – odpověď „ano“. 23,17 % (333) odpovídajících osob uvedlo odpověď „spíše ano“. Nejvíce byla zastoupena odpověď „spíše ne“, kterou uvedlo 34,17 % (491) osob. 17,61 % (253) respondentů odpovědělo „ne“, tedy, že se nad touto problematikou dosud nezamýšleli. Zanedbatelná část respondentů odpověděla „nevím“, jednalo se o 0,42 % (6) respondentů.

Ve vztahu ke způsobu zajištění potřeb ve stáří, byly prokázány závislosti k pohlaví, studované škole i zaměření fakulty. Ženy volily častěji než muži variantu zajištění svých potřeb ve stáří formou důchodu poskytovaným státem a dalším způsobem, například spořením. Oproti tomu v odpovědi zajištění potřeb v důchodovém věku „jiným způsobem“ převažoval počet mužů. Z odpovědí lze usuzovat, že muži nechtějí být v důchodovém věku odkázáni na důchod poskytovaný státem a uvažují více o tom, jak by se mohli sami zabezpečit. Vliv druhu vysoké školy na uvažování o způsobu zabezpečení svých potřeb ve stáří byl statisticky prokázán. Na důchod poskytovaný státem nejvíce spoléhají studenti JČU, oproti tomu studenti ČZU se více přikláněli k variantě důchodu od státu a dalším způsobem. Mírná závislost se projevila také ve vztahu k zaměření studované fakulty. Tato závislost se projevila

v odpovědi zajištění potřeb ve stáří „jiným způsobem“, kde převažovali odpovědi studentů ekonomicky zaměřených fakult.

Z pohledu postojů a přístupu k investování z výsledků vyplývá, že ženy a respondenti neekonomicky zaměřených fakult vyhledávají méně rizikové prostředky ke spoření a investování, stejně tak tyto skupiny upřednostňují dostupnost vložených prostředků. Naopak pro muže má velkou důležitost výnosnost vložených prostředků do spoření nebo investice, čemuž odpovídá také struktura odpovědí. V odpovědích „ano“ (29,79 %) a „spíše ano“ (42,72 %) jednoznačně převažují muži, ovšem odpovědi „spíše ne“ je odpověď žen výrazně vyšší (25,54 %).

V porovnání s výsledky výzkumu obecné populace v České republice (PPM Factum, 2015), je z hlediska obecné populace důležitá co nejnižší rizikovitost investice, dále dostupnost vložených prostředků a na posledním místě je výše výnosu. Naopak Chmelíková (2015) uvádí, že pro vysokoškolské studenty je podstatným faktorem výnosnost nad rizikem a dostupností prostředků.

4.5.2 Oblast cenové gramotnosti

Kriticky nízká znalost se projevila v otázkách sazeb u možnosti externího financování. Z celkového počtu respondentů se 34,73 % (499) respondentů domnívá, že ví, co je zkratka RPSN a k čemu se využívá a téměř dvě třetiny respondentů 65,27 % (938) uvedlo, že význam zkratky nezná. Reálnou znalost prokázalo pouze 27,91 % (401) respondentů s tím, že tato znalost byla statisticky prokázána ve vztahu k stupni studia a typu vysoké školy. Správné odpovědi uváděli ve větší míře oproti ostatním studenti MEU, naopak studenti ČZU uváděli častěji špatnou odpověď. Studenti magisterského stupně studia uváděli častěji správnou odpověď, avšak v menší míře než bylo očekáváno. Nebyla zde prokázána závislost na zaměření fakulty, jak se dalo předpokládat. S podobně alarmujícím výsledkem se setkala i Opletalová (2015), kdy v rámci jejího provedeného výzkumu pouze 32 % respondentů bylo schopných rozlišit pojem RPSN a úroková sazba. Nízkou znalost zkratky RPSN potvrzuje sama autorka práce, neboť se stejným výsledkem se setkala při předvýzkumu u studentů vybrané vysoké školy (Šíma, Beranová a Navrátilová, 2018). S obdobným problémem znalosti RPSN se potýká i dospělá populace v České republice (PPM Factum, 2015), kde uvádí domnělou znalost 37 % respondentů, ale v rámci dané skupiny odpovědí špatně pojem definuje 39 % z nich. Podobnost v relativně nízké znalosti základních sazeb

a finančních produktů lze nalézt ve studii realizované na univerzitách v USA (Lusardi a Mitchell, 2010). Naproti tomu obdobná studie realizovaná mezi vysokoškolskými studenty v Austrálii (Beal a Delpachitra, 2003) přinesla uspokojivější výsledky a autoři je přisuzují primárně kvalitní výuce finanční gramotnosti na všech typech škol. Mezi sazby lze také zařadit sazby „p. a.“ a „p. m.“ jejichž znalost je klíčová při čerpání externích zdrojů financování ale také při spoření. Znalost zkratky „p. a.“ a „p. m.“ deklarovalo z celkového počtu 46,56 % (669) respondentů. 53,44 % (768) respondentů uvedlo, že neví, co tyto zkratky znamenají. Tyto zkratky a jejich význam umí reálně definovat 39,11 % (562) respondentů, přičemž byla prokázána statistická závislost mezi touto znalostí a stupněm studia – vyšší znalost byla zřetelně prokázána u studentů magisterského stupně studia. Při výzkumu obecné populace v České republice (PPM Factum, 2015) byla znalost výrazně nižší, neboť pouze 18 % osob uvedlo, že zkratky zná a správně definovat je umělo pouze 16 % osob z dospělé populace.

Znalost výše sazby povinných minimálních rezerv ČNB deklarovalo z celkového počtu pouze 32,36 % (465) dotázaných. 67,64 % (972) z nich uvedlo, že neví, v jaké výši se tato sazba pohybuje. Z odpovídajících, kteří se domnívají, že tuto znalost mají (32,36 %, 465) odpovědělo správně 73,12 % (340) respondentů, ostatní (26,88 %, 125) svou domnělou znalost správnou odpovědí nepotvrdili. V tomto případě byla prokázána statistická závislost mezi znalostí zkratk „p. a.“ a „p. m.“ a pohlavím (větší znalost prokázaly ženy) a zaměřením studia (větší znalost prokázali studenti ekonomicky zaměřených fakult).

Znalost pojmu inflace uvedlo 57,48 % (826) respondentů, přičemž závislost této znalosti byla prokázána na zaměření fakulty (vyšší znalost tohoto pojmu projevíli respondenti ekonomicky zaměřených fakult) a stupni studia (mírně vyšší znalost projevíli respondenti magisterského stupně studia). Konkrétní míru inflace uvedlo správně 41,34 % (594) respondentů. V dospělé populaci v České republice dokáže odhadnout míru inflace pouze 9 % osob (PPM Factum, 2015).

Alarmující je také vysoká neznalost rozdílu mezi pojmy leasing a úvěr. 62 % respondentů nedokáže definovat rozdíl mezi těmito pojmy. I v tomto případě byla prokázána statistická závislost mezi znalostí těchto pojmů a zaměřením fakulty, školou a stupněm studia respondentů. Správnou odpověď nejčastěji uváděli respondenti z ČZU. Jak bylo možné předpokládat, studenti ekonomicky zaměřených fakult uváděli výrazně častěji správnou odpověď než studenti neekonomicky zaměřených fakult. Stejně tak tomu bylo u stupně

studia, kdy studenti magisterského stupně studia prokázali vyšší znalost. Stejný názor potvrzují i Mouna a Anis (2017), kteří při zkoumání determinant finanční gramotnosti došli k závěru, že finanční gramotnost a zejména znalost konkrétního obsahu některých finančních pojmů je ovlivňována stupněm studia a výší konečného vzdělání.

Respondenti byli dotazováni také na to, jaká instituce vykonává v ČR dohled nad bankami. Z celkového počtu respondentů správně odpovědělo 72,23 % (1 038) respondentů, ostatní respondenti 27,77 % (399) odpověděli špatně. Byla zde prokázána statistická závislost mezi touto znalostí a stupněm studia, kdy správnou odpověď uváděli ve větší míře studenti magisterského stupně studia. Z hlediska špatné odpovědi byla nejčastěji uváděna odpověď, že dohled nad bankami v ČR vykonává Ministerstvo financí ČR, poměrně často se také vyskytla odpověď Měnový fond.

4.5.3 Oblast peněžní gramotnosti

Z celkového počtu respondentů uvedlo 72,09 % (1 036) domnělou znalost rozdílu mezi debetní a kreditní platební kartou. Z celkového počtu respondentů však správně dokázalo rozdíl definovat pouze 51,88 % (745). Opletalová (2015) ve své výzkumu zjišťovala odpověď na otázku, zda respondenti vědí jak využívat kreditní a debetní kartu, přičemž 70 % uvedlo kladnou odpověď. Na oblast využívání a znalosti odlišností mezi debetní a kreditní kartou mezi vysokoškoláky v USA se zaměřili Cude et al. (2006). Z výsledků jejich studie je patrné, že studenti amerických univerzit mají podobné znalosti v této oblasti. Mezi hlavní faktory, které ovlivňují pozitivní výsledky amerických studentů, řadí autoři působení rodičů a pedagogických pracovníků a skutečnost, že informace o této problematice jsou snadno dostupné a poskytují je vhodným způsobem také samotné finanční instituce. V případě znalosti rozdílu mezi debetní a kreditní platební kartou se v realizované studii projevila slabá závislost na studované vysoké škole, kdy mírně vyšší znalost prokázali studenti ČZU. Nebyl zde zjištěn vliv zaměření fakulty, který ve své studii prokázali Temizel et al. (2015) a ve srovnávací studii mezi znalostmi korejských a amerických studentů Jang, Hahn a Park (2014).

Z hlediska využívání jednotlivých produktů byly zjištěny tyto skutečnosti. Produkt penzijní připojištění/důchodové spoření využívá pouze 22,20 % (319) osob, ostatní (77,80 %, 1 118) tento produkt dosud nevyužívají. Vzhledem k tomu, že v otázce o tom jak budou dotazováni financovat své potřeby ve stáří, odpovědělo celkem 76,13 % (1 094) osob z důchodu

a dalším způsobem – spořením, připojištěním, je výsledek poměrně znepokojivý. 53,38 % (767) dotázaných uvedlo, že produkt spořicí účet využívá, ostatní 46,62 % (670) tento produkt nemají založený. Tato otázka určitým způsobem navazuje na otázku o výši inflace, neboť je nutné, aby respondenti jako zájemci o daný produkt dokázali porovnat výši výnosu ze spořicího účtu s mírou inflace, neboť není výjimkou, že výnos ze spořicího účtu nepokryje ani roční míru inflace. Zároveň je zde také důležité, aby se respondent orientoval v problematice sazeb a byl schopen zhodnotit efektivnost takového produktu.

Z celkového počtu účastníků dotazníkového šetření uvedlo 95,76 % (1 376) respondentů, že využívá běžný účet, pouze 4,24 % (61) respondentů uvedlo, že tento produkt nevyužívá. Využívání běžného účtu jako nástroje pro správu bezhotovostních prostředků je v současnosti téměř samozřejmostí.

4.5.4 Znalostní skóre

Znalostní skóre poskytuje přehled o úrovni finanční gramotnosti ve vztahu k otázkám, na které existuje jedna objektivně správná odpověď. Z výsledných zjištění vyplývá, že průměrně každý respondent získal 5,68 bodu, což představuje 71,00% úspěšnost odpovědí na zkoumané otázky. Oanea a Dornean (2012), kteří prováděli obdobný výzkum také pouze u vysokoškolských studentů, dospěli k závěru, že respondenti odpovídali na 74,79 % otázek správně. Ergün (2017) uvádí, že v rámci jeho dotazníkového šetření byl celkový průměr správných odpovědí 72,20 %. Křížek a Hradil (2012) uvádějí, že průměrná úspěšnost respondentů při zodpovězení jednotlivých otázek byla přibližně 60,00 %. Chen a Volpe (1998) konstatují, že jejich výsledky ukazují, že vysokoškolští respondenti odpovídají na přibližně 53,00 % otázek správně. Na základě uvedených zjištění lze usuzovat na zlepšující se úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti v čase.

Při zkoumání vlivu proměnných na úroveň znalostního skóre respondentů nebyl prokázán statisticky významný vztah úrovně znalostního skóre a pohlaví respondentů. Toto zjištění je dle názoru autorky velice zajímavé, protože většina realizovaných studií tento vztah prokázala. Mottola (2013) na základě svého výzkumu vyjádřil názor, že ženy mají vyšší úroveň znalostí než muži. Oproti tomu obecným závěrem, který vyplývá z velkého počtu studií, je skutečnost, že míra znalostí mužů je vyšší než žen (Agnew a Harrison, 2015; Lusardi, 2015; Potrich, Vieira a Kirch, 2018; Prast a Van Soest, 2016).

Jako statisticky významná proměnná ve vztahu ke skóre bylo prokázáno zaměření studované fakulty, přičemž výsledek je patrný z pohledu na histogram (Graf 18). S obdobnými výsledky se setkali při svém výzkumu Ergün (2017), Kozina a Ponikvar (2015), Kubák et al., (2018). Naopak Nano a Cani (2016) dospěli na základě svého výzkumu k závěru, že studenti neekonomicky zaměřených fakult a škol mají větší odpovědnost v postojích a chování ve vztahu k finanční gramotnosti.

Další statisticky významnou proměnnou ve vztahu ke znalostnímu skóre byl stupeň studia respondentů, kdy z histogramu (Graf 19) je patrné, že u respondentů v bakalářském stupni studia jsou znalosti průměrné, u magisterského stupně se přesouvají k vyšším hodnotám dosaženého skóre. Vliv stupně studia byl prokázán i u jiných studií (Shahrabani, 2013; Šíma, Beranová a Navrátilová, 2018). Gavurová et al. (2017) tento vztah ve svém výzkumu neprokázali.

Statisticky významný vliv byl prokázán také mezi úrovní znalostního skóre a studovanou vysokou školou. Za příčinu je možné považovat také demografické umístění vysokých škol, které reprezentují různé kraje České republiky (hlavní město Praha, Jihočeský kraj, Jihomoravský kraj). Naopak Kubák et al. (2018) ve svém výzkumu v rámci tří různých univerzit nezaznamenali vliv jejich umístění na úroveň znalostí v oblasti finanční gramotnosti.

ZÁVĚR

Zvyšování znalostí v oblasti finanční gramotnosti studentů a mladých lidí se dostává do popředí zájmu v mnoha zemích světa. V tomto kontextu je velmi často diskutována současná úroveň finanční gramotnosti a její dopady na ekonomiku jednotlivých států.

Jednotlivec v současné společnosti je nucen přijmout vyšší míru odpovědnosti za svá rozhodnutí a jsou na něj kladeny neustále se zvyšující nároky. Lidé, kteří mají příslušné finanční znalosti, mohou provádět fundovaná finanční rozhodnutí a odpovídající způsobem komunikovat s poskytovateli finančních služeb. Z toho důvodu mohou tyto osoby s vyšší pravděpodobností dosáhnout svých finančních cílů a zlepšit svou životní úroveň. Spolu s finančními znalostmi roste také schopnost jedince eliminovat či omezit finanční rizika a další potenciální negativní dopady svých rozhodnutí a podpořit tak hospodářský růst.

Předkládaná disertační práce je zaměřena na finanční gramotnost vysokoškolských studentů - mladých dospělých lidí v České republice jako jedné z nejohroženějších skupin obyvatelstva. Jedná se o jedince, kteří se po vstupu do produktivního období svého života, stanou ekonomicky významnou skupinou populace a budou svými postoji a rozhodnutími v oblasti financí ovlivňovat hospodářství a formovat tvář celé společnosti.

Pro získání primárních dat byl proveden kvantitativní výzkum prostřednictvím dotazníkového šetření, kterého se zúčastnilo 1 437 respondentů v České republice. Dotazníkové šetření zjišťovalo postoje a znalosti v oblasti finanční gramotnosti ve vztahu k jednotlivým sociodemografickým charakteristikám. Na základě výsledků byly stanoveny nejproblémovější oblasti a vypracovány návrhy a doporučení pro možné zvyšování úrovně finanční gramotnosti vysokoškolských studentů.

Z výsledků vyplývá, že z postoje k financím a finanční rozhodování jsou ovlivněny především pohlavím respondentů. Ženy jsou ve svém rozhodování opatrnější, dbají na spoření a jsou odmítavější vůči rizikům. Pro sledování své finanční situace využívají především listinnou podobu a při zamyšlení se nad zajištěním ve stáří se budou především spoléhat na důchodový systém státu.

Naopak muži jsou méně spořiví, pro sledování své finanční situace preferují elektronické varianty evidence, své potřeby ve stáří chtějí ve větší míře než ženy řešit nezávisle na

důchodovém systému a při investicích jsou pro ně prioritou výnosy. Částečně se v této oblasti prokázala závislost na studované vysoké škole, což je možné přičíst geografickému umístění jednotlivých sledovaných vzdělávacích institucí.

Z hlediska konkrétních znalostí v oblasti finanční gramotnosti byla prokázána statistická závislost především na zaměření studované fakulty a stupni studia, v některých případech opět i na studované vysoké škole. Za překvapivou lze v tomto případě možno označit skutečnost, že v rámci konkrétních znalostí finanční terminologie nebyl prokázán vliv pohlaví, tak jako ve většině jiných realizovaných výzkumů. Z hlediska konkrétních znalostí odpovídali respondenti v průměru na 71 % otázek správně.

Teoretický a praktický přínos práce

Teoretický přínos práce lze spatřovat ve zpracování uceleného přehledu o současném stavu problematiky a odborné literatury. Tato kapitola poskytuje detailní souhrn jednotlivých složek finanční gramotnosti, informace o vývoji koncepčních kroků v podpoře finanční gramotnosti v České republice a především přehled o stávajících světových i českých výzkumech v přehledném celku. Pozornost je věnována také finanční gramotnosti v kontextu jejího vlivu na vývoj světové ekonomiky a národního hospodářství jednotlivých států.

Praktickým přínosem disertační práce je prezentace výsledků provedeného dotazníkového šetření a jeho celkové zhodnocení za pomoci znalostního skóre ve vztahu k finanční gramotnosti vysokoškolských studentů. Za výstup pro praxi lze považovat také ukázkou možností, jak hodnotit úroveň finanční gramotnosti, která poskytuje možnost pro využití dalšími subjekty.

Z vypracovaných doporučení a návrhů je možno čerpat pro účely zvyšování úrovně finanční gramotnosti mladých studujících dospělých v kontextu dopadu na jednotlivce i celou ekonomiku.

Limitace výzkumu a jeho další směry a možnosti

Za limity provedeného výzkumu lze považovat jeho provedení na vybraných vysokých školách pouze v České republice. Bylo by tedy možno provádět takové šetření na větším počtu vysokých škol, a to včetně zahraničních vzdělávacích institucí.

Dalším limitem provedeného výzkumu je skutečnost, že dotazníkové šetření bylo u neekonomického směru studia provedeno pouze u oboru, který je orientován na zemědělství. Další možnou oblastí bádání by tedy mohlo být rozšíření výzkumu oborů neekonomického zaměření např. o humanitní a technickou oblast, oblast společenských věd či jiných, čímž by vznikla široká datová platforma pro další komparaci.

Jako další možný směr výzkumu se nabízí realizovat stejný výzkum na středních školách, čímž by vznikla možnost zhodnotit vývoj znalostí a postujů v oblasti finanční gramotnosti a tím zjistit úroveň vlivu výuky finanční gramotnosti na středních školách na znalosti studentů.

Pro zajištění kontinuity výzkumu se dle názoru autorky jeví vhodné za účelem komparace výsledků v čase opakovat výzkum v určitých periodických intervalech.

5 POUŽITÉ ZDROJE

- ABC Finančního vzdělávání, 2019. *Fingrplay*. [online]. [cit. 2019-01-02]. Dostupné z: <http://www.abcfv.cz/>
- ARAD ČNB, 2019a. *Systém časových řad, Česká národní banka – vydané platební karty* [online]. Praha [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=56885&p_uka=2%2C3%2C4%2C5&p_strid=AAAE&p_od=201512&p_do=201712&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C
- ARAD ČNB, 2019b. *Systém časových řad, Česká národní banka – nezaměstnanost*[online]. Praha [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=21751&p_uka=1&p_strid=ACHAB&p_od=200501&p_do=201810&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C
- ARAD ČNB, 2019c. *Systém časových řad, Česká národní banka – zadluženost*[online]. Praha [cit. 2019-01-06]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=1&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=1538&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AAD&p_od=200512&p_do=201811&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C
- ARAD ČNB, 2019d. *Systém časových řad, Česká národní banka – sazby*[online]. Praha [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: https://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=12&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=108&p_uka=1%2C2%2C3&p_strid=AEAA&p_od=200501&p_do=201812&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C
- AGNEW, Steve a Neil HARRISON, 2015. Financial literacy and student attitudes to debt: A cross national study examining the influence of gender on personal finance concepts. *Journal of Retailing and Consumer Services*. 25, 122-129. DOI: 10.1016/j.jretconser.2015.04.006. ISSN 09696989.
- ALLGOOD, Sam a William B. WALSTAD, 2016. The Effects of Perceived and Actual Financial Literacy on Financial Behaviors. *Economic Inquiry*. 54(1), 675-697. DOI: 10.1111/ecin.12255. ISSN 00952583.
- ALTINTAS, Kadir Murat, 2011. The dynamics of financial literacy within the framework of personal finance: An analysis among Turkish University Students. *African Journal of Business Management*. 5(26). DOI: 10.5897/AJBM11.401. ISSN 19938233.
- ANGULO-RUIZ, Fernando a Albena PERGELOVA, 2015. An Empowerment Model of Youth Financial Behavior. *Journal of Consumer Affairs*. 49(3), 550-575. DOI: 10.1111/joca.12086. ISSN 00220078.
- ANSONG, Abraham a Michael Asiedu GYENSARE, 2012. Determinants of University Working-Students' Financial Literacy at the University of Cape Coast, Ghana. *International Journal of Business and Management*. 7(9). DOI: 10.5539/ijbm.v7n9p126. ISSN 1833-8119.
- ANTHES, William, 2004. Financial Literacy in America: A Perfect Storm, a Perfect Opportunity. *Journal of Financial Service Professionals*, 8(6), 49–56.
- ARCEO-GÓMEZ, Eva O. a F. Alejandro VILLAGÓMEZ, 2017. Financial literacy among Mexican high school teenagers. *International Review of Economics Education*. 24, 1-17. DOI: 10.1016/j.iree.2016.10.001. ISSN 14773880.

- ARNOLD, Roger A., 2010. *Economics*. 9th edition. Mason, OH: South-Western Cengage Learning. ISBN 978-032-4595-420.
- BAJTELSMIT, Vickie L., 2006. *Personal finance: skills for life*. New Jersey. ISBN 04-714-7151-8.
- BAŘINOVÁ, Dagmar a Iveta VOZŇÁKOVÁ, 2007. *Pohledávky: právně, daňově, účetně*. 3., rozš. vyd. Praha: Grada. Finance pro praxi. ISBN 978-802-4718-163.
- BASEL, Roberta, 2006. *Checks, credit, and debit cards*. Mankato, Minn.: Capstone Press. ISBN 978-073-6853-941.
- BEAL, Diana, J. a Sarath, B. DELPACHITRA, 2003. FINANCIAL LITERACY AMONG AUSTRALIAN UNIVERSITY STUDENTS. *Economic Papers: A journal of applied economics and policy*. 22(1), 65-78. DOI: 10.1111/j.1759-3441.2003.tb00337.x. ISSN 08120439.
- BEČVÁŘOVÁ, Věra a Ivo ZDRÁHAL, 2014. *Zemědělská politika a obchod: Agricultural policy and trade*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně. ISBN 978-80-7509-093-5.
- BELÁS, Jaroslav, Anh NGUYEN, Luboš SMRČKA, Jozef KOLEMBUS a Eva CIPOVÁ, 2016. Financial Literacy of Secondary School Students. Case Study from the Czech Republic and Slovakia. *Economics & Sociology*. 9(4), 191-206. DOI: 10.14254/2071-789X.2016/9-4/12. ISSN 2306-3459.
- BELLOFATTO, Anthony, Catherine D'HONDT a Rudy DE WINNE, 2018. *Subjective financial literacy and retail investors' behavior*. 92, 168-181. DOI: 10.1016/j.jbankfin.2018.05.004. ISSN 03784266.
- BERANOVÁ, Magdalena a Antonín KUBAČÁK, 2010. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. 1. vyd. Praha: Libri. ISBN 978-80-7277-113-4.
- BERANOVÁ, Markéta a Miroslava Navrátilová, 2017. *Economic Assessment of Minority State Forest Enterprises in the Czech Republic and Slovak Republic in 2005 – 2014*. Zprávy lesnického výzkumu. 62(2), 95 – 100. ISSN 0322-9688
- BERANOVÁ, Markéta, Hana VOSTROVSKÁ, Miroslava NAVRÁTILOVÁ, Helena ČERMÁKOVÁ a Hana URBANCOVÁ. The Unemployment Development in Relation to the Performance of Agricultural Enterprises in Selected Regions of The Czech Republic. In: International Scientific Conference of Business Economics Management and Marketing 2017. Proceedings of International Scientific Conference of Business Economics Management and Marketing 2017, Brno: Masaryk University, 2017, pp. 9-19. ISBN 978-80-210-8714-9.
- BERANOVÁ, Markéta, Miroslava NAVRÁTILOVÁ, Jitka ŠIŠKOVÁ a Marta STÁROVÁ, 2017. Financial literacy of university students in relation to financial security in old age. In: Proceedings of the 14th International Conference Efficiency and Responsibility in Education (ERIE 2017). Prague: Czech University of Life Sciences Prague, s. 25-32. ISBN 978-80-213-2762-7. ISSN 2336-744X.
- BERANOVÁ, Markéta a Miroslava Navrátilová, 2018. Assessment of Consumer Preferences in Sweetening and Sugar Consumption among Young Population in Czech Republic. *Listy cukrovarnické a řepařské*. 134(5-6), 202-205. ISSN 1210-3306.

- BERANOVÁ, Markéta, ŠÍMA, Jan a Miroslava NAVRÁTILOVÁ, 2018. Financial literacy of university students in the area of own finances. In: Proceedings of the 18th International Scientific Conference Globalization and Its Socio-Economic Consequences. Žilina: University of Zilina, Faculty of Operation and Economics of Transport and Communications, Department of Economics, s. 1464-1471. ISBN 978-80-8154-249-7. ISSN 2454-0943.
- BERANOVÁ, Markéta a Miroslava Navrátilová, 2019. The Influence of the Financial Income of Young Consumers' Willingness to Purchase Sugar Realization of Special Quality Label. *Listy cukrovarnické a řepařské*. Přijato k publikování v 1/2019. ISSN 1210-3306.
- BERANOVÁ, Markéta, Miroslava NAVRÁTILOVÁ a Jan ŠÍMA, 2019. Evaluation of Knowledge Related to Finance in Students of Selected Czech Universities. In: Proceedings of the 16th International Conference Efficiency and Responsibility in Education (ERIE 2019). Prague: Czech University of Life Sciences Prague, s. 13-20. ISBN 978-80-213-28-78-5. ISSN 2336-744X.
- BERNHOLZ, Peter, 2015. *Monetary regimes and inflation: history, economic and political relationships*. Second edition. Cheltenham, UK: Edward Elgar. ISBN 978-178-4717-636.
- BERTL, Ivan, 2016. *Finanční gramotnost v kontextu rozvoje celoživotního učení dospělých: andragogické, metodické a psychologické souvislosti*. Praha: Česká andragogická společnost. Česká a slovenská andragogika. ISBN 978-80-905460-3-5.
- BERTRAMS, Roeland. I. V. F., 2013. *Bank guarantees in international trade: the law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions*. Fourth revised edition. The Hague, The Netherlands: Kluwer Law International. ISBN 978-904-1122-575.
- BOHÁČKOVÁ, Ivana a Petra LANDOVÁ, 2014. *Ekonomika agrárního sektoru*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-213-2525-8.
- BOSSHARDT, William a William WALSTAD, 2018. Does studying economics in college influence loan decisions later in life? *The Journal of Economic Education*. 49(2), 130-141. DOI: 10.1080/00220485.2018.1438948. ISSN 0022-0485.
- BOYES, William J. a Michael MELVIN, 2016. *Macroeconomics*. 10th edition. Boston, MA, USA: Cengage Learning. ISBN 978-128-5859-477.
- BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA a Dana STARÁ. *Makroekonomie - teorie a praxe*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 9788073804923.
- BRINDLEY, Barry, 2008. *A dictionary of finance and banking*. 4th ed. New York: Oxford University Press. ISBN 978-019-9229-741.
- BROŽOVÁ, Ivana a Markéta BERANOVÁ, 2017. A Comparative Analysis of Organic and Conventional Farming Profitability. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*. 09(01), 3-15. DOI: 10.7160/aol.2017.090101. ISSN 18041930.
- BUDÍKOVÁ, Marie, Maria KRÁLOVÁ a Bohumil MAROŠ, 2010. *Průvodce základními statistickými metodami*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3243-5.
- BUCHER-KOENEN, Tabea, Annamaria LUSARDI, Rob ALESSIE a Maarten VAN ROOIJ, 2016. How Financially Literate Are Women? An Overview and New Insights. *Journal of Consumer Affairs*. 51(2), 255-283. DOI: 10.1111/joca.12121. ISSN 00220078.
- CALCAGNO, Riccardo a Chiara MONTICONE, 2015. Financial literacy and the demand for financial advice. *Journal of Banking and Finance*. 50, 363-380. DOI: 10.1016/j.jbankfin.2014.03.013. ISSN 03784266.

CAMERON, Michael P., Richard CALDERWOOD, Ashleigh COX, Steven LIM a Michio YAMAOKA, 2014. Factors associated with financial literacy among high school students in New Zealand. *International Review of Economics Education*. 16(1), 12-21. DOI: 10.1016/j.iree.2014.07.006. ISSN 14773880.

COHEN, Louis, Lawrence MANION a Keith MORRISON, 2013. *Research Methods in Education*. Routledge. ISBN 978-11-357-219-61.

COLE, Shawn Allen, Anna L. PAULSON a Gauri Kartini SHASTRY, 2012. Smart Money: The Effect of Education on Financial Behavior. *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.1317298. ISSN 1556-5068.

CRESWELL, John W., 2014. *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. 4th ed. Thousand Oaks: SAGE Publications. ISBN 978-1452226101.

CUDE, Brenda, Frances, LAWRENCE a Angela, LYONS, 2006. College students and financial literacy: What they know and what we need to learn. Conference: Eastern Family Economics and Resource Management Association.

ČERNOHORSKÝ, Jan a Petr TEPLÝ, 2011. *Základy financí*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4736-693.

ČSÚ, 2018. *Český statistický úřad – Projekce obyvatelstva České republiky 2018-2100*[online]. Praha [cit. 2019-02-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/projekce-obyvatelstva-ceske-republiky-2018-2100>

ČSÚ, 2019. *Český statistický úřad – Terciární vzdělávání*[online]. Praha [cit. 2019-02-08]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/c-studenti-verejnych-a-soukromych-vysokych-skol--cr-dle-urovne-a-oboru-vzdelani-a-mista-trvaleho-bydliste-v-krajskem-cleneni-20012017>

DA SILVA, Tarcísio Pedro, Cristian Baú Dal MAGRO, Marcello Christiano GORLA a Wilson Toshiro NAKAMURA, 2017. Financial education level of high school students and its economic reflections. *Revista de Administração*. 52(3), 285-303. DOI: 10.1016/j.rausp.2016.12.010. ISSN 0080-2107.

DAŘENA, František, 2011. Information Systems Evaluation Criteria Based on Attitudes of Graduate Students, *Journal on Efficiency and Responsibility in Education and Science*, 4(1), 46-56. ISSN 1803-1617.

DINWOODIE, Jeffrey T., 2010. Ignorance is Not Bliss: Financial Illiteracy, the Mortgage Market Collapse, and the Global Economic Crisis. *SSRN Electronic Journal*. DOI: 10.2139/ssrn.1734531. ISSN 1556-5068.

DISMAN, Miroslav, 2007. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-802-4601-397.

DITTRICHOVÁ, Jaroslava, Jitka PTATSCHEKOVÁ a Vojtěch JINDRA, 2010. *Základy financí*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-807-4350-740.

DVOŘÁČEK, Jiří a Peter SLUNČÍK. *Podnik a jeho okolí: jak přežít v konkurenčním prostředí*. V Praze: C. H. Beck, 2012. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-224-3.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta, Zdeněk KOLÁŘ, Ivana TVRZOVÁ a Růžena VÁŇOVÁ, 2015. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5039-2.

eAgri ČR, 2004. *Ministerstvo zemědělství ČR: Koncepce agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU (2004–2013)*. [online]. [cit. 2018-11-23]. Dostupné z: http://eagri.cz/public/web/file/26240/Koncepce_agrar_politiky_CR_pro_obdobi_po_vstupu_do_EU.pdf

- EDSBERG, Kaja W., Christopher LALLEY, George PANOS a Robert E. WRIGHT, 2016. *Understanding the Gender - gap in Financial Literacy: A Decomposition Analysis* [online]. In: SCOTTISH ECONOMIC SOCIETY. 2016, s. 1-5 [cit. 2018-12-14]. Dostupné z: http://www.scotecon.org/pdf/2017/2017_52_Wright_Lalley.pdf
- EPSTEIN, Gerald A a Erineç YELDAN. *Beyond inflation targeting: assessing the impacts and policy alternatives*. Northampton, MA: Edward Elgar, c2009. ISBN 9781847209382.
- ERGÜN, Kutlu, 2017. Financial literacy among university students: A study in eight European countries. *International Journal of Consumer Studies*. 42(1), 2-15. DOI: 10.1111/ijcs.12408. ISSN 14706423.
- ERNER, Carsten, Michael GOEDDE-MENKE a Michael OBERSTE, 2016. Financial literacy of high school students: Evidence from Germany. *The Journal of Economic Education*. 47(2), 95-105. DOI: 10.1080/00220485.2016.1146102. ISSN 0022-0485.
- Evers a Jung, 2007. *European Commission: Financial services*. Hamburk: November 2007. Survey of Financial Literacy Schemes in EU27.
- FENG, Xiangnan, Bin LU, Xinyuan SONG a Shuang MA, 2019. Financial literacy and household finances: A Bayesian two-part latent variable modeling approach. *Journal of Empirical Finance*. 51, 119-137. DOI: 10.1016/j.jempfin.2019.02.002. ISSN 09275398.
- FINKE, Michael, S. a Sandra, J., HUSTON, 2014. Chapter 4: Financial Literacy and Education. Investor Behavior: The Psychology of Financial Planning and Investing. H. Kent Baker and Victor Ricciardi, editors, 65-82, Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, dostupné z: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2402478
- FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2014. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.
- FOJTÍKOVÁ, Lenka a Marian LEBIEDZIK, 2008. *Společné politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7179-939-9.
- FORNERO, Elsa a Chiara MONTICONE, 2011. Financial literacy and pension plan participation in Italy. *Journal of Pension Economics and Finance*. 10(04), 547-564. DOI: 10.1017/S1474747211000473. ISSN 1474-7472.
- FÖRSTER, Manuel, Roland HAPP a Dimitar MOLEROV, 2017. Using the U. S. Test of Financial Literacy in Germany - Adaptation and validation. *The Journal of Economic Education*. 48(2), 123-135. DOI: 10.1080/00220485.2017.1285737. ISSN 0022-0485.
- FRIEDLINE, Terri, Stacia WEST, Nehemiah ROSELL, Joyce SERIDO a Soyeon SHIM, 2017. Do Community Characteristics Relate to Young Adult College Students' Credit Card Debt? The Hypothesized Role of Collective Institutional Efficacy. *American Journal of Community Psychology*. 59(1-2), 80-93. DOI: 10.1002/ajcp.12116. ISSN 00910562.
- GAVUROVÁ, Beata, Eva, HUCULOVA, Matúš, KUBÁK a Martin CEPEL, 2017. *The State of Students' Financial Literacy in Selected Slovak universities and its Relationship with Active Pension Savings*. 10(3), 206-219. DOI: 10.14254/2071-789X.2017/10-3/15. ISSN 2071-789X.
- HEBÁK, Petr, 2013. *Statistické myšlení a nástroje analýzy dat*. Praha: Informatorium. ISBN 978-807-3331-054.

- HEDVIČÁKOVÁ, Martina a Libuše SVOBODOVÁ, 2018. Web Portals Used in Financial Education as a Support of Financial Literacy. *Advanced Science Letters*. 24(4), 2948-2952. DOI: 10.1166/asl.2018.11102. ISSN 1936-6612.
- HENDL, Jan a Jiří REMR, 2017. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1192-1.
- HENDL, Jan, 2012. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 4., rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0200-4.
- HESOVÁ, Alena, 2013. *Metodická doporučení pro výuku finanční gramotnosti*. Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87652-98-5.
- HOLMAN, Robert, 2005. *Ekonomie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-717-9891-6.
- HOLMAN, Robert, 2010. *Makroekonomie: středně pokročilý kurz*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-807-1798-613.
- HOWELLS, Peter. G. A. a Keith, BAIN, 2008. *The economics of money, banking and finance: a European text*. 4th ed. New York: Prentice Hall Financial Times. ISBN 978-027-3710-394.
- HSIAO, Yu-Jen a Wei-Che TSAI, 2018. *Financial literacy and participation in the derivatives markets*. 88, 15-29. DOI: 10.1016/j.jbankfin.2017.11.006. ISSN 03784266.
- HUZDIK, Katalin, Dániel, BÉRES a Erzsébet NÉMETH, 2014. An Empirical Study of Financial Literacy versus Risk Tolerance Among Higher Education Students. *Public Finance Quarterly*, 59(4), 444-4556.
- CHEN, Haiyang a Ronald, VOLPE, 1998. An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*. 7(2), 107-128. DOI: 10.1016/S1057-0810(99)80006-7. ISSN 10570810.
- CHLOUBA, Tomáš, Monika ŠIMKOVÁ a Zuzana NĚMCOVÁ, 2011. Application for Education of Financial Literacy. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 28, 370-373. DOI: 10.1016/j.sbspro.2011.11.070. ISSN 18770428.
- CHMELÍKOVÁ, Barbora a Martin SVOBODA, 2015. Comparative Study: The Financial Literacy of Students of Economics and Finance versus Students of Law. In: *European Financial Systems 2015. Proceedings of the 12th International Scientific Conference*, Brno: Masaryk University, pp. 66-72. ISBN 978-80-210-7962-5.
- CHMELÍKOVÁ, Barbora, 2015. Financial Literacy of Students of Finance: An Empirical Study from the Czech Republic, *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering*. 9(12), 4233-4236. DOI: 10.5281/zenodo.1110426.
- CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu – Základy kvantitativního výzkumu*. 2 akt. Vydání, Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9225-0.
- CHROMÝ, Jan, 2014. *Práce s empirickými daty*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2801-1.
- JANDA, Josef, 2011. *Spořit nebo investovat?*. Praha: Grada. Finance pro každého. ISBN 978-802-4736-709.
- JANG, Kyungho, Jinsoo HAHN a Hyung Joon PARK, 2014. Comparison of financial literacy between Korean and U. S. high school students. *International Review of Economics Education*. 16 (1), 22-38. DOI: 10.1016/j.iree.2014.07.003. ISSN 14773880.

- JAPPELLI, Tullio a Mario PADULA, 2013. Investment in financial literacy and saving decisions. *Journal of Banking and Finance*. 37(8), 2779-2792. DOI: 10.1016/j.jbankfin.2013.03.019. ISSN 03784266.
- JÍLEK, Josef, 2013. *Finance v globální ekonomice*. Praha: Grada. Finanční trhy a instituce. ISBN 978-802-4738-932.
- JOHNSON, Elisabeth a Margaret, SHERRADEN, 2007. From financial literacy to financial capability among youth. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 34(3), 119–145.
- JUREČKA, Václav, 2017. *Makroekonomie*. 3., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, Expert. ISBN 978-802-7102-518.
- JUREČKA, Václav, 2010. *Makroekonomie*. Praha: Grada Publishing, Expert. ISBN 978-80-247-3258-9.
- JUŘÍK, Pavel, 2006. *Platební karty: 1870-2006 : velká encyklopedie*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1381-0.
- KÁBA, Bohumil a Libuše SVATOŠOVÁ, 2012. *Statistické nástroje ekonomického výzkumu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-359-9.
- KADERÁBKOVÁ, Anna a Václav ŽDÁREK, 2006. *Makroekonomická analýza*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu. ISBN 80-867-3005-0.
- KALABIS, Zbyněk, 2005. *Bankovní služby v praxi*. Brno: Computer Press. ISBN 80-251-0882-1.
- KALHOUS, Zdeněk, Otto OBST, 2002. *Školní didaktika*. Praha: Portál. ISBN 807178253X.
- KAZDA, Martin, Vladimíra, PETRÁŠKOVÁ a Přemysl, ROSA, 2016. Effective methods of teaching financial issues. In: Proceedings of the 13th International Conference Efficiency and Responsibility in Education (ERIE 2016). Prague: Czech University of Life Sciences Prague, s. 271-278. ISBN 978-80-213-2646-0. ISSN 2336-744X.
- KISLINGEROVÁ, Eva, 2008. *Inovace nástrojů ekonomiky a managementu organizací*. V Praze: C. H. Beck. C. H. Beck pro praxi. ISBN 978-807-1798-828.
- KLÍMA, Jan, 2006. *Makroekonomie*. Praha: Alfa Publishing. ISBN 978-80-86851-27-3.
- KNOB, Stanislav a Aleš ZÁŘICKÝ, 2009. *Nástin dějin výroby od pravěku po současnost*. Vyd. 1. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-689-5.
- KOCIÁNOVÁ, Helena, 2012. *Finanční gramotnost v kostce, aneb, Co Vás neměl kdo naučit*. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7263-767-6.
- KOŤA, Jaroslav, Dobromila TRPIŠOVSKÁ a Marie VACÍNOVÁ, 2013. *Sociální psychologie: vybrané kapitoly*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha. ISBN 978-807-4520-297.
- KOZEL, Roman, 2006. *Moderní marketingový výzkum: nové trendy, kvantitativní a kvalitativní metody a techniky, průběh a organizace, aplikace v praxi, přínosy a možnosti*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 80-247-0966-X.
- KOZEL, Roman, Lenka MYNÁŘOVÁ a Hana SVOBODOVÁ, 2011. *Moderní metody a techniky marketingového výzkumu*. Praha: Grada. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-3527-6.
- KOZINA, Francka Lovsin a Nina PONIKVAR, 2015. Financial Literacy of First-Year University students: The Role of Education. *International Journal of Management, Knowledge and Learning*. 4(2), 241-255.

- KOZUP, John a Jeanne M. HOGARTH, 2008. Financial Literacy, Public Policy, and Consumers' Self Protection More Questions, Fewer Answers. *Journal of Consumer Affairs*. 42(2), 127-136. ISSN 0022-0078.
- KRECHOVSKÁ, Michaela, 2015. Financial Literacy as a Path to Sustainability. *Trendy v podnikání*, 5(2), 3-12. ISSN 1805-0603.
- KŘÍŽEK, Tomáš a Dušan HRADIL, 2013. Standard in Financial Literacy for University Students: Methodology and Empirical Evidence. *International Journal of Business and Social Research*. 2(7), 21-32. DOI: 10.18533/ijbsr.v2i7.117. ISSN 2164-2559.
- KUBAČÁK, Antonín, 1994. *Dějiny zemědělství v českých zemích*. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR. Obnova venkova. ISBN 80-708-4109-5.
- KUBAČÁK, Antonín, 2005. *Ministerstvo zemědělství v letech 1918-1948: osudy úřadu a jeho ministrů*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo zemědělství České republiky. ISBN 80-708-4463-9.
- KUBÁK, Matúš, Andrea TKÁČOVÁ, Armenia ANDRONICEANU, Manuela TVARONAVIČIENĚ a Eva HUCULOVÁ, 2018. Financial literacy of students in chosen universities – research platform for regulatory processes of educational system in Slovakia. *E M Ekonomie a Management*. 21(1), 175-190. DOI: 10.15240/tul/001/2018-1-012. ISSN 12123609.
- LEVÁ, Markéta, Helena ČERMÁKOVÁ, Marta STÁROVÁ a Hana VOSTROVSKÁ, 2016. The assessment of forestry companies in the Czech Republic with focus on profitability. *Journal of Forest Science*. 62(3), 116-125. DOI: 10.17221/88/2015-JFS. ISSN 12124834.
- LIPSEY, Richard a Alec, CHRYSYAL, 2011. *Economics*. 12th edition. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-019-9563-388.
- LUSARDI, Annamaria a Olivia S. MITCHELL, 2014. The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence. *Journal of Economic Literature*. 52(1), 5-44. DOI: 10.1257/jel.52.1.5. ISSN 0022-0515.
- LUSARDI, Annamaria, 2015. Financial Literacy Skills for the 21st Century: Evidence from PISA. *Journal of Consumer Affairs*. 49(3), 639-659. DOI: 10.1111/joca.12099. ISSN 00220078.
- LUSARDI, Annamaria, Olivia S. MITCHELL a Vilsa CURTO, 2010. Financial Literacy among the Young. *Journal of Consumer Affairs*. 44(2), 358-380. DOI: 10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x. ISSN 00220078.
- MÁČE, Miroslav, 2006. *Platební styk: klasický a elektronický*. Praha: Grada. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-1725-5.
- MÁLEK, Petr, Gabriela OŠKRDALOVÁ a Petr VALOUCH, 2010. *Osobní finance*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-802-1051-577.
- MANDELL, Lewis a Linda SCHMID KLEIN, 2009. The Impact of Financial Literacy Education on Subsequent Financial Behavior, *Journal of Financial Counseling and Planning*, 20(1), 15-24. ISSN: 1947-7910.
- MANDELL, Lewis, 2008. Financial Literacy of High School Students. *Handbook of Consumer Finance Research*. New York, NY: Springer New York, 163-183. DOI: 10.1007/978-0-387-75734-6_10. ISBN 978-0-387-75733-9.

- MANKIW, N. Gregory, 2009. *Principles of macroeconomics*. Fifth edition. Mason, OH: South-Western, Cengage Learning. ISBN 978-032-4591-316.
- MAŇÁK, Josef a Vlastimil, ŠVEC, 2003. *Výukové metody*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-039-5.
- MATUSIKOVÁ, Lucja, 2015. Mezigenerační srovnání nákupních preferencí v kontextu spotřebitelského protekcionismu. *Acta academica karviniensia*. 15(3), 43-54. ISSN 2533-7610.
- MAYES, Keith a Konstantinos, MARKANTONAKIS, 2008. *Smart cards, tokens, security and applications*. New York: Springer. ISBN 978-038-7721-972.
- MF ČR, 2010. *Ministerstvo finanční ČR: Proč se finanční vzdělávat?* [online]. [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: https://www.psfv.cz/assets/cs/media/PSFV_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani.pdf
- MF ČR, 2017. *Ministerstvo finanční ČR: Proč se finanční vzdělávat? – Definice pojmu* [online]. [cit. 2018-11-24]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/strategicke-dokumenty>
- MOTTOLA, Gary, 2013. In Our Best Interest: Women, Financial Literacy, and Credit Card Behavior. *Numeracy*. 6(2). DOI: 10.5038/1936-4660.6.2.4. ISSN 19364660.
- MOUNA, Amari a Jarboui ANIS, 2017. Financial literacy in Tunisia: Its determinants and its implications on investment behavior. *Research in International Business and Finance*. 39, 568-577. DOI: 10.1016/j.ribaf.2016.09.018. ISSN 02755319.
- MUDZINGIRI, Calvin, John Mutebe, MWAMBA, Jacobus Nicolaas KEYSER a Wai Ching POON, 2018. *Financial behavior, confidence, risk preferences and financial literacy of university students*. 6(1). DOI: 10.1080/23322039.2018.1512366. ISSN 2332-2039.
- NANO, Dean a Steve, CANI, 2016. The Differences in Students' Financial Literacy based on Financial Education. *Academicus – International Scientific Journal*. 2013(8), 149-160.
- NEBESKÁ, Iva, 2017. *Čtení*. In: KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. *CzechEncy: Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ČTENÍ>
- NEUBAUER, Jiří, Marek SEDLAČÍK a Oldřich KŘÍŽ, 2016. *Základy statistiky: aplikace v technických a ekonomických oborech*. 2., rozšířené vydání. Praha: Grada. ISBN 978-80-24757-86-5.
- NOCTOR, Michael, STONEY, Sheila a Robert STRADLING, (1992). *Financial Literacy: A Discussion of Concepts and Competences of Financial Literacy and Opportunities for its Introduction into Young People's Learning*. Report prepared for the National Westminster Bank, London: National Foundation for Education Research.
- NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA, ed., 2011. *Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti*. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET. ISBN 978-809-0439-610.
- O'NEILL, Robert, RALPH Jeff and Paul A. SMITH, 2017. *Inflation*. New York, NY: Springer Berlin Heidelberg. ISBN 9783319641249.

- OANEA, Dumitru-Cristian a Adina DORNEAN, 2012. Defining and Measuring Financial Literacy. New Evidence from Romanian' Students of the Master in Finance. *Annals of the Alexandru Ioan Cuza University - Economics*. 59(2). DOI: 10.2478/v10316-012-0036-3. ISSN 2068-8717.
- OECD, 2005. *Improving Financial Literacy: Analysis of Issues and Policies*. Paris: OECD Publishing.
- OECD 2016. OECD/INFE International Survey of Adult Financial Literacy Competencies. [online]. Paris [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: www.oecd.org/finance/OECD-INFE-International-Survey-of-Adult-Financial-Literacy-Competencies
- OECD, 2018. OECD/INFE Core competencies framework on financial literacy for MSMEs. [online]. Paris [cit. 2018-12-15]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/OECD-INFE-core-competencies-framework-on-financial-literacy-for-MSMEs.pdf>
- OCHRANA, František, 2009. *Metodologie vědy: úvod do problému*. V Praze: Karolinum. ISBN 978-80-246-1609-4.
- ONDŘEJ, Jan, 2013. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. Praha: C. H. Beck. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-807-4004-469.
- OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ, 2014. *Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-802-4445-199.
- OPLETALOVÁ, Alena, 2015. Financial Education and Financial Literacy in the Czech Education System. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 171, 1176-1184. DOI: 10.1016/j.sbspro.2015.01.229. ISSN 18770428.
- ORTON, Larry, 2007. *Financial Literacy: Lessons from International Experience. Research Report. Canadian Policy Research Network Inc.* Canada Press: Canadian Policy Research Network. Dostupné z : <https://canlearnsociety.ca/wp-content/uploads/2013/01/Financial-Literacy-Lessons-from-International-Experience.pdf>
- PASEKOVÁ, Marie, Hana ŘEDINOVÁ, Victor OPREAN, Kallaste KAIDI, Homolka LUBOR, Beáta BLECHOVÁ a Šárka SOBOTOVIČOVÁ, 2013. The level of financial literacy among the high school students in the chosen regions of the Czech Republic. *International Journal of Mathematical Models and Methods in Applied Sciences*. 7(4), 462-469. ISSN 1998-0140.
- PAVELKA, Tomáš, 2007. *Makroekonomie: základní kurz*. 3. vyd. Slaný: Melandrium. ISBN 978-80-86175-58-4.
- PAVELKOVÁ, Jaroslava, Oldřich KNAIFL a Karel PREUSS, 2012. Funkční a finanční gramotnost. *Speciální pedagogika: časopis pro teorii a praxi speciální pedagogiky*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy 1990-, 22(2), 108-119. ISSN 1211-2720.
- PELIKÁN, Jiří, 2011. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2., nezměn. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1916-3.
- PENG, Tzu-Chin Martina, Suzanne BARTHOLOMAE, Jonathan J. FOX a Garrett CRAVENER, 2007. The Impact of Personal Finance Education Delivered in High School and College Courses. *Journal of Family and Economic Issues*. 28(2), 265-284. DOI: 10.1007/s10834-007-9058-7. ISSN 1058-0476.

- PERRY, VANESSA GAIL a Mario PADULA, 2008. Is Ignorance Bliss? Consumer Accuracy in Judgments about Credit Ratings. *Journal of Consumer Affairs*. 42(2), 189-205. DOI: 10.1111/j.1745-6606.2008.00104.x. ISSN 00220078.
- PILÁTOVÁ, Jana a Jaroslav RICHTER, 2011. *Pohledávky a jejich řešení v podnikové praxi: praktická řešení a vzory, daňová a účetní problematika, vybraná související ustanovení*. 2. vyd. Olomouc: ANAG. Účetnictví (ANAG). ISBN 978-807-2636-785.
- POLOUČEK, Stanislav, 2006. *Bankovníctví*. V Praze: C. H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-717-9462-7.
- POLOUČEK, Stanislav, 2009. *Peníze, banky, finanční trhy*. V Praze: C. H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-807-4001-529.
- POSPÍŠIL, Richard, 2007. *Finance a bankovníctví*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-802-4417-127.
- POTRICH, Ani Caroline Grigion, Kelmara Mendes VIEIRA a Guilherme KIRCH, 2018. How well do women do when it comes to financial literacy? Proposition of an indicator and analysis of gender differences. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*. 17, 28-41. DOI: 10.1016/j.jbef.2017.12.005. ISSN 22146350.
- ppm factum research, 2016. *Výsledky měření finanční gramotnosti 2015, Ministerstvo finanční ČR: Proč se finanční vzdělávat?* [online]. [cit. 2019-01-16]. Dostupné z: <https://www.psfv.cz/cs/pro-odborniky/mereni-urovne-financni-gramotnosti/2015/mereni-urovne-financni-gramotnosti-2784>
- PRAST, Henriette M. a Arthur VAN SOEST, 2016. Financial Literacy and Preparation for Retirement. *Intereconomics*. 51(3), 113-118. DOI: 10.1007/s10272-016-0588-9. ISSN 0020-5346.
- PRŮCHA, Jan, ed., 2009. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PTATSCHEKOVÁ, Jitka a Jaroslava DITTRICHOVÁ, 2013. *Dvacet let české koruny: na pozadí vývoje obchodního bankovníctví v České republice*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4681-4.
- PŮLPÁNOVÁ, Stanislava, 2007. *Komerční bankovníctví v České republice*. Praha: Oeconomica. ISBN 978-802-4511-801.
- RABUŠICOVÁ, Milada, 2002. *Gramotnost: staré téma v novém pohledu*. Brno: Georgetown. ISBN 80-862-5114-4.
- RADU, Cristian, 2003. *Implementing electronic card payment systems*. Boston: Artech House. ISBN 15-805-3305-1.
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-3006-6.
- REJNUŠ, Oldřich, 2014. *Finanční trhy*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada. Partners. ISBN 978-802-4736-716.
- REJNUŠ, Oldřich, 2016. *Finanční trhy: učebnice s programem na generování cvičných testů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-802-4758-718.
- REMUND, David L., 2010. Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *Journal of Consumer Affairs*. 44(2), 276-295. ISSN 0022-0078.
- REVENDA, Zbyněk, 2015. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Management Press. ISBN 978-807-2612-796.

- REY-ARES, Lucía, Sara FERNÁNDEZ-LÓPEZ a Milagros VIVEL-BÚA, 2018. The Influence of Social Models on Retirement Savings: Evidence for European Countries. *Social Indicators Research*. 136(1), 247-268. DOI: 10.1007/s11205-016-1533-9. ISSN 0303-8300.
- REŽŇÁKOVÁ, Mária, 2012. *Efektivní financování rozvoje podnikání*. Praha: Grada Finance. ISBN 978-802-4718-354.
- RIPLEY, Andy, 1996. *Forfeiting for exporters: practical solutions for global trade finance*. Boston: International Thomson Business Press. ISBN 978-1861-5203-64.
- ROBB, Cliff A., 2011. Financial Knowledge and Credit Card Behavior of College Students. *Journal of Family and Economic Issues*. 32(4), 690-698. DOI: 10.1007/s10834-011-9259-y. ISSN 1058-0476.
- ROJÍČEK, Marek, Vojtěch SPĚVÁČEK, Jan VEJMĚLEK, Eva ZAMRAZILOVÁ a Václav ŽĎÁREK, 2016. *Teorie a praxe*. 3. vydání. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-9474-2.
- ROSZKOWSKI, Michael J., Miguel GLATZER a Richard LOMBARDO, 2015. *An Analysis of the Nature of the Relationship Between SAT Scores and Financial Literacy*. 20(1-2), 66-94. DOI: 10.1080/08963568.2015.978715. ISSN 0896-3568.
- RUTLEDGE, Susan L.. 2010. *Consumer Protection and Financial Literacy : Lessons from Nine Country Studies*. Policy Research working paper ; no. WPS 5326. World Bank. World Bank. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/3816> License: CC BY 3.0 IGO.
- ŘEZANKOVÁ, Hana, 2010. *Analýza dat z dotazníkových šetření*. 2. vyd. Praha: Professional Publishing. ISBN 978-80-7431-019-5.
- SAMUELSON, Paul Anthony a William D. NORDHAUS, 2013. *Ekonomie: 19. vydání*. Praha: NS Svoboda. ISBN 978-802-0506-290.
- SARNOVICS, Andris, Inese MAVLUTOVA, Liga PEISENIECE a Santa BERZINA, 2016. Financial Literacy Enhancement as a Task of Financial Education for Latvian Population. *Business Challenges in the Changing Economic Landscape*, (2), 365-389. Eurasian Studies in Business and Economics. DOI: 10.1007/978-3-319-22593-7_27.
- SCIO, 2013. *Modely klasické teorie testů – skóre*. [online]. [cit. 2019-02-04]. Dostupné z: <https://www.scio.cz/o-vzdelavani/teorie-a-metodika-testu/odborna-cast/modely-klasicke-teorie-testu/#skore>
- Sdělení komise – finanční vzdělávání, 2007. *Rada Evropské Unie*. [online]. [cit. 2019-01-08]. Dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=26727
- SEVEROVÁ, Lucie, 2013. *Statistika pro každého*. Velké Přílepy: Falešník Ondřej Ing. - FALON. ISBN 978-80-87432-08-2.
- SHAHRABANI, Shosh, 2013. Financial Literacy Among Israeli College Students. *Journal of College Student Development*. 54(4), 439-446. DOI: 10.1353/csd.2013.0063. ISSN 1543-3382.
- SCHMIDT, Christian, E. 2011. Generation Y. *Der Anaesthetist*. 60(6), 517-524. DOI: 10.1007/s00101-011-1886-z. ISSN 0003-2417.
- SCHWARTZ, Leon V., c2009. *Inflation: causes and effects*. New York: Nova Science Publishers. ISBN 978-160-7418-238.
- SIMS, 2018. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Sdružené informace z matrik studentů k 20. 1. 2018*. [online]. [cit. 2018-12-11]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/statistika-skolstvi/data-o-studentech-poprve-zapsanych-a-absolventech-vysokych>

- SLAWSKY, Jeff H., 2005. *Developing and managing a successful payment cards business*. Burlington, VT: Gower. ISBN 978-056-6086-489.
- SMRČKA, Luboš, 2010. *Rodinné finance: ekonomická krize a krach optimismu*. V Praze: C. H. Beck. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 978-807-4001-994.
- Sociologická encyklopedie, 2019. *Předvýzkum, pilotáž*. [online]. [cit. 2019-01-04]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/P%C5%99edv%C3%BDzkum>
- SOUKUP, Jindřich, 2007. *Makroekonomie: moderní přístup*. Praha: Management Press. ISBN 978-807-2611-744.
- SUTHERLAND, Jonathan a Diane CANWELL, 2004. *Key concepts in international business*. New York: Palgrave Macmillan. ISBN 978-140-3915-344.
- SVATOŠ, Miroslav, 2009. *Agrární politika: vybraná témata*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta. ISBN 978-80-213-1914-1.
- SYROVÝ, Petr a Martin NOVOTNÝ, 2003. *Osobní a rodinné finance*. Praha: Grada. Osobní a rodinné finance. ISBN 80-247-0478-1.
- SYROVÝ, Petr a Tomáš TYL, 2014. *Osobní finance: řízení financí pro každého*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-802-4748-320.
- SZULCZYK, Kenneth, R. 2013. *Money, Banking, and International Finance*. New York: CreateSpace Independent Publishing Platform; 2nd ed. edition. ISBN 978-1479159765.
- ŠEVČÍK, Karel, 2017. Finanční gramotnost v projektovaném kurikulu Austrálie. *Scientia in educatione*. 8(1), 46-64. ISSN 1804-7106.
- ŠÍMA, Jan, Markéta BERANOVÁ a Miroslava NAVRÁTILOVÁ. Financial literacy of university students in the area of external financing. In: Proceedings of the 15th International Conference Efficiency and Responsibility in Education (ERIE 2018). Prague: Czech University of Life Sciences Prague, s. 394-401. ISBN 978-80-213-2858-7. ISSN 2336-744X.
- ŠOBA, Oldřich, Martin ŠIRŮČEK a Roman PTÁČEK, 2013. *Finanční matematika v praxi*. Praha: Grada. Partners. ISBN 978-802-4746-364.
- TEMİZEL, Fatih, Harun SÖNMEZ, Fikret ER a Ali ÖZDEMİR, 2015. Financial Literacy of University Students: A Case Study for Anadolu University, Turkey. *International Journal of Management Economics and Business*. 11(24), 111-111. DOI: 10.17130/ijmeb.2015.11.24.815. ISSN 2147-9194.
- TEPLÝ, Petr, 2013. *Navigátor bezpečného úvěru*. Praha: Karolinum. ISBN 978-802-4622-873.
- TEPLÝ, Petr, 2015. *Consumer lending in theory and practice*. Prague: Charles University in Prague, Karolinum Press. ISBN 978-802-4632-360.
- THOMAS, Lloyd Brewster, 2006. *Money, banking, and financial markets*. Mason, Ohio: Thomson/South-Western. ISBN 03-241-7673-2.
- TOMÁŠKOVÁ, Hana, Hana MOHELSKÁ a Zuzana NĚMCOVÁ, 2011. Issues of Financial Literacy Education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 28, 365-369. DOI: 10.1016/j.sbspro.2011.11.069. ISSN 18770428.
- VALIŠOVÁ, Alena a Hana KASÍKOVÁ, 2011. *Pedagogika pro učitele*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3357-9.
- VAN ROOIJ, Maarten C. J., Annamaria LUSARDI a Rob J. M. ALESSIE, 2011. Financial literacy and retirement planning in the Netherlands. *Journal of Economic Psychology*. 32(4), 593-608. DOI: 10.1016/j.joep.2011.02.004. ISSN 01674870.

- VIDOVIČOVÁ, Lucie, 2013. Financial Literacy in Retirement Planning Context: The Case of Czech Older Workers. *Aging in European Societies*. Boston, MA: Springer US, 2013-9-26, 191-203. DOI: 10.1007/978-1-4419-8345-9_13. ISBN 978-1-4419-8344-2.
- VIDOVIČOVÁ, Lucie, 2012. Financial Literacy in Retirement Planning Context: The Case of Czech Older Workers. *Aging in European Societies*. Boston, MA: Springer US, 191-203. ISBN 978-1-4419-8344-2.
- VLČEK, Josef, 2016. *Ekonomie a ekonomika*. 5., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7552-190-3.
- ZAHRADNÍK, Petr. 2012. *Vymezení role zemědělství v moderní ekonomice EU*. Dostupné na: http://www.iaei.cz/data/usr_001_en_soubory/zahradnik.pdf
- ZAIT, Adriana a Patriea Elena BERTEA, 2014. Financial Literacy – Conceptual Definition and Proposed Approach for a Measurement Instrument. *Journal of Accounting and Management*, 4(3), 37-42.
- ZORMANOVÁ, Lucie, 2012. *Výukové metody v pedagogice: S praktickými ukázkami*. Praha: Grada Publishing. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4100-0.
- ZOTYKOVÁ, Lucie, 2014. Názor mladých českých a polských spotřebitelů na on-line nakupování potravin ve velkokapacitních maloobchodních řetězcích. In: *Trendy v podnikání 2014: Recenzovaný sborník příspěvků vědecké konference*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, s. 1-5. ISBN 978-80-261-0444-5.
- ZVARÍKOVÁ, Katarína a Jana MAJEROVÁ, 2014. Financial Literacy in the Slovak Republic. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 110, 1106-1115. DOI: 10.1016/j.sbspro.2013.12.957. ISSN 18770428.

6 SEZNAM TABULEK, SCHÉMAT A GRAFŮ

6.1 Seznam tabulek

Tabulka 1 Přehled vymezení pojmu finanční gramotnost dle jednotlivých autorů	10
Tabulka 2 Klíčové faktory finanční gramotnosti	10
Tabulka 3 Struktura finanční gramotnosti	11
Tabulka 4 Základní rozdělení platebního styku.....	14
Tabulka 5 Formy klientského účtu	15
Tabulka 6 Vydané platební karty (počet karet v tisících kusech).....	16
Tabulka 7 Obecná míra nezaměstnanosti v České republice, v letech 2015 - 2017, v %	24
Tabulka 8 Úrokové sazby dle charakteru časového období	25
Tabulka 9 Oficiální úrokové sazby ČNB (průměr), v letech 2005 – 2018, v %.....	25
Tabulka 10 Celkové zadlužení domácností, v období 2005 – 2017, v mil. Kč	32
Tabulka 11 Přehled realizovaných výzkumů ve světě.....	43
Tabulka 12 Přehled realizovaných výzkumů v České republice	46
Tabulka 13 Celkové počty všech studentů dle sledovaných znaků v absolutním vyjádření .	60
Tabulka 14 Relativní vyjádření skladby zkoumaného vzorku.....	60
Tabulka 15 Počty respondentů pro všechny kombinace sledovaných charakteristik.....	61
Tabulka 16 Přehled významu znamének ve znaménkovém schématu	64
Tabulka 17 Výpočet skóre finančních znalostí.....	65
Tabulka 18 Přehled o financích, které má respondent k dispozici ve vztahu k proměnným.	70
Tabulka 19 Přehled respondenta o tom, kolik peněz má nyní k dispozici ve vztahu k vysoké škole	70
Tabulka 20 Přehled o financích, které má respondent k dispozici ve vztahu k proměnným.	72
Tabulka 21 Sledování příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) ve vztahu k zaměření fakulty.....	72
Tabulka 22 Způsob sledování příjmů a výdajů ve vztahu k proměnným.....	73
Tabulka 23 Způsob sledování příjmů a výdajů ve vztahu k pohlaví respondenta.....	73
Tabulka 24 Způsob sledování příjmů a výdajů ve vztahu k vysoké škole	74
Tabulka 25 Důvody nesledování příjmů a výdajů ve vztahu k proměnným	75
Tabulka 26 Důvody pro nesledování příjmů a výdajů ve vztahu k pohlaví	75
Tabulka 27 Ukládání části příjmů jako rezervy ve vztahu k proměnným	76
Tabulka 28 Ukládání části příjmů jako rezervy ve vztahu k pohlaví	77
Tabulka 29 Ukládání části příjmů jako rezervy ve vztahu k zaměření studované fakulty	77

Tabulka 30 Úvaha o zajištění ve stáří ve vztahu k proměnným	79
Tabulka 31 Úvaha o zajištění ve stáří ve vztahu k pohlaví	79
Tabulka 32 Způsob financování potřeb ve stáří ve vztahu k proměnným	80
Tabulka 33 Způsob financování potřeb v důchodu ve vztahu k pohlaví	80
Tabulka 34 Způsob financování potřeb v důchodu ve vztahu k vysoké škole	81
Tabulka 35 Způsob financování potřeb v důchodu ve vztahu k zaměření fakulty	82
Tabulka 36 Upřednostnění nejméně rizikové investice ve vztahu k proměnným	83
Tabulka 37 Upřednostnění nejméně rizikové investice či spoření ve vztahu k pohlaví	83
Tabulka 38 Upřednostnění nejméně rizikové investice či spoření ve vztahu k vysoké škole	85
Tabulka 39 Upřednostnění nejméně rizikové investice či spoření ve vztahu k zaměření studované fakulty	86
Tabulka 40 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k proměnným	87
Tabulka 41 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k pohlaví	87
Tabulka 42 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k zaměření fakulty	88
Tabulka 43 Preference dostupnosti investovaných prostředků ve vztahu k proměnným	89
Tabulka 44 Preference nejvyššího možného výnosu investovaných prostředků ve vztahu k pohlaví	90
Tabulka 45 Preference nejvyššího možného výnosu z investovaných prostředků ve vztahu ke studované vysoké škole	91
Tabulka 46 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratku RPSN, ve vztahu k proměnným	93
Tabulka 47 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratku RPSN ve vztahu ke studované vysoké škole	93
Tabulka 48 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratku RPSN ve vztahu ke stupni studia	94
Tabulka 49 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, ve vztahu k proměnným	95
Tabulka 50 Skutečnost, že respondent umí reálně charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“ ve vztahu ke stupni studia	96
Tabulka 51 Skutečná znalost výše sazby povinných minimálních rezerv ČNB ve vztahu k proměnným	98

Tabulka 52 Skutečná znalost výše sazby povinných minimálních rezerv v ČNB ve vztahu k pohlaví	98
Tabulka 53 Skutečná znalost výše sazby povinných minimálních rezerv v ČNB ve vztahu k zaměření studované fakulty	99
Tabulka 54 Adekvátní charakterizování pojmu inflace ve vztahu k proměnným	100
Tabulka 55 Znalost pojmu inflace ve vztahu k zaměření studované fakulty.....	101
Tabulka 56 Znalost pojmu inflace ve vztahu ke stupni studia respondentů	101
Tabulka 57 Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 ve vztahu k proměnným.....	102
Tabulka 58 Znalost míry inflace ve vztahu ke studované vysoké škole.....	103
Tabulka 59 Znalost míry inflace ve vztahu ke studované vysoké škole.....	103
Tabulka 60 Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem ve vztahu k proměnným	105
Tabulka 61 Znalost rozdílu mezi pojmy úvěr a leasing ve vztahu ke studované vysoké škole	105
Tabulka 62 Znalost rozdílu mezi pojmy úvěr a leasing ve vztahu k zaměření fakulty	106
Tabulka 63 Znalost rozdílu mezi pojmy úvěr a leasing ve vztahu ke stupni studia respondentů.....	106
Tabulka 64 Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami ve vztahu k proměnným	107
Tabulka 65 Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami ve vztahu ke studované vysoké škole	108
Tabulka 66 Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami ve vztahu ke stupni studia respondentů	108
Tabulka 67 Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou ve vztahu k proměnným	110
Tabulka 68 Skutečnost, že se student domnívá, že zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, ve vztahu ke studované vysoké škole	110
Tabulka 69 Přehled využívání produktu penzijní připojištění/důchodové spoření	112
Tabulka 70 Přehled využívání produktu spořicí účet	113
Tabulka 71 Přehled získaných bodů metodou skóre – tabulka četností	114
Tabulka 72 Četnosti skóre ve vztahu k pohlaví.....	115
Tabulka 73 Četnosti skóre ve vztahu k vysoké škole	116
Tabulka 74 Četnosti skóre ve vztahu k zaměření fakulty.....	117
Tabulka 75 Četnosti skóre ve vztahu ke stupni studia.....	118
Tabulka 76 Přehled vkladů a příspěvků z doplňkového penzijního spoření	122

Tabulka 77 Přehled daňových úlev z doplňkového penzijního spoření	122
---	-----

6.2 Seznam schémat

Schéma 1 Obecné schéma platby bankovním převodem.....	15
Schéma 2 Tržní mechanismus	18
Schéma 3 Schéma finančního plánu	27
Schéma 4 Rizika plynoucí z finanční negramotnosti.....	34
Schéma 5 Provázanost dílčích postupových cílů disertační práce.....	53

6.3 Seznam grafů

Graf 1 Peněžní trh.....	13
Graf 2 Původní Phillipsova křivka.....	22
Graf 3 Phillipsova křivka v krátkém a dlouhém pojetí.....	23
Graf 4 Přehled o struktuře studentů vysokých škol v letech 2001 - 2017	41
Graf 5 Sledování příjmů a výdajů, způsob sledování, důvody pro nesledování.....	71
Graf 6 Úvaha o zajištění ve stáří a způsob financování potřeb v důchodovém věku	78
Graf 7 Struktura odpovědí při preferenci nejnižšího rizika z hlediska pohlaví respondentů	84
Graf 8 Struktura odpovědí při preferenci dostupnosti prostředků z hlediska pohlaví respondentů	88
Graf 9 Struktura odpovědí při preferenci výnosnosti prostředků z hlediska pohlaví respondentů	90
Graf 10 Rozdíl mezi domnělou a skutečnou znalostí zkratky RPSN	92
Graf 11 Rozdíl mezi domnělou a skutečnou znalostí zkratk „p. a.“ a „p. m.“	95
Graf 12 Komparace domnělé a reálné znalosti PMR ČNB	97
Graf 13 Struktura odpovědí reálné znalosti povinných minimálních rezerv ČNB.....	97
Graf 14 Znalost výše sazby roční míry inflace ve vztahu k zaměření fakulty.....	104
Graf 15 Komparace domnělé a reálné znalosti rozdílu mezi kreditní a debetní kartou.....	109
Graf 16 Komparace využití jednotlivých produktů	113
Graf 17 Znalostní skóre dle pohlaví respondenta	115
Graf 18 Znalostní skóre dle vysoké školy	116
Graf 19 Znalostní skóre ve vztahu k zaměření fakulty	118
Graf 20 Znalostní skóre ve vztahu ke stupni studia.....	119

7 PŘÍLOHY

Příloha 1 Seznam nulových hypotéz

Příloha 2 Dotazník

Příloha 3 Popis hry Fingrplay

Příloha 4 Ukázka z multimediální podpory

Příloha 1 Seznam nulových hypotéz

Č. hypotézy	Znění nulové hypotézy	χ^2	Krit. hodnota	H0 lze zamítnout	Cramer. V
H0 ₁	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na pohlaví.	6,82	7,81	-	-
H0₂	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na druhu vysoké školy.	36,77	9,49	X	0,11
H0 ₃	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na zaměření fakulty.	1,46	5,99	-	-
H0 ₄	Přehled o tom, kolik peněz má respondent nyní k dispozici nezávisí na stupni studia.	0,55	7,81	-	-
H0 ₅	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na pohlaví.	1,41	3,84	-	-
H0 ₆	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na druhu vysoké školy.	1,96	5,99	-	-
H0₇	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na zaměření fakulty.	4,47	3,84	X	0,07
H0 ₈	Zda respondent sleduje své osobní příjmy a výdaje (tvoří si rozpočet) nezávisí na stupni studia.	1,99	3,84	-	-
H0₉	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na pohlaví.	14,66	5,99	X	0,11
H0₁₀	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na vysoké škole.	10,50	9,49	X	0,10
H0 ₁₁	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na zaměření fakulty.	1,35	7,81	-	-
H0 ₁₂	Způsob sledování osobních příjmů a výdajů (tvorba rozpočtu) nezávisí na stupni studia.	0,67	7,81	-	-
H0₁₃	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na pohlaví.	10,47	5,99	X	0,20
H0 ₁₄	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na vysoké škole.	0,28	9,49	-	-
H0 ₁₅	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na zaměření fakulty.	1,68	7,81	-	-
H0 ₁₆	Důvod, proč si respondent netvoří přehled o svých osobních příjmech a výdajích, nezávisí na stupni studia.	5,26	7,81	-	-
H0₁₇	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na pohlaví.	6,66	3,84	X	0,09
H0 ₁₈	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na vysoké škole.	5,34	5,99	-	-
H0₁₉	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na zaměření fakulty.	13,10	3,84	X	0,10
H0 ₂₀	Zda si respondent ukládá část příjmů jako rezervu, nezávisí na stupni studia.	0,01	3,84	-	-
H0₂₁	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na pohlaví.	9,57	7,81	X	0,11
H0 ₂₂	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na vysoké škole.	12,37	12,59	-	-
H0 ₂₃	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na zaměření fakulty.	3,74	7,81	-	-
H0 ₂₄	Zda respondent přemýšlí nad svým zajištěním ve stáří, nezávisí na stupni studia.	2,55	7,81	-	-

H025	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na pohlaví.	43,45	5,99	X	0,17
H026	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na vysoké škole.	72,68	9,49	X	0,16
H027	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na zaměření fakulty.	6,33	5,99	X	0,07
H028	Způsob financování potřeb ve stáří, nezávisí na stupni studia.	0,46	5,99	-	-
H029	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na pohlaví.	46,47	9,49	X	0,18
H030	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na vysoké škole.	31,73	15,51	X	0,11
H031	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na zaměření fakulty.	33,87	9,49	X	0,15
H032	Upřednostnění nejméně rizikového spoření nebo investice, nezávisí na stupni studia.	7,57	9,49	-	-
H033	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na pohlaví.	33,22	9,49	X	0,15
H034	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na vysoké škole.	9,10	15,51	-	-
H035	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na zaměření fakulty.	16,96	9,49	X	0,11
H036	Preference dostupnosti investovaných prostředků, nezávisí na stupni studia.	8,41	9,49	-	-
H037	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na pohlaví.	20,84	9,49	X	0,12
H038	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na vysoké škole.	27,94	15,51	X	0,10
H039	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na zaměření fakulty.	7,53	9,49	-	-
H040	Preference nejvyššího možného výnosu z investice či spoření, nezávisí na stupni studia.	8,41	9,49	-	-
H041	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na pohlaví.	2,52	3,84	-	-
H042	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na vysoké škole.	20,02	5,99	X	0,20
H043	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na zaměření fakulty.	2,37	3,84	-	-
H044	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratku RPSN, nezávisí na stupni studia.	6,11	3,84	X	0,11
H045	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na pohlaví.	2,13	3,84	-	-
H046	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na vysoké škole.	2,19	5,99	-	-
H047	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na zaměření fakulty.	0,02	3,84	-	-
H048	Skutečnost, že respondent umí charakterizovat zkratky „p. a.“ a „p. m.“, nezávisí na stupni studia.	13,45	3,84	X	0,14
H049	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na pohlaví.	11,87	3,84	X	0,16
H050	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na vysoké škole.	1,79	5,99	-	-
H051	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na zaměření fakulty.	8,25	3,84	X	0,13

H0 ₅₂	Skutečná znalost výše sazby PMR ČNB nezávisí na stupni studia.	1,64	3,84	-	-
H0 ₅₃	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na pohlaví.	2,03	3,84	-	-
H0 ₅₄	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na vysoké škole.	4,25	5,99	-	-
H0₅₅	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na zaměření fakulty.	43,22	3,84	X	0,17
H0₅₆	Adekvátní charakteristika pojmu inflace nezávisí na stupni studia.	5,51	3,84	X	0,06
H0 ₅₇	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na pohlaví.	2,29	5,99	-	-
H0₅₈	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na vysoké škole.	60,57	9,49	X	0,15
H0₅₉	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na zaměření fakulty.	20,38	5,99	X	0,12
H0 ₆₀	Znalost míry inflace v ČR v roce 2017 nezávisí na stupni studia.	5,18	5,99	-	-
H0 ₆₁	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na pohlaví.	0,04	3,84	-	-
H0₆₂	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na vysoké škole.	34,95	5,99	X	0,16
H0₆₃	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na zaměření fakulty.	17,29	3,84	X	0,11
H0₆₄	Znalost rozdílu mezi úvěrem a leasingem nezávisí na stupni studia.	35,90	3,84	X	0,16
H0 ₆₅	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na pohlaví.	0,02	3,84	-	-
H0₆₆	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na vysoké škole.	6,77	5,99	X	0,08
H0 ₆₇	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na zaměření fakulty.	2,91	3,84	-	-
H0₆₈	Znalost instituce, která vykonává v ČR dohled nad bankami, nezávisí na stupni studia.	7,79	3,84	X	0,07
H0 ₆₉	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na pohlaví.	1,48	3,84	-	-
H0₇₀	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na vysoké škole.	9,69	5,99	X	0,10
H0 ₇₁	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na zaměření fakulty.	0,22	3,84	-	-
H0 ₇₂	Skutečnost, že respondent reálně zná rozdíl mezi kreditní a debetní kartou, nezávisí na stupni studia.	0,03	3,84	-	-

Příloha 2 Dotazník

Dotazník Finanční gramotnost

1. Jakého jste pohlaví?

- žena muž

2. V jakém regionu se nachází místo Vašeho trvalého bydliště?

- hlavní město Praha
 Středočeský kraj
 Plzeňský kraj
 Jihočeský kraj
 Královéhradecký kraj
 Pardubický kraj
 Moravskoslezský kraj
 Ústecký kraj
 Vysočina
 Karlovarský kraj
 Liberecký kraj
 Jihomoravský kraj
 Zlínský kraj
 Olomoucký kraj

3. Jakou velikost má obec, ve které žijete?

- do 500 obyvatel včetně
 501 - 2000 obyvatel
 2001 - 5000 obyvatel
 5001 - 10000 obyvatel
 10001 - 50000 obyvatel
 50001 - 90000 obyvatel
 90001 a více obyvatel

4. Jste studentem/studentkou oboru s ekonomickým zaměřením?

- ano ne

5. Jste studentem/studentkou:

1. ročníku bakalářského stupně
 2. ročníku bakalářského stupně
 3. ročníku bakalářského stupně
 1. ročníku navazujícího magisterského stupně
 2. ročníku navazujícího magisterského stupně

6. Jste studentem/studentkou oboru:

Vepište odpověď:

7. Řekl/a byste, že máte alespoň přibližnou představu o tom, kolik peněz máte Vy osobně nyní okamžitě k dispozici (celkem v hotovosti, na běžném účtu, na spořicímu účtu, spoření apod.)?

- ano spíše ano spíše ne ne

8. Sledujete své osobní příjmy a výdaje, tedy tvoříte si svůj "rozpočet"?

ano ne

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 9 a přeskočte otázku 10.
V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 10.

9. Jakým způsobem sledujete své osobní příjmy a výdaje?

elektronicky v duchu si dělám představu na papíře jinak

Vlastní odpověď:

.....

10. Z jakého důvodu si netvoříte přehled o svých příjmech a výdajích?

považuji to za zbytečné nemám na to časovou kapacitu nevím, jak správně na to

Vlastní odpověď:

.....

11. Ukládáte si část svých příjmů jako rezervu pro případ nepředvídatelných výdajů?

ano ne

12. Přemýšlel/a jste doposud o svém zajištění ve stáří?

ano spíše ano spíše ne ne nevím

13. Jak plánujete financovat své potřeby ve svém důchodovém věku?

- budu spoléhat na důchod poskytovaný státem
- z důchodu a dalším způsobem (např. ze spoření)
- jinými způsoby než důchodem

Vlastní odpověď:

.....

14. Využíváte v současnosti produkt Penzijní připojištění/Důchodové spoření?

ano ne

15. Využíváte v současnosti běžný účet?

ano ne

16. Využíváte v současnosti spořicí účet?

ano ne

17. Věděl/a byste jaký je rozdíl mezi kreditní a debetní platební kartou?

ano ne

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 18.
V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 19.

18. Jaký je rozdíl mezi platební kartou kreditní a debetní? Vysvětlete ve zkratce rozdíl.

.....

.....

19. S jakými riziky spojenými s platební kartou je podle Vás možné se setkat nejčastěji?

- Zneužití
- ztráta
- odcizení
- zneužití PIN kódu
- Vlastní odpověď

20. Vyžíváte internetbanking?

- ano ne nevím co to je

21. Jak hospodaříte s penězi?

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
Své účty platím zpravidla čas.					
Dříve, než si něco koupím, pečlivě si rozmyslím, zda si to mohu dovolit.					
Pravidelně sleduji svou finanční situaci.					

22. Jaký vztah máte k investování (i teoreticky)?

U každé podotázky prosím zvolte odpověď na dané škále:

	ano	spíše ano	spíše ne	ne	nevím
Při výběru spoření nebo investice upřednostňuji ty nejméně rizikové.					
Při výběru spoření nebo investice je pro mne nejdůležitější, abych měl/a vložené peníze kdykoliv k dispozici					
Při výběru spoření nebo investice upřednostňuji nejvyšší možný výnos.					

23. Věděl/a byste jaká je výše povinných minimálních rezerv u ČNB?

- ano ne

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 24.

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 25.

24. Jaká je v současnosti výše povinných minimálních rezerv?

- 1 % 2 % 5 % 10 % nevím

25. Víte, co znamená zkratka RPSN?

- ano ne

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 26.

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 27.

26. Rozepište prosím, co tato zkratka znamená, případně k čemu se využívá.

.....
.....

27. Odhadněte, jaká byla v minulém roce roční míra inflace v České republice?

- do 0,5%
 0,6 – 1,5%
 1,6 – 3%
 3,1 – 5%
 5,1 – 8%
 8,1 – a více
 nevím

28. Věděl/a byste, co znamená „p. m.“ a co „p. a.“?

- ano ne

V případě, že jste odpověděli ANO, pokračujte prosím otázkou č. 29.

V případě, že jste odpověděli NE, pokračujte prosím otázkou č. 30.

29. Co tyto zkratky znamenají? Vepište krátkou odpověď:

.....
.....

30. Co vyjadřuje slovo inflace?

.....
.....

31. Jaká instituce v ČR vykonává dohled nad bankami?

.....
.....

32. Jaký je základní rozdíl mezi úvěrem a leasingem?

.....
.....

Příloha 3 Popis hry Fingerplay

- Hra kopíruje podmínky českého finančního trhu, dosažené částky jsou za daných podmínek reálně dosažitelné.
- Hra má 10 kol. Každé kolo představuje 3 roky života rodiny, kterou provázíš a skládá se vždy ze čtyř kroků či fází:
- **Finanční transakce**, kde nastavuješ hospodaření, provádíš vklady a výplaty do a z nabídnutých finančních nástrojů.
- **Událost**, jejíž důsledky musíš hned finančně řešit (výpadek příjmu, dědictví, úraz atp.).
- **Vývoj trhů**, který změní hodnoty podílových listů (peněžní trh, dluhopisy, akcie) dle dění na trzích. Změněné hodnoty pak určují, za kolik se nakupuje a prodává celé další jedno kolo, tj. do další fáze Vývoje trhů, která určí hodnoty nové. Změny hodnot se týkají výhradně peněz zainvestovaných do peněžního trhu, dluhopisů, akcií, a to jak těch, které držíš do vhodného okamžiku, tak těch placených pravidelně z volných měsíčních prostředků (tedy z cash-flow).
- **Výplata** a zhodnocení kola – pravidelná výplata výnosů z některých nástrojů (termínovaný vklad, spořicí účet, pravidelné investice) navýší majetek v banku. Vždy ve fázi 1 – ve Finančních transakcích s ním lze opět pracovat. Zhodnocení ti pak ukáže statistiku, jak sis během kola (tj. během jedné tříletky) vedl/a.
- **Cílem hry** je provést svěřenou rodinu třiceti lety života, splnit jí v určeném věku 3 hlavní finanční cíle a dosáhnout k věku šedesáti let co nejvyššího zhodnocení. Jak hru uhraješ, záleží především na tom, jak nastavíš finanční hospodaření.
- **Hra končí** konečným součtem ve věku šedesáti let, neukončíš-li ji z důvodu nedostatku peněz dříve. V šedesáti letech jsou veškeré prostředky převedeny na hotovost a sečteny. Součet určí procento splnění cílů, které přepočítané na body a upravené o bonusy a sankce za dobré a chybné kroky, dá bodový výsledek a zařadí jej do žebříčku.

ÚROKOVÉ OBDOBÍ:

Vyjadřuje dobu, za kterou se úroky připisují (počítají), tj. četnost připisování úroků

- Roční – per anum p.a.
- Pololetní – per semestre p.s.
- Čtvrtletní – per quartale p.q.
- Měsíční – per mensem p.m.
- Denní – per diem p.d.

JEDNODUCHÉ ÚROČENÍ – BUDOUCÍ HODNOTA:

$$P_t = P_0 \cdot (1 + i \cdot t)$$

Základní vztah lze upravit pro požadovaná zjištění:

$$P_t = P_0 + u$$

Kde:

P_t = budoucí hodnota peněz/kapitálu (splatná částka)

P_0 = současná (počáteční) hodnota peněz/kapitálu (jistina)

i = úroková míra na roční bázi (desetinná hodnota). U produktů je zpravidla uvedena úroková sazba v %, pro výpočty úroku je nezbytné převést úrokovou sazbu na úrokovou míru.

t = délka úrokového období vyjádřená ve dnech

u = úrok

Př. 1: Jaký je stav vkladu 1420 Kč za 7 měsíců, při úrokové sazbě 12,25 % p.a., standard 30E/360?

Budoucí hodnota (P_t) = ?

Současná hodnota (P_0) = 1420 Kč

Úroková sazba (i) = 12,25 % p.a. = 0,1225

Úrokové období (t) = 7 měsíců = $(30 \cdot 7) / 360$

Výpočet budoucí hodnoty:

$$P_t = P_0 \cdot (1 + i \cdot t)$$

$$P_t = 1420 \cdot ((1 + 0,1225 \cdot (30 \cdot 7 / 360))$$

$$P_t = 1521,47 \text{ Kč}$$

Př. 1: Sestavte anuitní splátkový kalendář (se stejnou výší anuity) kdy dluh je 60 000Kč, úroková sazba 8% p.a. a úvěr je splácen po dobu 5 let, splátka 1x ročně (celkově tedy 5 splátek)?

Anuitní splátka (A) = ?

Současná hodnota (Po) = 60 000Kč

Úroková sazba (i) = 8 % p.a. = 0,08

Počet let do splatnosti (n) = 5

Výpočet anuitní splátky:

$$A = Po * ((i * (1 + i)^n) / ((1 + i)^n - 1))$$

$$A = 60\,000 * (0,08 * (1 + 0,08)^5 / ((1 + 0,08)^5 - 1))$$

A = 15 027,39Kč

$$u_1 = Po * i * t = 60\,000 * 0,08 * 1 = 4\,800$$

$$U_2 = Po * i * t = 49\,772,61 * 0,08 * 1 = 3\,981,81$$

$$U_3 = Po * i * t = 38\,727,03 * 0,08 * 1 = 3\,098,16$$

$$U_4 = Po * i * t = 26\,797,80 * 0,08 * 1 = 2\,143,82$$

$$U_5 = Po * i * t = 13\,914,23 * 0,08 * 1 = 1\,113,14$$

DATUM	STAV ÚVĚRU K DATU	ÚMOR	ÚROK	ANUITA
1	60 000	10 227,39	4 800	15 027,39
2	49 772,61	11 045,58	3 981,81	15 027,39
3	38 727,03	11 929,23	3 098,16	15 027,39
4	26 797,80	12 883,57	2 143,82	15 027,39
5	13 914,23	13 914,23	1 113,14	15 027,39